

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAPSAMINDA TAŞIMA KAPASİTESİ: FOÇA'DA
KULLANICI MEMNUNİYETİ**

TUĞÇE SINMAZ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
BİNA ARAŞTIRMA VE PLANLAMA PROGRAMI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. DENİZ ERİNSEL ÖNDER**

İSTANBUL, 2016

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAPSAMINDA TAŞIMA KAPASİTESİ: FOÇA'DA
KULLANICI MEMNUNİYETİ**

Tuğçe SINMAZ tarafından hazırlanan tez çalışması 26.07.2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Mimarlık Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Deniz ERİNSEL ÖNDER
Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Deniz ERİNSEL ÖNDER
Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Ayşen CİRAVOĞLU
Yıldız Teknik Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Emine KÖSEOĞLU ÇAMAŞ
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

ÖNSÖZ

“Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Taşıma Kapasitesi: Foça’da Kullanıcı Memnuniyeti” başlıklı bu çalışmanın tamamlanması sürecinde en önemli katkıyı sağlayan, destek ve yardımlarını esirgemeyen değerli danışmanım Prof. Dr. Deniz ERİNSEL ÖNDER hocama öncelikle teşekkürü bir borç bilirim.

Alan araştırması sırasında görüşlerini paylaşan, anket çalışmasına dahil olan Foça yerli nüfusu ve turistlere, anket verilerinin bilgisayar ortamına aktarılması ve değerlendirilmesi konusunda destek olan Arş. Gör. Dr. Ömer BİLEN hocama, tez sunumu esnasında değerlendirme ve yorumlarıyla tezime katkıda bulunan jüri üyeleri Doç. Dr. Ayşen CİRAVOĞLU ve Yrd. Doç. Dr. Emine KÖSEOĞLU ÇAMAŞ hocama, tezi tamamlama süresince maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen anne ve babama teşekkür ederim.

Temmuz, 2016

Tuğçe SINMAZ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

SİMGE LİSTESİ.....	vii
KISALTMA LİSTESİ.....	viii
ŞEKİL LİSTESİ.....	ix
ÇİZELGE LİSTESİ	x
ÖZET	xii
ABSTRACT.....	xiv
BÖLÜM 1	
GİRİŞ	1
1.1 Literatür Özeti	1
1.2 Tezin Amacı	3
1.3 Hipotez	3
1.3.1 Alan Araştırmasında Kullanılan Yöntem.....	4
BÖLÜM 2	
SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM.....	6
2.1 Sürdürülebilirlik.....	6
2.2 Sürdürülebilir Turizm	12
2.2.1 Kavram ve İçerik	13
2.2.2 Sürdürülebilir Turizmin Temel İlke ve Amaçları	20
2.2.3 Sürdürülebilir Turizm Planlaması.....	23
2.3 Taşıma Kapasitesi.....	27
2.3.1 Kavram ve İçerik	27
2.3.2 Taşıma Kapasitesinin Belirlenmesi	33
2.3.2.1 Kabul Edilebilir Değişim Sınırları (LAC)	40

2.3.2.2	Turizm Optimizasyon Yönetim Modeli (TOMM).....	44
2.3.3	Taşıma Kapasitesinin Bileşenleri.....	46
2.3.4	Turistik Destinasyonlarda Yapılan Analizler	59
2.3.4.1	Kosta Rika’da Monteverde Bulut Ormanı	60
2.3.4.2	Mısır’da Fuka-Matrouh Bölgesi.....	62
2.3.4.3	İtalya’da Rimini Bölgesi	64
2.3.4.4	Malta Adası	65
2.3.4.5	Değerlendirme	67

BÖLÜM 3

FOÇA’DA TURİZM.....	70
3.1 Çalışma Alanının Tanımlanması	70
3.2 Foça’da Turizm Gelişimi	75
3.3 Alan Araştırmasının Kapsam ve Yöntemi.....	78
3.3.1 Yerli Nüfus Anket Formu ile Elde Edilen Bulgu ve Yorumlar	79
3.3.1.1 Araştırmaya Katılan Yerli Nüfusun Demografik Bilgileri	80
3.3.1.2 Araştırmaya Katılan Yerli Nüfusun Turizmin Bölgeye Etkilerini Değerlendirmeleri	83
3.3.1.3 Araştırmaya Katılan Yerli Nüfus ile Yapılan Anket Çalışmasının Yorumlanması	93
3.3.2 Yerli ve Yabancı Turist Anket Formu ile Elde Edilen Bulgu ve Yorumlar	96
3.3.2.1 Araştırmaya Katılan Yerli ve Yabancı Turistlerin Demografik Bilgileri.....	96
3.3.2.2 Araştırmaya Katılan Yerli ve Yabancı Turistlerin Foça’yı Tercih Etme Sebepleri	100
3.3.2.3 Araştırmaya Katılan Yerli ve Yabancı Turistlerin Foça’yı Ziyaret Sıklık ve Zamanları.....	102
3.3.2.4 Araştırmaya Katılan Yerli ve Yabancı Turistlere Göre Turizmin Foça’da Oluşturduğu Problemler	104
3.3.2.5 Araştırmaya Katılan Yerli ve Yabancı Turistlere Göre Foça Turizm Potansiyelini Etkileyen Unsurlar	109
3.3.2.6 Araştırmaya Katılan Yerli ve Yabancı Turist ile Yapılan Anket Çalışmasının Yorumlanması	114

BÖLÜM 4

SONUÇ VE ÖNERİLER	117
KAYNAKLAR.....	122
EK-A.....	132
FOÇA YERLİ HALKI İLE ANKET ÇALIŞMASI.....	132
EK-B	135
YERLİ VE YABANCI TURİSTLER İLE ANKET ÇALIŞMASI	135

EK-C.....	138
FOÇA FOTOĞRAFLARI	138
ÖZGEÇMİŞ	146

SİMGE LİSTESİ

A	Her etkinlik için gereken arazi miktarı ile ölçülen ortalama bireysel standart
A_v	Ortalama ziyaret süresi
AB	Bölgedeki ziyaretçilerin ve yöneticilerin tutum ve davranışları
CC	Taşıma kapasitesi
DM	Bölgedeki turistik tesislerin tasarım ve yönetimi
N	Bölgedeki ziyaretçi sayısı
N_d	Bölgenin turistlere açık olduğu gün sayısı
Q	Ulaşılabilir kaynakların miktarı
R_c	Rotasyon katsayısı
T	Ulaşılabilir kaynakların ziyaretçi kullanımına toleransı
T_a	Turistler tarafından kullanılan alan
T_d	Günlük toplam ziyaret sayısı
U	Kullanım türü veya ziyaretçi etkinliği
f	Fonksiyon

KISALTMA LİSTESİ

ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
ECEAT	European Centre for Ecological and Agricultural Tourism
ICZM	Integrated Coastal Zone Management
LAC	Limits of Acceptable Change
MAP	Mediterranean Action Plan
MEAs	Multilateral Environmental Agreements
PAP	Priority Actions Programme
ROS	Recreation Opportunity Spectrum
SEA	Strategic Environmental Assessment
SPSS	Statistical Package for Social Sciences
TOMM	Tourism Optimisation Management Model
VAMP	Visitor Activity Management Process
VERP	Visitor Experience Resource Protection
VIM	Visitor Impact Management
VISIT	Voluntary Initiative for Sustainability in Tourism

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2.1	Sürdürülebilir turizmin uygulanması için gerekli adımlar 22
Şekil 2.2	Turizmin yaşam döngüsü..... 28
Şekil 2.3	Taşıma kapasitesinin unsurları 33
Şekil 2.4	LAC Planlama sisteminin aşamaları 41
Şekil 2.5	Monteverde bulut ormanı..... 60
Şekil 3.1	Athena Tapınağı'ndan çıkan heykeller 71
Şekil 3.2	Tanrıça Kybele'ye ait heykel 72
Şekil 3.3	Kybele Açık Hava Tapınağı..... 73
Şekil 3.4	Siren Kayalıkları 73
Şekil 3.5	Siren Kayalıkları 74
Şekil 3.6	Siren Kayalıkları 74
Şekil 3.7	Sur ve Beş Kapılar 75
Şekil Ek C.1	Foça'da balıkçılık 138
Şekil Ek C.2	Foça sahili 139
Şekil Ek C.3	Foça sahili 139
Şekil Ek C.4	Sur ve Beş Kapılar 140
Şekil Ek C.5	Beş Kapılar içinde düzenlenen sanat galerisi 140
Şekil Ek C.6	Foça çarşısı 141
Şekil Ek C.7	Foça'da mimari doku..... 141
Şekil Ek C.8	Foça'da mimari doku..... 142
Şekil Ek C.9	Foça'nın sokakları..... 142
Şekil Ek C.10	Yeldeğirmenleri ve Anatanrıça Kutsal Alanı..... 143
Şekil Ek C.12	Foçalı balıkçı 144
Şekil Ek C.13	Farklı kuş türlerine ev sahipliği yapan Siren Kayalıkları 144
Şekil Ek C.14	Foça koyları 145
Şekil Ek C.15	Foça koyları 145

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 2.1 Turizm alanında taşıma kapasitesi bileşenleri.....	47
Çizelge 2.2 Turizm taşıma kapasitesi bileşenleri ve ölçümü.....	56
Çizelge 3.1 Cinsiyet.....	80
Çizelge 3.2 Yaş.....	80
Çizelge 3.3 Eğitim durumu.....	81
Çizelge 3.4 Foça'da yaşam süreleri.....	81
Çizelge 3.5 Meslek.....	82
Çizelge 3.6 Turizm sektöründe faaliyet gösterenler.....	83
Çizelge 3.7 Turizm sektöründe çalışma isteği.....	83
Çizelge 3.8 Yerli nüfusun Foça'daki turizm gelişiminden memnuniyeti.....	84
Çizelge 3.9 Yerli nüfusun kültürel ve doğal mirasın korunması hakkındaki görüşü.....	85
Çizelge 3.10 Turizmin doğal çevre üzerindeki etkisi.....	85
Çizelge 3.11 Turizm tesisleri ve yapılaşmanın bölgenin doğal güzelliğine etkisi.....	86
Çizelge 3.12 Turizmin yerel yönetimin vermiş olduğu hizmetlere etkisi.....	87
Çizelge 3.13 Turizm gelişiminin bölgenin daha temiz ve bakımlı tutulmasına katkısı...	87
Çizelge 3.14 Turizmin bölge trafiğine etkisi.....	88
Çizelge 3.15 Turizm gelişiminin bölgedeki göç üzerindeki etkisi.....	89
Çizelge 3.16 Turistlerin açık alan ve plaj tesisleri kullanımına etkisi.....	89
Çizelge 3.17 Turistlerin ortak kullanım alanlarındaki kalabalığa etkisi.....	90
Çizelge 3.18 Turizmin yerli nüfusun yaşam standardına etkisi.....	91
Çizelge 3.19 Turizmin bölgede oluşabilecek güçlüklerle etkisi.....	91
Çizelge 3.20 Foça'daki ziyaretçi sayısının uygunluğu.....	92
Çizelge 3.21 Tesisleşme ve ziyaretçi sayısına kısıtlama getirilmesi gerekliliği.....	92
Çizelge 3.22 Yerli ve yabancı turistlerin cinsiyeti.....	96
Çizelge 3.23 Yerli ve yabancı turistlerin yaşı.....	97
Çizelge 3.24 Yerli ve yabancı turistlerin eğitim durumu.....	97
Çizelge 3.25 Yerli ve yabancı turistlerin mesleği.....	98
Çizelge 3.26 Yerli ve yabancı turistlerin geldiği ülke ya da şehir.....	99
Çizelge 3.27 Tarihi ve doğal güzellikler.....	100
Çizelge 3.28 Kültürel özellikleri tanımak.....	100
Çizelge 3.29 Deniz, kum, güneşten faydalanmak.....	101
Çizelge 3.30 Diğer.....	101
Çizelge 3.31 Turistlerin Foça'yı ziyaret sıklığı.....	102
Çizelge 3.32 Nisan ayında ziyaret.....	102

Çizelge 3.33	Haziran ayında ziyaret.....	103
Çizelge 3.34	Temmuz ayında ziyaret.....	103
Çizelge 3.35	Ağustos ayında ziyaret.....	104
Çizelge 3.36	Eylül ayında ziyaret.....	104
Çizelge 3.37	Doğal çevrenin tahribi.....	105
Çizelge 3.38	Kültürel ve tarihi çevrenin tahribi.....	106
Çizelge 3.39	Yapılaşma.....	106
Çizelge 3.40	Kalabalık.....	107
Çizelge 3.41	Trafik yoğunluğu ve otopark sorunu.....	107
Çizelge 3.42	Güvenlik.....	107
Çizelge 3.43	Çevresel kirlilik ve çöp sorunu.....	108
Çizelge 3.44	Gürültü.....	108
Çizelge 3.45	Göç problemi.....	108
Çizelge 3.46	Bölgeye ulaşım kolaylığı.....	109
Çizelge 3.47	Bölgenin teknik altyapısı.....	110
Çizelge 3.48	Bölgede konaklama kapasitesi ve olanakları.....	110
Çizelge 3.49	Bölgede kültürel ve doğal yaşam.....	111
Çizelge 3.50	Bölgenin kıyı koşulları.....	112
Çizelge 3.51	Bölgede ziyaretçi yoğunluğu.....	112
Çizelge 3.52	Tesisleşme ve ziyaretçi sayısına kısıtlama getirilmesi.....	113
Çizelge 3.53	Bölge halkının turizme ve turistlere bakışı.....	114
Çizelge 3.54	Foça'da tatilden memnuniyet.....	114

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAPSAMINDA TAŞIMA KAPASİTESİ: FOÇA'DA KULLANICI MEMNUNİYETİ

Tuğçe SINMAZ

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Deniz ERİNSEL ÖNDER

Bu çalışmanın amacı, Foça'da yaşayan yerli nüfusun toleransı ve turizm gelişimine katkıda bulunan yerli ve yabancı turistlerin memnuniyet düzeyi üzerinden bölgenin taşıma kapasitesini değerlendirmek, turizmin Foça üzerinde yarattığı olumlu ve olumsuz etkileri saptamaktır.

Bu araştırmada, sürdürülebilir turizm planlamasının önemli bir parçası olan taşıma kapasitesi kavramı, turizm gelişiminin hakim olduğu Foça örneği üzerinden değerlendirilmiştir. Turistik destinasyonda gelişim gösteren turizm sektörünün sürdürülebilirliğini sağlamada taşıma kapasitesinin önemi vurgulanmıştır. Sürdürülebilir turizm ve taşıma kapasitesi kavramları, temel ilke ve amaçları, bu iki kavramın birbiri ile olan bağlantısı ikinci bölümde literatür tarama yöntemi ile ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Değerlendirmeye yönelik çalışma, yerli nüfus ve yerli ya da yabancı turistler ile gerçekleştirilen anket çalışmaları ve görüşmeler ile yapılmıştır. Anketten elde edilen bulgular, üçüncü bölümde detaylı olarak incelenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, sürdürülebilir turizm gelişimi görülen Foça'da turist yoğunluğu ve bölgenin taşıma kapasitesi sınırı zorlamamaktadır. Yerli nüfus ve turistler tarihi ve kültürel mirası korunan Foça'da yaşanan turizm gelişiminden memnundur. Elde edilen bulgular kapsamında yapılan değerlendirmede, taşıma kapasitesinin aşılmadığı bölgelerde yerli nüfus ve turistlerin bölgeye yönelik

memnuniyetleri vurgulanmış ve bölgede doğal çevreyi, tarihi ve kültürel dokuyu korumak odaklı sürdürülebilir turizm gelişiminin olduğuna dikkat çekilmiştir.

Tez çalışmasının sonucu olan dördüncü bölümde, alan çalışmasından elde edilen bulgular ışığında, farklı turistik destinasyonları da ilgilendiren turizmde sürdürülebilirliği korumaya yönelik öneriler sunulmuştur. Araştırma sonuçlarından yola çıkarak üretilen önerilerin hayata geçirilmesi için, yerel yönetim, halk ve turistleri oluşturan tüm bireylere sorumluluk düşmektedir. Bu ve bunun gibi benzer çalışmalar, doğal çevreye zarar vermeden ekonomik kazanç sağlayacak şekilde, ülkemizde sürdürülebilir turizm gerçekleştirilmesi için farkındalık oluşturulmasına katkıda bulunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir turizm, taşıma kapasitesi, Foça

ABSTRACT

CARRYING CAPACITY IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE TOURISM: USER SATISFACTION IN FOÇA

Tuğçe SINMAZ

Department of Architecture

MSc. Thesis

Adviser: Prof. Dr. Deniz ERİNSEL ÖNDER

The aim of this work is to identify the positive and negative effects of tourism in Foça and to assess Foça's carrying capacity through the tolerance level of local people and the level of satisfaction of domestic and foreign tourists who contribute to its tourism development.

In this study, the context of carrying capacity, which is an important part of sustainable tourism planning, has been assessed through the case of Foça, a developed tourism area. The importance of carrying capacity has been emphasized because it provides sustainability for the tourism sector in a tourist destination. The context of sustainable tourism and carrying capacity, their basic principles and objectives, and the relationship between the two contexts have been examined in detail in chapter two through a study of the existing literature.

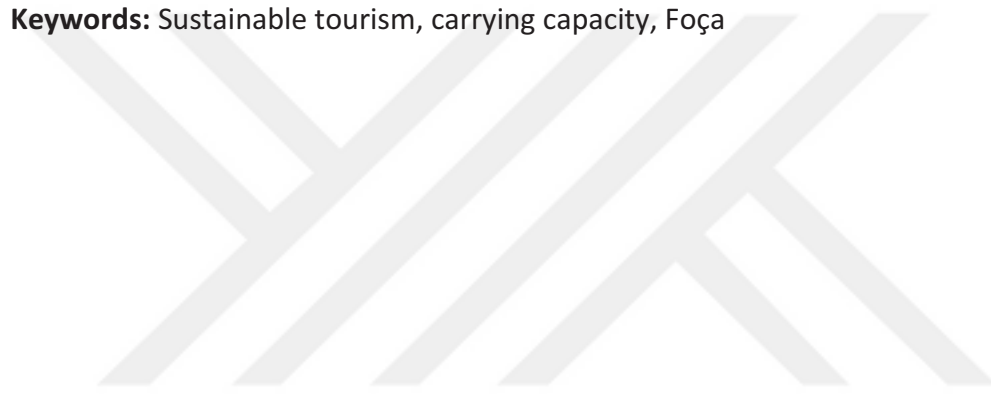
This study has been conducted with questionnaires that have been used with local people as well as domestic and foreign tourists. The findings from the surveys have been examined in detail in chapter three.

Tourist density and the carrying capacity of the destination do not push the limits of sustainable tourism growth in Foça, according to the results of the analysis. Both local people and tourists are satisfied with tourism development in Foça, a city that has

protected its historical and cultural heritage. The assessment made as a result of the study's findings shows that there is sustainable tourism development in Foça focused on the protection of its natural environment and its historical and cultural heritage, and that local people as well as tourists are satisfied with the region as long as the carrying capacity is not exceeded.

Chapter four provides the conclusion to the study. It discusses recommendations for making tourism sustainable based on the study findings and research results. These recommendations and their application are also valid for different tourist destinations. To convert these recommendations into practical implementations, it is essential that local people adopt these recommendations and take accountability and responsibility of the same. This study aims to contribute to efforts of making sustainable tourism a reality, which will benefit the region in terms of economic profit without damaging the natural environment.

Keywords: Sustainable tourism, carrying capacity, Foça

1.1 Literatür Özeti

Dünyada tarih boyunca insanlar yiyecek, giyecek, barınma ihtiyaçlarını karşılamak için su, enerji, toprak, ormanlar gibi doğal kaynakları kullanarak yaşamlarını sürdürmektedir. Doğal kaynakların verimliliği ve potansiyelinin dikkate alınması doğal kaynağın nesiller boyunca sürdürülebilir kullanımı ve çevreye vereceği olumsuz etkiyi engellemesi açısından önemlidir. Hava, su, toprak kirliliği, su kıtlığı, doğal bitki örtüsünün tahribi günümüzde yaşanan çevre sorunlarına örnektir. Çevre sorunlarının temel nedenleri nüfus artışı, kentleşme, sanayileşme, tüketim, turizm başlıkları altında toplanmaktadır [1].

Turizm, bacasız sanayi olarak da adlandırılan, sürekli gelişim gösteren önemli bir sektördür. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın istatistik verilerine göre, 2005'de Türkiye'deki yerli ve yabancı ziyaretçi sayısı, günübirlikçiler dahil 25.045.142 iken, 2015 yılında bu sayı 41.114.069'a yükselmiştir [2]. On yıllık dönemde, turist sayısındaki artışa paralel olarak turizm gelirlerinde de artış gözlemlenmektedir. Bu gelişmeye bağlı olarak döviz getirisi, istihdam yaratması ve sermaye akışını sağlaması sebebiyle turizmin ekonomik yönü ağır basmaktadır. Ancak turizmin sadece ekonomik boyutu ön planda olduğu zaman çevre kalitesi düşmekte ve turizm sektörü olumsuz etkilenmektedir.

Turizmin çevre ile ilişkisi araştırıldığında sürdürülebilir turizm ve bölgenin taşıma kapasitesi kavramları önem kazanmaktadır. Turizm çevre ve insandan oluşan bir sektör olduğu için, turistik destinasyondaki turizm gelişim sürecinin bilinçli bir planlama ile gerçekleştirilmesi turizmin sürdürülebilirliği açısından son derece önemlidir. Turizmde

sürdürülebilirliğin sağlanması, turizm gelişimi ile birlikte çevrenin de korunması ve geliştirilmesi gerekliliğini beraberinde getirmektedir. Sürdürülebilir turizm kavramı, doğal çevrenin korunması, yerli nüfusun turizm faaliyetlerine etkin katılımının sağlanması, istihdamın arttırılması, sosyo-kültürel kimliğin korunması ve yerli nüfus ile turistlerin memnuniyetlerinin sağlanması açısından anahtar bir unsurdur.

Bölgenin doğal kaynaklarının kullanımına yönelik insanların bilinçlendirilmesi, doğal çevreyi koruma kaygısının oluşturulması, turizmin devamlılığını sağlamaya yönelik planlamalar yapılması ve taşıma kapasitesinin belirlenmesine yönelik çalışmaların yapılması sürdürülebilirlik açısından gerekli hususlardır. Planlama kapsamında yapılmayan turistik yatırımlar, çevresel bozulmayla birlikte, sosyal ve kültürel bozulmalara da neden olmaktadır. Turizmin yarattığı olumsuz etkiler uzun dönemde yine turizm sektörünü etkileyeceğinden sürdürülebilir turizm kapsamında taşıma kapasitesi çalışmalarının yapılması önem taşımaktadır.

Turizmde sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemli katkısı olan taşıma kapasitesi kavramı ile ilgili literatürde çalışmalara rastlanmaktadır. Taşıma kapasitesi kavramına göre; o bölgeyi kullanan insanların maksimum sayısı, fiziksel çevrede (doğal veya yapay) ve ziyaretçilerin edindikleri deneyimin kalitesinde kabul edilemez değişikliğe neden olmayacak şekilde olmalıdır [3]. Bu nedenle turizm talebinin yoğunlaştığı dönemlerde turistik bölgenin taşıma kapasitesinin zorlanmaması, turizmin sürekliliği bakımından önemlidir.

Taşıma kapasitesi kavramı, doğal kaynakların limitli olduğu konusunda insanlarda bilinç oluşturmaktadır. Kaynakların sınırsız olduğu düşünülerek tüketilmesi, bizi doğanın temel ihtiyaçlarımızı dahi karşılayamayacağı noktaya ulaştırabilmektedir. Turizm kapsamında incelendiğinde, turistik destinasyondaki turist sayısı, doğal kaynakları, kültürel ve tarihi dokuyu tehdit etmeyecek düzeyde olmalıdır. Bölgenin taşıma kapasitesinin belirlenmesi, doğal kaynakları kullanırken, gelecek nesillerin de kullanabilmesini sağlamak için turizmin gerçekleştirilmesi ve doğanın korunması arasında denge sağlamaktadır.

Çalışma alanı olan Foça, özellikle yaz döneminde turizm faaliyetlerinin gerçekleştirildiği, iklimi ve coğrafi koşulları sebebiyle deniz, kum, güneş turizmine imkan tanıyan, İzmir

iline bağılı sahil ilçesidir. Farklı medeniyetlere tanıklık eden Foça, tarihi ve kültürel dokusu, mimarisi ile de turizm potansiyelini canlı tutmaktadır. Tez çalışmasının ikinci bölümünde, sürdürülebilirlik, sürdürülebilir turizm, taşıma kapasitesi kavramı, turistik destinasyonlarda yapılan analizler incelendikten sonra, üçüncü bölümde Foça ile ilgili bilgilere ve yapılan anket çalışmalarına yer verilmiştir. Foça'da yerli nüfus ve turistlerle yapılan iki ayrı anket çalışması Foça'da turizm gelişimi ile ilgili memnuniyetlerini ölçmeye yönelik yapılmıştır. Anket çalışmasının sonuçları ayrıntılı olarak incelenmiştir.

1.2 Tezin Amacı

Bu çalışmanın amacı; sürdürülebilir turizm ve taşıma kapasitesi kavramları çerçevesinde, turizmin Foça'ya olumlu ve olumsuz etkilerini saptamak ve turist yoğunluğunun bölgenin sosyal taşıma kapasitesinin üstünde olup olmadığını araştırmaktır.

Belirlenen amaç doğrultusunda yapılan çalışmalar;

- Sürdürülebilirlik, sürdürülebilir turizm, sürdürülebilir turizmin temel ilke ve amaçları, sürdürülebilir turizm planlaması, turizmde taşıma kapasitesi, taşıma kapasitesinin belirlenmesi, taşıma kapasitesinin bileşenleri kavramlarının incelenmesi ve dünyada farklı turistik destinasyonlardaki sürdürülebilir turizm çalışmalarının araştırılması,
- Çalışma alanı olarak seçilen Foça'da sürdürülebilir turizm ve sosyal taşıma kapasitesi değerlendirilmesinin yapılması

olarak sıralanmaktadır.

1.3 Hipotez

Bir önceki başlıkta belirtilen amaca yönelik olarak tezde öne sürülen varsayımlar;

- Foça'da sürdürülebilir turizm gelişmesi vardır.
- Yerli nüfus ve turist Foça'daki turizm gelişiminden memnundur.
- Foça'da tarihi ve kültürel miras korunmaktadır.
- Foça'da turist yoğunluğu bölgenin taşıma kapasitesini zorlamamaktadır.

olarak sıralanmaktadır. Bu hipotezler kapsamında, literatür araştırma, anket, görüşme, yerinde inceleme ve fotoğraflama yöntemleri kullanılmıştır. Kütüphane araştırması ve internet ortamında tarama ile daha önce yapılmış yazılı çalışmalar incelenmiştir. Yerli nüfus ve yerli veya yabancı turistler ile yapılan görüşmelerde, turizmin doğal ve tarihi çevreye etkileri, kültürel mirasa etkileri ve turist yoğunluğunun kıyı kullanımına ve yerel ekonomiye etkilerini sorgulayan konuşmalar yapılmıştır.

Literatür taraması, yerinde inceleme ve fotoğraflama yöntemleri kullanılarak, Foça'da tarihi ve kültürel mirasın durumu değerlendirilmiş, yerli nüfus ve turistlerin tarihi ve kültürel mirasın durumunu nasıl algıladığına yönelik görüşmeler yapılmıştır. Bölgedeki sürdürülebilir turizm gelişimi ve yerli nüfus ile yerli ve yabancı turistlerin memnuniyetleri anket çalışmasıyla değerlendirilmiştir. Bölgedeki taşıma kapasitesi sosyal açıdan irdelenmiş olup, yapılan anket çalışması ile taşıma kapasitesinin düzeyi ile ilgili sonuçlara varılmıştır.

1.3.1 Alan Araştırmasında Kullanılan Yöntem

Bu araştırmanın evrenini Foça bölgesi, örneklemi ise Foça'da yerli nüfus ve yerli, yabancı turistler arasından seçkisiz olarak belirlenen yerli nüfustan 40 kişi, yerli ve yabancı turistlerden 40 kişi olmak üzere toplamda 80 kişi oluşturmaktadır. Anket formları yerli nüfus ve turistler için iki ayrı formatta hazırlanmıştır. Anket sorularını hazırlarken, Ersin Acar İnam'ın "Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Yöre İmgesi: Antalya-Belek Turizm Merkezi Örneği" isimli doktora tezi ve Ece Kaya'nın "Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Cunda (Alibey) Adası Turizm Yönetim Planı Modeli Önerisi" isimli yüksek lisans tezinden yararlanılmıştır.

Foça'daki kullanıcıların bölgeye yönelik görüşlerinin değerlendirildiği sorularda 5'li Likert ölçeği kullanılmıştır. Turistlere sunulan görüşlere katılım durumlarını belirlemek için en olumsuz seçenek "Hiç katılmıyorum." 1 rakamı ile, "Az katılıyorum." 2 rakamı ile, "Orta düzeyde katılıyorum." 3 rakamı ile, "Çok katılıyorum." 4 rakamı ile, "Tamamen katılıyorum." ise 5 rakamı ile temsil edilmektedir. Görüşlere katılım düzeylerinden genel bir sonuca ulaşmak için, her bir görüşe katılım oranları, SPSS programından alınan ortalama (mean değeri) üzerinden açıklanmıştır.

Turistler ve yerli nüfus için hazırlanan iki anketin de güvenilirliğini saptamak amacıyla SPSS’de Cronbach Alpha değerlerine bakılmıştır. Yerli nüfus ile yapılan anketin güvenilirlik değeri 0,751, turistlerle yapılan anketin güvenilirlik değeri 0,739 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değerler yapılan anketlerin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM

2.1 Sürdürülebilirlik

Ondokuzuncu yüzyılda Sanayi Devrimi ile yaşanan gelişmeler sonucu, ekonomik gelişme uğruna çevresel değerler gözardı edilerek, hızlı nüfus artışı ile birlikte doğal kaynaklar sorumsuzca kullanılmıştır. Doğal kaynaklara verilen zararları önlemek amacıyla, günümüzde birçok alana yansımış olan sürdürülebilirlik kavramının temelleri ilk kez 5 Haziran 1972 tarihinde Stockholm’de düzenlenen İnsan Çevresi Konferansı’nda atılmıştır. Çevre ve insan ilişkisine değinilen bu konferanstan sonra Birleşmiş Milletler Örgütü, dünya üzerinde farklı noktalarda çevrenin durumunu gözlemek için ofisler açmıştır. Ekonomi ve tüketim odaklı gelişmelerin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin engellenemediğinin gözlemlenmesinin ardından 1983 yılında Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği, Geo Harlem Brundtland başkanlığında bir komisyon kurmuştur. Bu komisyon, 1987 yılında sunduğu Brundtland Raporu’nda ilk kez sürdürülebilirlik kavramından bahsetmiştir [4].

Brundtland Raporu’na göre sürdürülebilir gelişme için, insanoğlunun, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama olanağını tehlikeye atmadan, bugünün ihtiyaçlarını karşılama yeteneğine sahip olması ve çevrenin korunması ile ekonomik kalkınma arasında güçlü bir bağ kurması gerekmektedir [5]. Raporda sürdürülebilir gelişme için öne çıkan fikirler aşağıdaki gibi sıralanabilir [6]:

- Planlama ve strateji oluşturmanın bütünselliği,

- Temel ekolojik süreçlerin korunmasının önemi,
- İnsan kalıtımı ve biyoçeşitliliğini koruma gereksinimi,
- Verimliliğin gelecek nesiller için de sürdürüldüğü bir kalkınma şekli,
- Nesiller arası sosyal öncelikler.

Sürdürülebilir gelişme için Stockholm İnsan Çevresi Konferansı'nda insan ve çevre ilişkisi üzerine paylaşılan görüşlerin ardından geliştirilen, temelinde çevre odaklı ekonomik kalkınma ve gelecek kaygısı olan sürdürülebilirlik kavramı ile, çevre olgusu yeni bir boyut kazanmıştır. Sürdürülebilirlik kapsamında, doğal, sosyal, kültürel ve benzeri değerler sistemi ile bir bütün olarak ele alınan çevre anlayışı, ekonomik ve sosyal kalkınma için sorumsuzca kullanılan doğal kaynakların geri dönülemez biçimde tahrip edildiği gerçeğini ortaya çıkarmıştır [7]. Yeni çevre anlayışıyla birlikte sürdürülebilir gelişmeyi hayata geçirmek ve olumsuzlukları azaltmak için, 14 Haziran 1992'de Rio De Jenerio'da Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından Rio Konferansı düzenlenmiştir.

Rio Deklarasyonu'nda çevre ve kalkınma arasındaki dengenin sağlanmasına yönelik bildirilen ilkeler, insanların doğa ile uyumlu hareket etmesi gerekliliğini işaret etmektedir. Sürdürülebilir kalkınma ve yüksek yaşam kalitesi için uygun nüfus politikalarının desteklenmesi ve yerli nüfusun gelenek ve tecrübelerinin önemine dikkat çekerek kimliğin korunması ve yerli nüfusun desteklenmesine yönelik kararlar alınmıştır [8]. Bu konferans kapsamında, uluslararası anlaşmalar, bildiriler ve bir eylem planı ortaya çıkmıştır. Konferansa katılan 182 ülke temsilcisi tarafından kabul edilen en geniş kapsamlı eylem planı olan Gündem 21, doğal kaynakların kullanımını azaltmak, ekonomik büyümenin çevreye vereceği zararları azaltmak, hükümet ve sivil toplum örgütlerinin birlikte hareket etmesini sağlamak ve yerli nüfusun aktif katılımını sağlamaya yönelik kararları ve uygulanma yollarını içerir [9].

Rio Konferansı ve Gündem 21'in kabulünden sonra Birleşmiş Milletler Örgütü, Acentelerüstü Sürdürülebilir Kalkınma Komitesi ve sürdürülebilir turizm alanında da faaliyet gösteren Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu olmak üzere iki yeni komisyon oluşturmuştur. 1997 yılına kadar turizm sadece küçük adaların tartışılması bağlamında

değerlendirilirken, Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu’nun sürdürülebilir turizm alanındaki çalışmalarıyla farklı açılardan ele alınmıştır. Turizmin de diğer sektörlerde olduğu gibi doğal kaynakları tüketerek, çevresel, kültürel ve sosyal etkilere sebep olması sebebiyle, kurul sürdürülebilir turizmi 2002’de “Yeryüzü Zirvesi’nin 10. Yılı Değerlendirmeleri” kapsamında değerlendirme kararı almıştır. Rio Konferansı’ndan 10 yıl sonra Güney Afrika Cumhuriyeti’nin başkenti Johannesburg’da toplanan zirve Rio sonrası geçen 10 yıl için değerlendirme yapmıştır [10]. Uygulama planında alınan temel kararlar aşağıdaki gibidir [11]:

- Biyoçeşitlilik korunacak ve 2010 yılına kadar tür kayıpları azaltılacaktır.
- Denizleri korumak için 2012 yılına kadar yeni bir sistem kurulacak, zarar gören balıkçılık alanlarında ise 2015 yılına kadar iyileştirme yapılacaktır.
- Zehirli atıkların çevre üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilerin düzeyi 2020 yılına kadar mümkün olduğunca azaltılacaktır.
- Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)’nün kararları, Çoktarafli Çevre Anlaşmaları (MEAs)’nin kurallarının yerine kabul görmeyecektir.
- Kyoto Protokolünü onaylayan ülkeler, başka ülkeleri onay konusunda teşvik edecektir.
- Doğal kaynaklar korunmaya devam edilecek, zarar gören ve bilinçsiz tüketilen doğal kaynaklar ise kaybedilmeden en hızlı şekilde koruma altına alınacaktır.
- 2015 yılına kadar insanların yaşamlarında iyileştirme sağlanacak, sağlıklı koşullar altında bulunmayan insanların su problemi çözülecektir.
- Ekolojik sistemde, doğal alanlarda olumsuz etki yaratan kamu destek ve teşviği kaldırılacaktır.

Sürdürülebilir turizm, Johannesburg Zirvesi’nde ayrı bir başlık olarak ele alınmış ve sürdürülebilir turizmin ilkeleri belirlenmiştir. Mevsimselliğin ve turizmin yılın belli aylarında sezon olarak yaşanmasının turizmin sürdürülebilirliği açısından olumsuz olmasından, büyümenin, ekonomik gelişmenin boyutlarından bahsedilmiştir. Farklı turizm türleri sürdürülebilirlik açısından karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Turizm gelişimi için limitleri belirlemenin gerekliliğinden bahsedilmiş ve taşıma kapasitesi kavramı, ekolojik, sosyokültürel, psikolojik, altyapı ve yönetim kapasitesi olarak beş farklı açıdan tanımlanmıştır. Sonuç olarak, ekolojik devamlılığı sağlayacak, yerel ekonomiye katkıda bulunacak turizm gelişiminin sağlanması kararı alınmıştır. Doğal kaynakların sürekliliğinin sağlanması ve kaynak kullanımında nesiller arası eşitliğin sağlanması hedef olarak belirlenmiştir [12].

Sonuç itibariyle, çevre kaygısını gündeme getiren Stockholm Konferansı sonrası sunulan Brundtland Raporu ile ekonomik kalkınma ile çevre arasındaki ilişkinin önemine değinilmiştir. Ekonomik kalkınmanın bozulmamış bir çevrenin sürekliliğine bağlı olduğu kararının alınmasının ardından harekete geçmek için ise sürdürülebilirlik kavramı dünya gündeminde yerini bulmuştur.

Sürdürülebilirlik kavramı için çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bir tanıma göre, “belirli bir ekosistemin ya da sürekliliği olan herhangi bir sistemin kesintisiz, bozulmadan, aşırı kullanımla tüketmeden ana kaynaklara aşırı yüklenmeden sürdürülebilmesi yetkinliği” olarak ifade edilmiştir [13]. Bir başka ifadeye göre sürdürülebilirlik, “ekosistemindeki tüm çeşitliliğin ve yenilenemez kaynakların gelecek nesillere aktarılabilmesi için, bugünkü neslin yenilenemez kaynak kullanımını sınırlaması ve insanın ekosistem üzerindeki olumsuz etkilerinin sistemin taşıma kapasitesinin üzerine çıkmayacak düzeyde tutulması” olarak tanımlanmıştır [14]. Sürdürülebilir gelişme Kentbilim Terimleri Sözlüğü’nde “çevre değerlerinin ve doğal kaynakların savurganlığa yol açmayacak biçimde akılcı yöntemlerle, bugünkü ve gelecek kuşakların hak ve yararları da göz önünde bulundurularak kullanılması ilkesinden özveride bulunmaksızın, ekonomik gelişmenin sağlanmasını amaçlayan çevreci dünya görüşü” olarak ifade edilmiştir [15]. Tanımlarda vurgulanan ortak nokta, doğal kaynakların gelecek kaygısıyla kontrollü kullanımıdır.

Günümüzde küresel ölçekte, çok tartışılan bir konu olan sürdürülebilirlik kavramı mimari, kent, turizm ve teknoloji gibi birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Farklı toplumsal boyutlardaki ortak kaygı, bireyin geleceği ve ilgili alanın kaynaklarının korunmasıdır [16]. Gelecek nesillerin gereksinimlerini dikkate alan bir kavram olan sürdürülebilirliğin yedi temel ilkesi aşağıdaki gibidir [17]:

- Gelecek kaygısı: Sürekli yaşanan gelişmenin gelecek yıllarda getireceği sonuçlar, nüfus artışı ve kaynaklara karşı talep artışı politikacıların ve iş adamlarının öngörülerinden daha geniş kapsamlı olarak ve uzun bir zaman dilimi göz önünde bulundurularak ele alınmalıdır.
- Kuşaklar arası eşitlik: Günümüzdeki mevcut kaynak kullanımı, gelecek kuşakların kaynak kullanımına imkan tanınmalıdır. Bilinçli kaynak tüketimine bağlı olarak kaynakların kuşaktan kuşağa aktarılması, gelecek kuşakların da aynı kaynakları kullanması ve sürdürülebilirliğin sağlanması açısından son derece önemlidir.
- Katılım: Gelişmeden etkilenen ve gelişimin bir parçası olan tüm politik ve toplumsal gruplar, gelişme ile ilgili tartışma ve karar alma süreçlerine dahil olmalıdırlar.
- Ekonomik ve çevresel faktörlerin dengesi: Kararlar, sadece ekonomik kaygının ön planda olmadığı, çevresel faktörlerin de gelişmenin temel ve değişmez faktörleri arasında olduğu geniş bir boyutta düşünülerek ele alınmalıdır. Çevresel faktörlerin önemsenmediği kararlarda uzun dönemde ekonominin de olumsuz etkilendiği göz önünde bulundurulmalıdır.
- Çevresel kapasiteler: Çevresel etkilerin, hassas ekolojik dengeler üzerinde bozucu bir sonuç oluşturmaması için denge süreçleri üzerindeki etkileri dikkate alınarak değerlendirilmelidir.
- Niceliksel unsurlar kadar niteliksel unsurların da vurgulanması: Kararlar ekonomik kaygı ile gelişen en düşük maliyet ilkesine göre değil, uzun vadede oluşacak en az zarar ilkesine göre alınmalıdır.
- Yerel ekosistemler ile uyum: Gelişme yerel, toplumsal, politik, tarımsal ve ekolojik sistemlerin sürdürülebilir gelişimini sağlamalıdır.

Sürdürülebilirlik kavramının ilkelerine bakıldığında sürdürülebilirliğin sadece çevre sorunlarına odaklanan bir kavram olmadığı görülmektedir. Sürdürülebilirlik, hem kuşak içi hem de kuşaklar arası eşitliğin oluşturulması, yerli nüfusun, politik ve toplumsal grupların gelişme ile ilgili karar alma süreçlerine katılması, ekonomik ve çevresel faktörler arasında dengenin kurulması ile sağlanmaktadır.

Sürdürülebilir gelişmenin birbirinden ayrılmaz üç boyutu; sosyal açıdan sürdürülebilirlik, çevresel açıdan sürdürülebilirlik ve ekonomik açıdan sürdürülebilirlik olarak sıralanmaktadır. Sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmadığı durumda, uzun dönemli ekonomik büyüme mümkün değildir. Ekonomik ilerleme, sosyal sorumluluk ve çevresel koruma üçlüsü denge içinde olduğu takdirde sürdürülebilirlik sağlanmaktadır [18].

Sosyal açıdan sürdürülebilirlik, “sağlıklı toplumların ekonomik refah içinde yaşantısı” olarak tanımlanmaktadır [19]. Sosyal sürdürülebilirlik, refah yaşam, eğitim, istihdam, nüfus ve aile planlaması gibi sosyal hizmetlerin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Eğitime önem vererek bireylerde sürdürülebilir çevre bilincini oluşturmayı, insanların yaşam kalitesini korumayı, gelecek kuşakların gereksinimlerinin göz önünde bulundurulduğu sürdürülebilir gelişmeyi amaçlamaktadır [20]. Sosyal sürdürülebilirlik, toplumun kimliğine güç katarken, toplumun geleneksel değerleri ile uyumlu kalkınma sağlar [21].

Çevresel açıdan sürdürülebilirlik, doğal kaynakların ve çevrenin korunması, atık miktarının azaltılması, biyoçeşitliliğin korunması gibi ekolojik konuları kapsamaktadır. Sürdürülebilirliğin temelinde, kaynakların korunması ve geliştirilmesi olduğu için ekonomik kazanç, çevre kaygısıyla birlikte düşünülmektedir. Bu bağlamda, çevresel ekonomi ya da eko-ekonomi olarak belirtilen kavrama göre, gelecek nesillerin doğal kaynak ihtiyacının göz önünde bulundurulduğu ekonomik kazanç hedeflenmektedir [22]. Çevresel sürdürülebilirlik, biyolojik kaynakların, biyolojik çeşitliliğin ve hayati ekolojik süreçlerin korunarak devam ettirilmesini sağlayan bir kalkınma şeklidir [23].

Ekonomik açıdan sürdürülebilirlik, kısıtlı olan doğal kaynakların adil bir şekilde dağıtılmasını sağlamak ve tüm bireylerin yaşam kalitesine değer verilerek eşit paylaşımı çoğaltmak olarak açıklanabilir. Doğal kaynakların kısıtlı olduğunu göz önünde bulundurarak sağlanan ekonomik kalkınma, gelecek nesillerin de ihtiyaçlarını karşılayabilme kaygısı taşımaktadır [24].

Sonuç olarak, sürdürülebilirlik kavramının sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları bütünlük ve denge içinde olmalıdır. Sürdürülebilir kalkınma kavramı insan odaklı değerlendirildiğinde sosyal boyutu, toplum odaklı değerlendirildiğinde kültürel ve

ekonomik boyutu, doğal kaynaklar odaklı değerlendirildiğinde ekolojik ve çevresel boyutu ön plana çıkmaktadır. [25]. Hunter’a göre, sürdürülebilir kalkınmanın farklı boyutlarıyla denge içinde çevreye duyarlı bir şekilde geliştirilmesi için aşağıdaki konuların göz önünde bulundurup analiz edilmesi gerekmektedir [26]:

- İnsan refahını teşvikte ekonomik büyümenin rolü,
- İnsan nüfusunun artışının etkisi ve önemi,
- Büyümeye karşı çevresel limitlerin etkin varlığı,
- Ekonomik büyüme ve teknik buluşlar yoluyla insan yoluyla geliştirilen kaynakların doğal kaynakların yerine kullanılabilmesi,
- Ekonomik büyüme ve istenmeyen çevresel etkilerin ilişkisini teknoloji yoluyla iyileştirme,
- İnsan türünden olmayan canlılara ve doğal yaşama saygı ve verilen değer,
- Ekosistemlerin fonksiyonel bütünlüğünün korunmasının önemi.

Sürdürülebilirlik çerçevesinde tartışılan konularda ortaya çıkan fikirler, doğal kaynakların korunması, sadece bugünün ihtiyaçları değil, gelecek nesillerin de ihtiyaçlarının karşılanması ve büyümeye karşı doğanın getirdiği kısıtlamaların göz önünde bulundurulması gerekliliği olarak sıralanabilir. Sürdürülebilirliğin temelinde kaynakların korunması olduğu için bir sonraki başlıkta detaylı olarak tartışılacak olan “sürdürülebilir turizm”in kullandığı kaynak olan doğal çevrenin ve kültürel mirasın korunması ve turizm faaliyetlerinin bölgenin taşıma kapasitesini zorlamaması tartışmanın temelini oluşturacaktır.

2.2 Sürdürülebilir Turizm

Sürdürülebilir turizm kavramı, sürdürülebilir gelişme kavramının ortaya çıkışının ardından çevresel kaynakların turizmin ana kaynağı olduğu gerçeğinin benimsenmesiyle önem kazanmıştır.

2.2.1 Kavram ve İçerik

Turizm ile ilgilenen bilim adamlarının hareket noktalarının ve önceliklerin farklılık göstermesi turizm tanımlarında farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Günümüz yaklaşımına en yakın tanım ilk olarak 1905 yılında, E. Guyer-Freuler tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre turizm, “gittikçe artan dinlenme ve ortam değişimi ihtiyacına, doğal güzele karşı bir sevginin doğup gelişmesine, tabiat içinde olmanın zevkine; fakat aynı zamanda ticaretin gelişmesine, ülkeler ve toplumlararası ilişkilerin gelişmesine katkı sağlayan çağdaş bir olay” olarak ifade edilmiştir [27].

Ekonomik açıdan geride kalan ülke, bölge ya da şehirlerde turizm sektörü, ilerlemenin hızlı bir yolu olarak görülmektedir. Turizm, özellikle tarihi turistik destinasyonlarda kültür ve geleneklerin tanıtım ve reklamıyla bölgenin ekonomisine katkılar sağlarken, topluma meslek edindirme bakımından da önemli bir paya sahiptir. Ancak turistlerin deneyimleme amaçlı ziyaret ettiği bölgelerde çevrenin çekiciliği zarar görebilir. Turizm kendi kendini öldürebileceğinden, yıkım için gerekli tohumları bünyesinde bulunduran bir sektör olarak tanımlanmaktadır [28].

Çevre ve insandan oluşan turizm sektörünün temelinde doğal ve çevresel kaynaklar yatmaktadır. İnsanın çevre üzerinde olumsuz etkilerinin olması turizmi de olumsuz etkileyeceğinden turizmin uzun dönemli olması ihtiyacı turizmde sürdürülebilirlik kavramını ortaya çıkarmıştır. Bu durum turizm, çevre ve sürdürülebilirlik arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Turizm, çevre ve sürdürülebilir kalkınma kavramları arasındaki başlıca öğelerin ilişkilendirilmesi üç temele dayanmaktadır [29]:

- Turizm ile ekolojik ve tarihi çevre arasında kuvvetli bağ ve etkileşimin bulunması, ziyaretçiler tarafından turistik destinasyonun tercih edilmesinde, doğal çevrenin önemli bir etkisinin olması,
- Turizmi etkileyen unsurların başında çevre olması,
- Çevrenin turizmi etkilediği gibi, turizmin de çevre üzerinde etki yaratması.

Turizm üretim ve tüketim bağlamında farklı türlere sahip bir aktivite olması sebebiyle çevre üzerinde yarattığı etkiler de farklılık göstermektedir. Zamansal ve mekânsal anlamda çeşitlilik gösteren turizm etkilerini diğer ekonomik aktivitelerin oluşturduğu

etkilere göre çözmek daha zordur. Turizm tipini ve turistik destinasyonun karakteristik özelliklerini doğru tanımlamak, turizmin o bölgede yarattığı etkileri çözmenin önemli bir yolu olarak görülmektedir [30].

Turizm aktivitelerinin yarattığı farklı türde etkiler Birleşmiş Milletler Çevre Programı'na göre çevresel, sosyokültürel ve ekonomik olmak üzere üç başlık altında toplanabilir. Turizmin yarattığı çevresel etkiler, doğal kaynakların azalması, kirlilik ve fiziksel etkiler olarak sıralanmaktadır. Oteller, yüzme havuzları, golf sahaları ve turistlerin kişisel su kullanımlarına bağlı olarak turizm endüstrisinin aşırı su tüketimi, su kaynaklarını durumu en kritik kaynaklardan biri haline getirmiştir. Turizm aynı zamanda enerji, besin gibi yerel kaynaklar üzerinde de baskı oluşturmaktadır. Çevresel etkilerinden biri olan kirlilik, hava ve gürültü kirliliği, katı atık ve çöp birikimi, kanalizasyon ve görsel kirlilik olarak sıralanmaktadır. Fiziksel etkilerine örnek olarak, inşaat ve altyapı çalışmalarına bağlı, toprak erozyonu, geniş kaldırımların yapılması, vahşi hayvan tabiatının yok olması, manzaraların bozulması ve ormansızlaşma verilebilir.

Turizmin yarattığı etkilerden ikincisi olan sosyokültürel etkiler, yerli nüfusun turistlerle direkt ya da dolaylı olarak kurduğu iletişimle ilgilidir. Turizmin beraberinde getirdiği değer sistemler ve davranışlardaki değişiklik yerli kimliği etkilediği zaman sosyokültürel etki de artmış olmaktadır. Sosyokültürel etki, toplum yapısında, aile ilişkilerinde ve geleneksel yaşam tarzında değişikliklere sebep olmaktadır.

Turizmin yarattığı etkilerden sonuncusu ekonomik etkidir. Turizm endüstrisi, ev sahibi ülke ve turistlerin ülkelerine önemli ekonomik faydalar sağlar. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, turizm destinasyonu olarak tanıtılmak istenen bölge için birincil motivasyonlardan biri beklenen ekonomik gelişmedir. Diğer etkileri ile birlikte düşünüldüğünde, bu büyük ekonomik kalkınma olumlu ve olumsuz sonuçları beraberinde getirmektedir [31].

Turizmin çevresel, sosyokültürel ve ekonomik alanda oluşturduğu etkiler göz önünde bulundurularak, sürdürülebilir kalkınmanın turizm boyutunu aşağıdaki başlıklar altında toplamak mümkündür [32].

- Doğal kaynaklar, sosyo-kültürel faktörler, tarihi doku turizm sektörü için büyük önem taşımaktadır. Bu kavramların turizm sektöründe önem taşımasının sebebi

turizm işletmelerinin kurulması, turistik hizmet sağlaması ve turistik ürünün önemli bir bölümünü oluşturmamasından kaynaklanmaktadır. Bu açıklamaya örnek olarak; termal kaynağın olduğu bölgelere termal oteller inşa edilmesi, kar yağışının yoğun olduğu dağlarda kurulan kayak tesisleri ve konaklama işletmeleri, denizin, kumun, güneşin olduğu kıyı yerleşimlerine turistik amaçlı konaklama tesislerinin yapılması gösterilebilir. Bu durum, doğal ve sosyo-kültürel kaynakların turistik ürün için çıkış noktası oluşturduğunu göstermektedir. Sürdürülebilir kalkınma felsefesinin ülke tarafından benimsenmesi, kaynakların gelecek kuşaklar da göz önünde bulundurularak bilinçli kullanılması, geri dönülemez tahribatlar oluşturulmaması açısından önemlidir. Turizmdeki gelişme ile beraber doğal kaynakların, sosyo-kültürel kimliğin, tarihi dokunun ve çevrenin de korunup gelişmesi sağlandığı durumda sürdürülebilir turizm gerçekleşmektedir.

- Sürdürülebilirliğin temel ilkelerinden biri olan kuşaklar arası eşitliğe göre, kaynaklardan yararlanma açısından denge sağlanmalıdır. Turistlere, turistik işletmeler tarafından nitelikli hizmet verilmesi ve bunun gelecek kuşaklar için de sürekliliğinin sağlanması sürdürülebilir kalkınmanın ahlaki boyutuna işaret etmektedir.
- Sanayileşmenin doğal çevre üzerinde olumsuz etki yaratması, çevre kirliliğinin olduğu bölgelerden insanların kaçması ile sonuçlanmaktadır. Doğal çevrenin korunduğu ülkelerdeki turizm talebi artışı ülkedeki turizm gelişiminin belirleyicisi olma niteliğindedir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler doğal çevrenin korunması konusunda hassasiyet göstermelerine rağmen, gelişmiş ülkeler çevreyi olumsuz etkileyen teknolojileri bu ülkelere ihraç etmektedirler. Bu sebeple, sürdürülebilir kalkınma felsefesinin global ölçekte tüm politikacılar ve iş adamları tarafından benimsenmesi zorunluluğu vardır.
- Turistik işletmelerin yoğunluğu çevre üzerinde olumsuz etkiler yaratmayacak düzeyde olmalıdır. Çevresel ve kültürel mirasın korunması turizm gelişimi açısından son derece önemlidir. Bu sebeple kıyı şeridinin taşıyabileceğinden daha fazla sayıda tesis inşa edilmesi, çevreye dolayısıyla da turizm gelişimine zarar vermektedir. Bu sebeple bireylerin alternatif olarak yayla turizmi, spor turizmi gibi

ekoturizm aktivitelerine teşvik edilmesi yapılaşmanın çevre üzerinde yarattığı bozucu etkiyi sınırlandırmaktadır.

- Ülkedeki turizm talebi artışı aynı zamanda insanların o topluma ait kültürel birikimleri ve değerlerine duyulan merak ile ilgilidir. Kültürel kimliğin korunması ve tanıtılması turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Türk kültürüne ait birikimlerin korunması, geliştirilmesi, gelecek kuşaklara eksiksiz aktarılması turizm gelişimini sürdürülebilir kılmaktadır.

Turizmin bölgede yarattığı etkilerin geri dönülemez sonuçlar doğurmadan sürdürülebilirlik kapsamında değerlendirilmesi turizmin sürekliliği ve gelecek nesillerin de aynı imkanlardan yararlanması açısından önemlidir. Bu bilgiler ışığında, çevresel kaynakların turizmin ana kaynağı olduğu bilinci ile ortaya çıkan sürdürülebilir turizm kavramı, “insanın etkileşim içinde bulunduğu yada bulunmadığı çevrenin bozulmadan korunup, ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşamın devamlılığını sağlayan sistemlerin idame ettirildiği ve aynı zamanda tüm kaynakların ziyaret edilen bölgedeki turistlerin ve insanların ekonomik sosyal ve estetik ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde gelecek nesillerin de aynı ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde yönetildiği bir kalkınma şekli” olarak tanımlanmaktadır [33].

Turizm faaliyetleri çevresel duyarlılıkla geliştirilmelidir. Ekonomik boyut ön planda olduğu zaman çevre kalitesi düşmekte ve bu da turizm ürününü etkilemektedir. Turizm sektörünün kullandığı üç çevresel kaynak;

- Orman, park, deniz, göl, yerüstü ve yer altı suları, maden yatakları gibi alanlardan oluşan doğal kaynaklar,
- Sitler, arkeolojik açıdan zengin bölgeler ve kültürel mirasın izlerini taşıyan kentler gibi alanlardan oluşan insan yapısı kaynaklar,
- Gelenek, tören, eğlence, yemek kültürü gibi örf ve adetlerden oluşan sosyokültürel kaynaklar

olarak sıralanmaktadır. Çevresel kaynaklar korunmadan geliştirilen turizm, çevresel sorunlara zemin hazırlar. Ekonomi uğruna vazgeçilen çevre, turizm sektörünü etkilediğinden, dolayısıyla ekonomiyi de etkilemiş olur. Bu yüzden, turizm planlaması

yapılırken sadece ekonomik sonuçlar değil, çevresel etkileri ile birlikte dikkate alınmalıdır. Bu yaklaşım bağlamında sürdürülebilir turizm, “sektörü besleyen doğal çevre ve insan kaynaklarını olumsuz yönde etkilemeden, turizm kapasitesini ve turizm ürünlerinin kalitesini arttırmak” olarak ifade edilmiştir [34].

Dünya Turizm Örgütü’nün tanımına göre ise sürdürülebilir turizm, “Turist ve yerli nüfusun ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçlarını tatmin edici düzeyde tutarken, kültürel bütünlüğün, gerekli ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşamı destekleyen sistemlerin sürdürülmesi ve gelecekteki fırsatların korunup geliştirilmesini sağlamak için bütün kaynakların doğru bir şekilde kullanımının sağlanması” olarak ifade edilmiştir [35].

Swarbrooke’a göre turizm sektörünün neden sürdürülebilir olması gerektiği ile ilgili gerekçeler aşağıdaki gibi sıralanabilir [36]:

- Sürdürülebilir turizm, turizmin doğal, kültürel ve beşeri çevre üzerindeki etkilerini anlamaya teşvik eder.
- Fayda ve maliyetlerin adil dağılımını sağlar.
- Turizm, hem turizm sektörüyle hem de turizmi destekleyen yan sektörlerle yerel istihdamı sağlar.
- Turizm, oteller ve diğer konaklama tesisleri, restoranlar ve gıda sektörü, ulaşım sistemleri, el sanatları ve rehberlik servisleri gibi kazançlı yerel endüstrileri canlandırır.
- Ülke için döviz, yerel ekonomi için sermaye ve yeni para girişi sağlar.
- Turizm, zirai istihdamın seyrek ve yetersiz görüldüğü kırsal bölgelerde, yerel ekonomiyi çeşitlendirir.
- Sürdürülebilir turizm yerel nüfus da dahil olmak üzere, toplumun bütün kesimleri arasında karar alma mekanizmasını ortaya çıkarır, böylece turizm ve diğer kaynak kullanıcıları bir arada var olabilir ve karar verme sürecine birlikte dahil olabilirler. Ekosistemde taşıma kapasitesi kaygısı taşıyan turizm gelişimini sağlayan planlama ve bölgeleme çalışmalarının yapılmasını sağlar.

- Yerel ulaşım, iletişim ve diğer temel toplumsal altyapıların gelişimini sağlar.
- Turizm yerli nüfus ve yerli-yabancı turistler tarafından kullanılan rekreasyon alanları yaratır. Aynı zamanda arkeolojik alanların, tarihi bina ve bölgelerin korunması için belirli ödemeler yapılmasına teşvik eder.
- Doğa turizmi, tarım alanlarının kullanımını teşvik eder ve doğal bitki örtüsünün bozulmadan kalmasını sağlar.
- Kültür turizmi yerel toplumun itibarını artırır ve farklı kesimlerden insanların birbirleriyle daha iyi iletişim kurmasına, farklı kültürlerin tanıtılmasına ve nesilden nesile aktarılmasına olanak tanır.
- Sürdürülebilir turizm, doğal ve kültürel kaynakların toplumların ekonomik ve sosyal refahlarını sağlamada ne kadar önemli olduğunu gösterir ve bu kaynakların korunmasına teşvik eder.
- Sürdürülebilir turizm, turizmin etkilerini gözlemler ve inceler. Çevresel sorumluluğun güvenilir metotlarını geliştirir ve olumsuz etkilere karşı koyar.

Turizm gelişmesinin sürdürülebilirliğinden bahsedebilmek için ilk olarak, hem kısa hem de uzun dönemde iyileştirilmiş yaşam standardına göre yerli nüfusun gereksinimlerinin karşılanması gerekmektedir. Artan turistik talepleri karşılayıp, ilk amaca ulaşmak için turist akışının devamlılığının sağlanması ve belirtilen bu iki amaç için doğal çevrenin korunması koşullarının sağlanması gerekmektedir [37]. Sürdürülebilir turizm kavramına Hunter dört farklı yaklaşımda bulunmuştur [38].

Bu yaklaşımlardan ilki, zorunlu turizm ile sürdürülebilir gelişimdir. Sürdürülebilir gelişime zayıf bir yaklaşım olarak görülmektedir. Yoksulluk ve çevresel bozulma arasında güçlü bir bağ vardır. Turizm aktivitelerinin gelişme gösterdiği yerlerde turizm daha fazla insan için refah sağlar. Turistik bölgenin ve kaynaklarının kullanımını belirler. Ancak kaynakların kullanımı bir süre sonra önemli kayıplara yol açarak turistler için bölgenin çekiciliğini zedeleyebilir. Yenilenebilir kaynakların taşıma kapasitesine göre turizm gelişimi planlanmalı ve yenilenemez kaynakların kullanımı en aza indirgenmelidir.

İkinci yaklaşım sürdürülebilir gelişimin zayıf yorumuyla birçok açıdan eşdeğer olan ürün bazlı (product-led) turizm yaklaşımı ile sağlanan sürdürülebilir gelişimdir. Turizmin çevresel yönü dikkate alınır fakat turizm sektöründe büyüme sağlamak için turizm ürününü geliştirmek amaçlanır. Çevresel ve sosyal kaygılar önemli olarak görünse de genel bir kural olarak turizm ürününü sürdürmek esas yaklaşımdır. Bu yaklaşım, turizmin yerel ekonomiye hakim olduğu eski ve gelişmiş turizm yerleşimlerinde görülür. Turizmle birlikte zenginlik oluşturulamaz, çünkü yoksulluk ve çevresel bozulmanın başlamasıyla yerel toplulukların refahı tehlikeye girer.

Üçüncü yaklaşım çevre bazlı (environment-led) turizm yaklaşımı ile sürdürülebilir gelişimdir. Bu yaklaşımda kararlar çevre kaygısıyla alınır ve ekoturizm gibi turizm türlerine teşvik vardır. Turizm başarısı ve çevre kalitesi arasındaki güçlü bağ sayesinde bazı bölgelere girişte limitler koyar. Çevre kaygısı olduğu için ekonomik rekabet yerine uyum içinde çalışma görülür. Su ve enerji kaynaklarının doğru kullanımına yönlendirme vardır ve geridönüşüm önemlidir.

Son yaklaşım ise toprak bazlı (neotenus) turizm ile sürdürülebilir gelişimdir. Ekolojik zemin üzerine kurulu çok güçlü bir sürdürülebilirlik yaklaşımıdır. Bu türde turizm sadece turizm aktivitelerinden yoksun yerlerde geçerli olabilir ve aktiviteler turizm gelişiminin ilk aşamalarıyla sınırlı kalır. Keşif amaçlı çıkan macera gezginleri, küçük turist grupları veya yasal çalışma yapan kişiler sınırlı turizm aktivitesini yapan kitleyi oluşturur. Amaç yenilenebilir ve yenilenemez kaynakların kullanımını en aza indirmektir.

Sonuç olarak turizm endüstrisi sürdürülebilirlik bağlamında ele alındığında, toplum için ekonomik gelişme sağlanırken, doğal ve kültürel kaynakların gelecek için de korunması ve kuşaklar arası eşitliğin sağlanması esas alınmaktadır. Çevresel, ekonomik ve sosyal boyut kapsamında denge içinde büyüyen turizm çevreci planlamalarla sürdürülebilir olma özelliğini kazanmaktadır. Takip eden başlıkta sürdürülebilir turizmin temel ilke ve amaçları detaylı olarak incelenecektir.

2.2.2 Sürdürülebilir Turizmin Temel İlke ve Amaçları

Sürdürülebilir turizm için yapılan tanımlamalardan yola çıkarak, ekolojik duyarlılık kapsamında doğal ve kültürel kaynakların korunması, ekonomik kalkınmanın çevresel, kültürel ve sosyal limitlerin zorlanmadığı koşullarda sağlanması sürdürülebilir yaklaşımın amaçları arasında sıralanabilir. Turizmin kaynağı olan değerlerin korunması ve yerli nüfusun sürece dahil edilmesi turizmin geleceği açısından önemlidir.

Sürdürülebilir turizmin aktörleri yerli nüfus, yöneticiler, turizm şirketleri ve turistlerden oluşmaktadır. Taraflar arasındaki koordinasyon turizmin sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Özellikle yerli nüfusun aktif katılımı turistin kültürel deneyimlerine ve bölge ekonomisine katkı sağlamaktadır. Bu yüzden otellerdeki her şey dahil sistem yerine yerli nüfusun turistlerle iletişim halinde olması amaçlanmaktadır [39]. Yerli nüfusun katılım eksikliği turizm için uygunsuz hedeflerin belirlenmesine, toplumun kimliğini ve mekan duygusunu kaybetmesine, halk arasında dayanışmanın azalmasına ve sürdürülebilirliğe giden yolun yok olmasına sebep olmaktadır [40]. Bu görüş kapsamında, halk turizmden gelir sağlarsa ve turizm yörenin kalkınmasında önemli rol oynarsa, bölgenin doğal ve kültürel değerleri sayesinde ekonomik kazanç sağlayacağından halk bu değerleri koruyacaktır. Yerel düzeyde sürdürülebilir turizm gelişiminin sağlanması için [41]:

- Turizm gelişiminden etkilenen yerli nüfusun sürdürülebilir turizm planlama çalışmalarına ve karar verme sürecine dahil olması,
- İstihdam ve ekonomik verimliliğin sağlanması,
- Kültürel kimliğin öneminin vurgulanması,
- Turist ve yerli nüfus arasında kaliteli bir iletişimin sağlanması gerekmektedir.

Sürdürülebilir turizmin gerçekleştirilmesinde, turizm sektörü, kamu çalışanları, yerli nüfus ve doğal çevre ile uyum bileşenleri önemli role sahiptir. Bu bileşenlerin bir bütünlük sağlayarak, eksiksiz ve uyum içinde olması gerekmektedir. Gelişim sürecindeki her kademedeki toplumsal bilinç, bireysel sorumluluk, ekonomik fayda ve çevresel kaygı kavramları olmalıdır. Turizmi sürdürülebilir kılan en önemli kavram ise korumadır. Bu sebeple sürdürülebilir turizm çevrenin, doğal kaynakların, tarihi

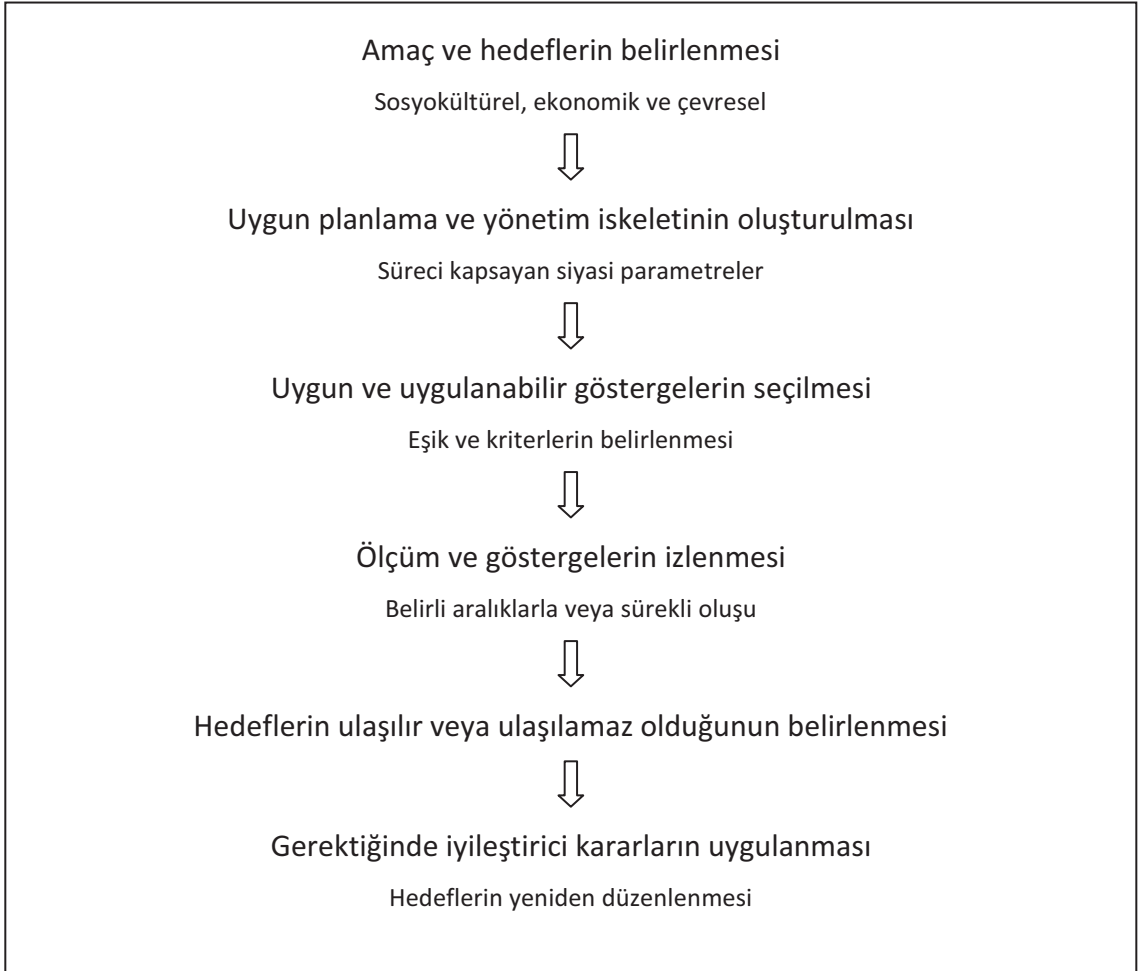
dokunun, kültürel mirasın ve sosyal değerlerin korunmasını, geliştirilmesini ve devamlılığının sağlanmasını amaçlar [42]. Bu yaklaşım doğrultusunda, sürdürülebilir turizm gelişimi için temel ilkeler aşağıdaki gibi sıralanabilir [43]:

- Turizm yerli nüfusa da ziyaretçiye de somut katkılar getiren güçlü bir ekonomik aktivitedir; ancak tek çare değildir ve dengeli ekonominin bir parçası olarak şekillenmelidir.
- Fiziksel ve kültürel çevre, turizm varlıkları kadar önem taşıyan kendine has değerlere sahiptir. Gelecek nesillerin memnuniyetleri ve uzun dönemli koruma sağlanması kısa dönemli çıkarların engellenmesine bağlıdır.
- Turizm gelişiminin ölçeği ve hızı belirlenirken, turistik destinasyonun karakteristik özelliklerine saygı gösterilmelidir. Bu gelişme, turist deneyiminin kalitesini düşürmeyecek şekilde olmalıdır.
- Kısa dönemli kar sağlamak yerine, topluma uzun dönemli ekonomik katkı sağlamak amaçlanmalıdır.
- Turizm gelişimi yerli nüfusun istek ve ihtiyaçlarına duyarlı olmalıdır ve halka iş imkanı sağlamalıdır.

Sürdürülebilir turizm kalkınmasında amaçlar belirlenirken, işletme ve kuruluşların beklentilerinin karşılanması ve bu esnada turistik yörenin doğal güzelliklerinin zarar görmemesi esas alınır. Sürdürülebilir turizm kalkınmasının hem çevresel ve sosyal açıdan uyumlu olması hem de bölgesel ve ulusal politikalarla uyum içinde olması amaçlanır [44]. Sürdürülebilir turizmin amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir [45]:

- Doğal kaynakların, kültürel mirasın, tarihi dokunun, sosyal yapının korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanması,
- Aşırı kullanım ve atık sorununa çözüm üretilmesi, uzun vadede çevre üzerinde oluşan bozulmanın önlenmesi,
- Doğal ve kültürel unsurların korunması, sosyal hizmetlerin düzenlenmesi ve bu alanda teşvik çalışmalarının yapılması,

- Sürdürülebilir turizm planlaması aşamasına yerli nüfusun aktif katılımının sağlanması ve ekonomik kazancın artırılması,
- Turizm sektörüne hizmet edecek kullanım alanlarının düzenlenmesi ve kamu ile ortak çalışmanın sağlanması,
- Turizm sektöründe çalışan personelin eğitimi, turistlerin bilgilendirilmesi ve karşılıklı ilişkilerin sağlıklı yürütülmesi,
- Konuya hizmet eden araştırma ve uygulamaların desteklenmesi.

Şekil 2.1 Sürdürülebilir turizmin uygulanması için gerekli adımlar [46]

Sürdürülebilir turizm, amaçların belirlenmesiyle birlikte planlama ve uygulamayı da beraberinde getirmektedir. Şekil 2.1’de görüldüğü üzere, sürdürülebilir turizmin uygulanması için gerekli adımlar ifade edilmiştir. İlk adım olan hedeflerin belirlenmesi, sürdürülebilir turizm bağlamında, nesiller arası eşitliğin sağlanması açısından önemlidir.

Sosyokültürel, ekonomik ve çevresel denge içinde hedefler belirlendikten sonra uygun planlama parametreleri ve stratejiler geliştirilmelidir. Uygun planlama ve yönetim taslağı oluşturulurken, süreci kapsayan siyasi parametreler de göz önünde bulundurulmalıdır. Belirlenen hedefler ve göstergelerin izlenmesi ve değerlendirilmesi başarıya ulaşmak için önemli bir adımdır ve gerektiğinde iyileştirici kararlar ile hedeflerin ve amaçların yeniden düzenlenmesi gerekmektedir [46].

Sonuç olarak, turizmin bağımlı olduğu doğal çevre ve kaynakları korumak, ziyaretçi deneyimlerini ve yerleşik nüfusun yaşam düzeyini yüksek kalitede tutmak, bu durumu gelecek nesiller için de sağlamak sürdürülebilir turizmin temel ilke ve amaçları olarak sıralanmaktadır. Bu temel ilke ve amaçların uygulanabilir olması ise sürdürülebilir turizm planlaması yapılmasına bağlıdır. Bir sonraki bölümde sürdürülebilir turizm planlaması detaylı olarak işlenecektir.

2.2.3 Sürdürülebilir Turizm Planlaması

Deniz, kum, güneş turizmi olarak da adlandırılan kitle turizminin, neden olduğu olumsuz sonuçlara karşı ortaya çıkan sürdürülebilir turizm yaklaşımının uygulanmasında en önemli unsurlardan biri planlamadır. Planlama, faaliyetin nasıl yapılacağı ile ilgili kararların alınmasıyla birlikte, yapılan ön çalışma ve hazırlıkların bütünüdür. Hedefe ulaşabilmek için kullanılan araçlar ve geliştirilen öneriler planın özelliklerini ortaya koymaktadır. Turizmde planlama, “bir bölgede gelişmenin bir sonucu olarak turizmden sağlanacak faydaların en üst düzeye çıkarılması ve olası sorunların ise asgariye indirilmesini sağlayacak önemli bir yol” olarak tarif edilmektedir. Gelişmenin ekonomik, ekolojik ve sosyokültürel boyutlarını kapsayan ve yerli nüfusun bu sürece aktif katılımını sağlayan bütüncül bir planlama olması önemlidir [47].

Doğal kaynaklar limitli olduğu için turizm gelişimini sınırlayabilecek bir etki oluşturmaktadır. Bu sebeple, planlama aşamasında doğal kaynaklar ve çevresel potansiyel araştırılmalı, kaynakların mevcut durumu dikkate alınmalı ve bu duruma bağlı olarak turizm sektöründeki büyümenin sınırlarının kararlaştırıldığı bir yol çizilmelidir [48]. Çevre ve ziyaretçi arasındaki ilişki turizm faaliyetini etkilemektedir. Çevre kalitesinin yüksek tutulması gerekliliği, turizm ürününü de etkileyeceğinden, planlamanın önemini vurgulamaktadır. Aksi durumda turizm faaliyetlerinin sürekliliği

sağlanamaz, çünkü kısa vadede ekonomik açıdan ilerleme gösteren turizm gelişimi, çevresel açıdan büyük sorunlar yaratacağından, turizm faaliyetleri beklentilere yanıt veremez duruma gelir [49]. Bu görüşler kapsamında planlamada dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıdaki gibidir [50]:

- Sürdürülebilir turizm planlamasına yönelik en doğru haliyle belirlenen temel ilke ve amaçlar,
- Doğal, ekolojik, kültürel ve sosyal kaynakların belirlenmesi,
- Turizm yatırımcılarının bilinçli hareket etmesi, kaynak ve alan kullanımının uzun vadede çevreye zarar vermeyecek şekilde yapılması,
- Ekosistemi tehdit eden unsurların belirlenmesi,
- Sürdürülebilir turizm planlamasının önemli bir parçası olan ekoturizm stratejisinin sürdürülebilirliği sağlamaya yönelik detaylı bir şekilde tasarlanması.

Ekonomik kalkınma turizm planlamasının tek amacı olmamalıdır. Daha fazla iş imkanı ve kazanç sağlaması önemlidir; ancak bu hedefe, ziyaretçi memnuniyetinin geliştirilmesi, kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve toplumun turizme dahil edilmesi eklenmezse, başarıya ulaşamaz. Bu görüş bağlamında turizm planlamasının başlıca amaçları, turistlerin tatmin edilmesi, yatırımcı ve işletmecilerin kazanç elde etmesi, bölgede istihdam sağlaması ve doğal kaynakların korunması olarak sıralanabilir [51].

Turizm planlamasında, durumsal ve esnek yaklaşım, kapsamlı yaklaşım, entegre yaklaşım, çevresel ve sürdürülebilir yaklaşım, toplumsal yaklaşım, yürütülebilir yaklaşım ve stratejik planlama yaklaşımı olmak üzere farklı metodolojiler içeren yaklaşım türleri vardır. Bu yaklaşımların hepsi bir arada uygulanmaktadır. Kahraman, turizm gelişmesinin planlanmasındaki hedefleri aşağıdaki gibi açıklamaktadır [52]:

- Sürdürülebilir turizm gelişiminin sağlanmasında yakın ve uzak geleceği etkileyebilecek stratejilerin belirlenmesi ve uygulamaya yönelik hareket edilmesi,
- Spontane ilerleyen süreçlerde ilgili birimler tarafından koordinasyonun sağlanması ve kontrolün kaybedilmemesi,

- Devlete ait veya özel olarak turizm sektörüne hizmet eden tesislerde turizm hizmetinin kolaylaştırılmasına yönelik teşvik çalışmalarının yapılması,
- Turizm sektörünü etkileyen tüm sektörlerin birbirleri ile uyum için gelişim göstermesi ve sürekliliğinin sağlanması,
- Doğal ve kültürel kaynakları korumaya yönelik kararlar alınması ve çevreye verilen zararın en aza indirilmesi,
- Turizmde sürdürülebilirliğin sağlanması ve doğal kaynakların korunması için uluslararası ölçekte finansal kaynak sağlanması adına kuruluşlar ile iletişim kurulması,
- Turizm sektörünün diğer iktisadi sektörler ile uyum içinde gelişimine yönelik iktisadi ve fiziki planların yapılması.

Sürdürülebilir turizm kapsamında ulaşılabilecek hedeflerin belirlenmesi ve hedeflere ulaşabilmek için öneriler üretilip planlama yapılması, doğal ve kültürel mirasın korunmasına, toplumun sürdürülebilirlik konusunda bilinçlenmesine katkı sağlamaktadır. Turizmde planlama yapmanın yararları aşağıdaki gibi sıralanabilir [53]:

- Turizmde plansız büyümenin engellenmesi,
- Arazi kullanımının çevresel değerler göz önünde bulundurularak yapılması,
- Turizmin çevre üzerinde yaratacağı olumsuz etkilerin önceden belirlenmesi,
- Turistik destinasyonda önceden belirlenen taşıma kapasitesine göre turizm gelişiminin sağlanması,
- Turist deneyiminin kalitesini artırmak için kalite standartlarının belirlenmesi,
- Turistik bölgedeki turizm gelişimi boyutlarının en uygun düzeyde olması,
- Turizmden sağlanan sosyo-ekonomik faydanın artırılması.

Turizm planlama ve yönetimi doğru yapılmadığında doğal ve insan yapımı çevresel kaynaklar üzerinde olumsuz etkiler yaratır. Kalabalıklaşma, altyapı yetersizliği, rant sağlama amacıyla yapılan tesisler, doğal kaynakların kontrolsüz kullanımı gibi sebepler çevre sorunlarına yol açmaktadır. Önceleri bölgenin tanınması için turizm teşvik edici

bir unsurken, taşıma kapasitesinin zorlanması sonucu turistler üzerinde olumsuz etkiler oluşturur. Turizmin yarattığı olumsuz etkilerin başlıca sebepleri, turizm gelişim sürecinin doğru takip edilmemesi, doğru planlamanın yapılmaması, çalışmaların kar amacı güden bireylerin inisiyatifine bırakılması ve spekülasyon yaratmaya yönelik adımlar atılması olarak sıralanabilir [54]. Sürdürülebilir turizm için sağlıklı ve dengeli bir planlama sağlandığı takdirde ise turizmin çevre üzerindeki olumlu etkileri artacaktır. Planlamanın çevre üzerinde yaratacağı başlıca olumlu etkiler şunlardır [55]:

- Doğal çevrenin ve yok olma tehlikesi altındaki alanların korunması,
- Kültürel mirasın, tarihi dokunun hakim olduğu sitlerin ve arkeolojik alanların korunması,
- Çevre kalitesinin artırılması,
- Altyapının düzenlenmesi,
- Çevresel farkındalığın oluşturulması.

Turizm kaynaklarının birebir benzeri bir başka turizm destinasyonunda bulunmadığından, doğal kaynaklar ve tarihi güzellikler gibi unsurların ortaya koyduğu rekabet, gelecek nesillere de aktarılabilmesine bağlıdır. Bu nedenle turizm, taşıma kapasitesi ve ekosistemlerin kaldırabileceği limitler içinde yönetilmeli, biyo-çeşitliliğin korunması sağlanmalı, ekolojik açıdan hassas bölgelerde turizm faaliyetleri sınırlandırılmalı, gerekirse de engellenmelidir. Turizmin bölgedeki etkilerinin değerlendirilmesi sorunların geri dönülemez aşamaya gelmeden önlem alınması bakımından önemlidir. Turistik ürün/bölge yaşam dönemi ve taşıma kapasitesi kavramları turizmin etkilerinin değerlendirilmesi adına temel bir çalışma alanı sunar. Değerlendirme sürecinin sürekliliği ve takibi, geri bildirimlerin sağlanması turizm planlaması açısından önemlidir [56].

Sürdürülebilir kalkınma planlaması için, ekonominin, sınırlı bölgesel ekosistemin alt sistemi olduğunu kesin olarak kabul etmek gerekmektedir. Ekonominin sınırsız büyümesi mümkün değilken, niteliksel büyümesi ayrı bir olasılıktır. Bu açıdan bakıldığında, ekonominin düzeyi, bölgenin taşıma kapasitesi ve nüfus büyüklüğü ile kişi başına düşen kaynak kullanımı arasındaki dengeye bağlı olarak belirlenmelidir. Bu

nedenle planlama, ekonomik süreçler tarafından uygulanan ekolojik yüklemde minimizasyonu sağlarken, kaynak kullanımı, teknoloji seçimi, sistemin yapısıyla ilgili değişimler, yaşam düzeylerinin eşit kalitesi ve çevresel durumla ilgili konuların araştırmasını kapsamaktadır. Sürdürülebilir turizm planlamasının temelinde, planlamaya normatif ve rasyonalist yaklaşımın benimsenmesini sağlayan taşıma kapasitesi kavramı vardır [57].

Sonuç olarak, turizm planlaması turizm ve çevre arasında dengeli bir ilişki sağlamayı hedeflemektedir. Bu durumla ilgili en önemli konu, alanın taşıma kapasitesini değerlendirmek ve turizmin büyüme derecesini belirleyen sınırlayıcı faktörleri belirlemektir. Çünkü taşıma kapasitesi ve büyümede sınırlılık kavramları, iyi yapılandırılmış planlama yaklaşımlarını, dengeli ve sürdürülebilir turizm gelişimini ve öngörülen planlamanın uygulanması için uygun politikalar oluşturulmasını sağlar [58]. Turizm planlamasında önemli olan, turizm bölgesinin yaşam ömrü ve buna bağlı olarak bölgenin kaldırabileceği limitler içinde yönetilmesi olduğuna göre, planlamanın bir parçası olarak karşımıza çıkan bölgenin taşıma kapasitesi kavramı bir sonraki bölümde detaylı olarak işlenecektir.

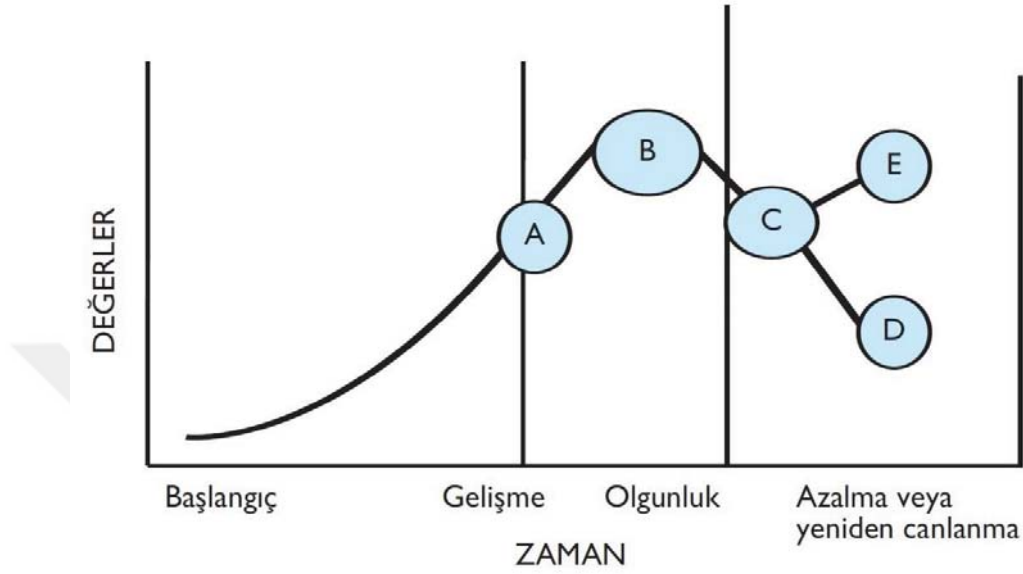
2.3 Taşıma Kapasitesi

Planlı turizm gelişimi ve kaynakların sınırlı olduğunu kabul edip turistik bölgenin taşıma kapasitesinin önceden belirlenmesi turizmin sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle sürdürülebilir turizm ve taşıma kapasitesi kavramlarını birbirinden bağımsız düşünmek mümkün değildir.

2.3.1 Kavram ve İçerik

Turistik destinasyonda artan turist ve turizm aktiviteleri yoğunluğu, kabul edilebilir sınırın üzerine geçtiği takdirde çevredeki bozulma belirtilerinin kendini göstermesiyle birlikte turizm faaliyetlerinde yavaşlama görülür. Bu nedenle turistik destinasyonun geçirdiği yaşam süresi aşamalarını bilmek, taşıma kapasitesi kavramının önemini anlamak açısından önemlidir.

Turizm bölgesi ile doğal çevre arasındaki ilişki zaman faktörü göz önünde bulundurularak belirli aşamalardan geçer. Turistik gelişmişlik yaşam döngüsünün konumu ve turistik yerin konumuna bağlıdır. Bu bağlılık aşağıdaki grafik ve maddelerle özetlenebilir [59].

Şekil 2.2 Turizmin yaşam döngüsü [59]

- A kategorisi, turistik destinasyonda turizm faaliyetlerinin başlangıcından sonra turizm gelişimini ifade eder. Turizm gelişim aşamasındayken doğal kaynaklar yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Bu aşamada, turizm yöresi doğal kaynaklar açısından zengindir ve doğal kaynakların kullanımı üst sınırı zorlamamaktadır.
- B kategorisinde, turizm gelişiminin en üst sınıra dayandığı olgunluk aşaması söz konusudur. Bu aşamada, turizm faaliyetlerinin yoğunluğu ve limitli olan doğal kaynakların tüketimi üst sınıra ulaşmıştır.
- C kategorisi, olgunluk aşamasına ulaşan turizm gelişiminde gerçekleşen ilk gerilemeyi göstermektedir. Dönüm noktası olan bu kategori, turizm gelişimi için uyarı niteliğindedir. Bu aşama, gerekli tedbirlerin alınmasıyla turizm gelişiminde yeniden canlanma sağlanabileceğini vurgulamaktadır.
- D kategorisi, gerçekleşen ilk gerilemeden sonra gerekli tedbirlerin alınmadığını ifade eder. Bilinçsizce tüketilen doğal kaynaklar ve gerçekleştirilen turizm faaliyetleri, turizmin daha da kötüye gitmesine sebep olur.

- E kategorisi, gerçekleşen ilk gerilemeden sonra gerekli tedbirlerin alındığını ifade eder. Gerekli önlemlerin alınmasına bağlı olarak, turizmde yeniden canlanma ve ilerleme görülür.

Grafikten çıkan sonuca göre, turizm sektörünün gelişimi doğal kaynakların zenginliğine bağlıdır. Doğal kaynakların kendini yenilemesi, gelecek nesillere aktarılması ve turizm gelişiminin sürekliliğini koruması adına büyük önem taşımaktadır. Doğal kaynakların yeniden üretilmemesi ve bilinçsiz tüketim geri dönülemez çevresel zararlar oluşturup, turizm gelişiminin hızla kötüye gitmesine sebep olur.

Algının ve değişen değerlerin önemi taşıma kapasitesiyle ilgili tartışmaların üzerinden vurgulanmıştır. Tartışmaların kapsamı ekolojik eşikten, ziyaretçilerin rekreasyonel deneyimleriyle ilgili görüşlerine, psikolojik memnuniyetin kriter ve göstergelerine kadar bir çok konuyu dahil edecek kadar genişletilmiştir [60]. Turizmin yaşam döngüsünün farklı aşamaları ve her aşamadaki taşıma kapasitesi değerleri turizm planlamalarına rehberlik etmektedir. Sürdürülebilir turizm planlaması çok yönlü, yinelenen ve dinamik, sistematik, bütüncül, toplum merkezli, yenilenebilir, başarı merkezli ve tamamlanabilir olmalıdır. Ekonomik ve sosyal boyut gibi niceliksel ve niteliksel tüm unsurlara bütüncül bir yaklaşımda bulunmalı ve sürekli değişen ihtiyaçlara cevap verebilecek şekilde düzenlenmelidir. Sürdürülebilir turizm planlamasının gerçekleştirilmesi ise, turistik bölgenin doğal kaynaklarının kapasitesinin araştırılmasına, kabul edilebilir değişim sınırlarının ve bölgenin taşıma kapasitesinin belirlenmesine bağlıdır [61].

Kamu politikaları turizm gelişimi için sağlanması gereken altyapı, eğitim, tanıtım, yönetmelik gibi temel koşulların sağlanmasını teşvik etmektedir. Turizm hedefleri büyüdükçe, turizmin yarattığı etkilerin yönetilmesiyle ilgili kaygı da büyümektedir. Turizm etkileriyle ilgili kaygının artmasıyla birlikte özellikle sosyal, ekonomik ve çevresel konularda turizmde taşıma kapasitesi kavramının önemi artmaktadır. Bu yüzden turizmde taşıma kapasitesi kavramına göre; o bölgeyi kullanan insanların maksimum sayısı fiziksel çevrede (doğal veya yapay) ve ziyaretçilerin edindikleri deneyimin kalitesinde kabul edilemez değişikliğe neden olmayacak şekilde olmalıdır. Ada veya kent gibi büyük bir coğrafyada ise bu konsept daha kapsamlı bir önem kazanır ve

maksimum kabul edilebilir turizm gelişimi (yatak ve otel sayısı gibi) temel kaynakların (enerji ve su gibi) ve altyapının kapasitesine göre belirlenir [62].

Sürdürülebilirliğin desteklenmesinde birçok çalışma kapasiteyi işaret eder. Sürdürülebilirlik unsuru olan taşıma kapasitesi, bölgenin kalkınması ve ziyaretçi etkinliği düzeylerinin kabul edilebilir sınırlarda tutulduğu turizm yönetimine yaklaşımı temsil eder. Taşıma kapasitesi, ulaşılabilir kaynakların miktarı, bu kaynakların ziyaretçi kullanımına toleransı, bölgedeki mevcut ziyaretçi sayısı, kullanım veya ziyaretçi aktiviteleri türü, konaklama tesislerinin tasarım ve yönetimi, bölgedeki ziyaretçilerin davranış ve alışkanlıkları ile ilgili bir kavramdır [63]. Turizm taşıma kapasitesinin göstergeleri, saatlik, günlük, haftalık, yıllık olarak farklı tür ziyaretçilerin geliş yoğunluğu, farklı bölgelerdeki farklı aktiviteler için alan büyüklüğü ve kişi sayısı ve konaklama ünitelerinin sayısı olarak sıralanabilir [64].

Toplumu ilgilendiren diğer birçok alanda olduğu gibi, turizm ve rekreasyon konularına iyi adapte olmuş bir kavram olan taşıma kapasitesi, kaynakları tüketerek olumsuz etkilere sebep olan sayı yoğunluk gibi limitlere kaçınılmaz olarak bağlıdır. Turizm ve rekreasyon alanında taşıma kapasitesi ile ilgili çalışmaların başlangıcı 1960'lı yıllara dayanmaktadır. Bunun sebebi o yıllara kadar aşırı gelişim ve aşırı kullanımın nadiren meydana gelmesidir. Artan ziyaretçi sayısı, bölgedeki nüfus ve kaynaklar üzerindeki etki ve taleplerin de artacağına işaret etmektedir. Bu durumda sınırların uygulanması ihtiyacı her zamankinden daha kritik ve belirgin hale gelmektedir [65].

Bu görüşler kapsamında taşıma kapasitesi, “kaynaklara negatif etki yapmadan, ziyaretçi tatminini düşürmeden veya yöre toplumu ekonomisi ve kültürü üzerine istenmeyen etkiye neden olmayan maksimum kullanım” olarak tanımlanmaktadır [66]. Bir başka tanıma göre ise, “bir alanı kullanan, fiziksel çevrede herhangi bir olumsuz değişime ve rekreasyonel olanakların kalitesinde bir bozulmaya neden olmayacak en üst seviyede kişi sayısı” olarak ifade edilmektedir [67].

Dünya Turizm Örgütü'nün tanımına göre taşıma kapasitesi, fiziksel, ekonomik ve sosyo-kültürel çevrede hiçbir bozulma yaratmayacak ve ziyaretçi memnuniyetinde kabul edilemez bir azalmaya sebep olmayacak şekilde, aynı anda turistik destinasyonu ziyaret eden maksimum ziyaretçi sayısıdır. Turist sayısının hızlı artışı turistik destinasyonda

doyma ulaşılmasına sebep olur ve bu durum turistlerin edindikleri deneyimde kalitenin düşmesiyle sonuçlanır [68].

Bir diğer tanıma göre taşıma kapasitesi, “turistlerin, turistik çekim merkezlerine yaptıkları ziyaretler sırasında çevreye zarar vermediği ve en yüksek tatmin derecesinin sağlanacağı tesis ve ziyaretçi yoğunluğunun en üst sınırı” olarak ifade edilmiştir. Yapılan tanımlamalardan anlaşılacağı gibi, taşıma kapasitesi kavramının iki boyutu vardır. Bu boyutlardan ilki çevrenin fiziksel kalitesi, diğeri ise ziyaretçilerin bu fiziksel çevrede geçirecekleri tecrübenin kalitesidir. Taşıma kapasitesinin tam olarak belirlenebilmesi için bu iki unsurun birden sağlanması gerekmektedir [69].

Coccossis’e göre turizm taşıma kapasitesi, çevresel, sosyal ve ekonomik olmak üzere 3 boyutta incelenmektedir. Çevresel limitler, ekolojik ve fiziksel parametrelere (doğal kaynaklar, ekosistem, altyapı kapasitesi vb.) bağlıdır. Sosyal limitler, psikolojik ve sosyo-kültürel açılardan (ziyaretçi memnuniyeti, yerli nüfusun toleransı, işlenen suçlar vb.) değerlendirilir. Ekonomik boyut ise aktivite çeşitliliğinde kayıplar, tek tür tarımcılık ve işsizlik oranlarıyla ilgilidir [70].

Taşıma kapasitesinin çevresel, sosyal, ekonomik gibi çeşitli boyutları ele alınarak tanımı aşağıdaki gibi formülleştirilmiştir [71]:

$$CC = f(Q, T, N, U, DM, AB)$$

Fonksiyonu alınan değerler aşağıdaki gibidir:

CC – taşıma kapasitesi

Q – ulaşılabilir kaynakların miktarı

T – bu kaynakların ziyaretçi kullanımına toleransı

N – bölgedeki ziyaretçi sayısı

U – kullanım türü veya ziyaretçi etkinliği

DM – bölgedeki turistik tesislerin tasarım ve yönetimi

AB – bölgedeki ziyaretçilerin ve yöneticilerin tutum ve davranışları

Turizm kalkınması ile ilgili yapılan çalışmalarda belirli bir döneme kadar daha çok sosyal ve ekonomik boyutlar ön planda tutulmuştur. Bu nedenle, çevre ve turizm arasındaki

dengein sağlanması, turizm kalkınmasını teşvik eden ilkelerin geliştirilmesi ve sınırların belirlenmesi açısından önem kazanmıştır. Çevre ve turizm birbirini karşılıklı olarak etkiler; turizmin büyümesiyle çevre olumsuz etkilenir ve turizmin büyümesi de çevrenin kalitesine ve karakteristik özelliklerine bağlıdır [72].

Ekolojik açıdan değerlendirildiğinde taşıma kapasitesi çevre etkilerinde kabul edilebilecek maksimum seviye ve yaşam alanının kalıcı hasar oluşturmada desteklediği belirli bir türün birey sayısı olarak tanımlanabilir [73]. Bir başka tanıma göre çevresel taşıma kapasitesi, ziyaretçi sayıları ve faaliyetleri bakımından rekreasyonel maksimum kullanım düzeyinin ekolojik değerlerde düşüş yaratmadan sağlanması, olarak ifade edilmiştir. Konaklama süresi, kullanım düzeyi ve yönetsel düzenlenme şeklinin ekolojik açıdan kapsamlı olarak değerlendirilmesi sürdürülebilir yaklaşım açısından önemlidir [74]. Çevresel taşıma kapasitesi ile ilgili yapılan tanımlarda görülen ortak özellik, çevresel kaynaklarla ilgili farkındalık oluşturulduğu ve ekonomik verimlilik kaygısının ikinci planda tutulduğu bir planlamaya teşvik eden bir kavram olduğudur.

Sosyal taşıma kapasitesi, hem yerel nüfusun tolerans düzeyini hem de ziyaretçilerin deneyim kalitesini içeren bir kavramdır. Ziyaretçilerin deneyim kalitesinde kabul edilemez bir düşüş ve toplum üzerinde olumsuz bir etki oluşturmada, tursistik aktivite tür ve sayıları açısından bir bölgenin kaldırabileceği maksimum kullanım seviyesi olarak tanımlanmaktadır. Sosyal taşıma kapasitesi eşiği, değer yargılara bağlı olduğuna için taşıma kapasitesinin diğer boyutlarına göre değerlendirmesi en zoru olarak kabul edilebilir. Uygun sosyo-psikolojik araştırma tekniklerinin geliştirilmesi ile güvenilir değerlendirme standartları geliştirilebilir. Anket, kamuoyu araştırmaları ve röportajlar, kaliteli ziyaretçi deneyimini insanların nasıl algıladığıyla ilgili görüşleri öğrenmek için araştırmacılar tarafından kullanılan yöntemlerden bazılarıdır [75]. Özetle sosyal taşıma kapasitesi kavramına göre, turist ve yerli nüfus arasındaki ilişkinin ön planda tutulması, yerli nüfusun toleransı ile turistlerin memnuniyet düzeyi arasında bir denge sağlanması söz konusudur.

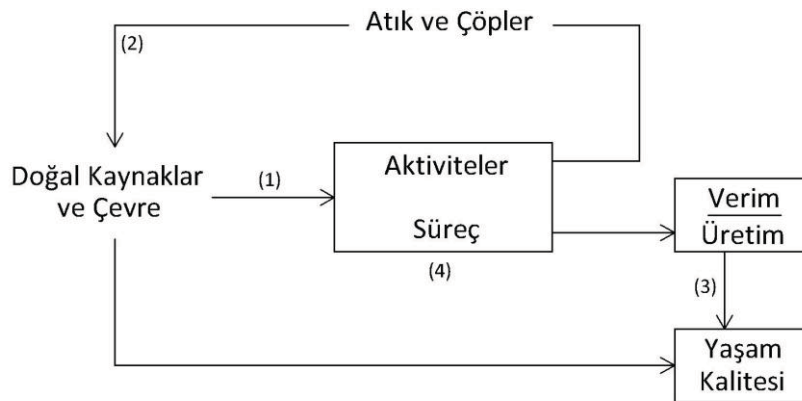
Ekonomik taşıma kapasitesi, “ekonominin turizme dayanma derecesi” ve “turizmin bölgeye yararları ile maliyetleri arasındaki denge” olarak açıklanmaktadır [76].

Ekonomik taşıma kapasitesini etkileyen kriterler; yatırım, turist yoğunluğu, tatil maliyeti, sağlanan ekonomik fayda düzeyi, bölge sakinlerine sağlanan ekonomik memnuniyet düzeyidir [77]. Ekonomik kapasite turizmin mevsimselliğiyle, iş gücüyle ve bölgenin genel ekonomisiyle ilgili bir kavramdır. Bakkal, kasap gibi yerel dükkanların yerini hediyelik eşya ve kafelerin alması, turistik sezona yönelik yerel istihdamda önemli değişikliklerin olması, turizm talebini karşılamak için yabancı iş gücü desteği gelmesi ve turistik talep eğilimlerine göre yerel ekonomik refahında sallanmalar olması bölgenin ekonomik kapasite sınırını aştığı zaman karşılaşılan durumlara örnek olarak verilebilir [78]. Verilen örneklerden yola çıkarak, ekonomik taşıma kapasitesi zorlandığında gelişen durumlar, sosyal taşıma kapasitesini de etkilediği görülmektedir. Bu sebeple ekolojik, sosyal ve ekonomik taşıma kapasitesi turizm gelişiminde bütün olarak değerlendirilmelidir.

Turistik faaliyetlerin zaman faktörüne bağlı olarak gelişim göstermesi ve artması taşıma kapasitesini dinamik kılmaktadır. Bu sebeple turizm gelişimine bağlı olarak taşıma kapasitenin belirlenmesi ve takip edilmesi önem kazanmaktadır. Takip eden başlıkta, taşıma kapasitesinin belirlenmesi konusu detaylı olarak incelenecektir.

2.3.2 Taşıma Kapasitesinin Belirlenmesi

Taşıma kapasitesi limitli kaynakları kullanarak, talep edilen hizmeti karşılarken, kullanılan kaynakların aynı zamanda kalite düzeyinin korunması olarak ifade edilmektedir. Şekil 2.3 ile gösterilen diyagram taşıma kapasitesinin ölçümüyle ilgili dört boyut sunar [79].

Şekil 2.3 Taşıma kapasitesinin unsurları [79]

- 1 numara ile gösterilen kaynak-üretim ilişkisi, üretimde kaynak kullanımının devamlılığını sağlayan mevcut kaynak kapasitesine işaret etmektedir.
- 2 numaralı kaynak-atık ilişkisi, kabul edilebilir kalite düzeyinde üretim ve tüketim sonucu meydana gelen çöp ve atıkların yok edilmesini sağlayan çevresel ortamların düzeyini tarif etmektedir.
- 3 numara altyapı-tıkanıklık ilişkisini göstermektedir. Üretimde kullanılan hizmet, servis ve kaynakların akışını işlemeye yeterli altyapı kaynaklarının (dağıtım ve teslim sistemleri) düzeyi ile ilgilidir.
- Taşıma kapasitesinin belirlenmesiyle ilgili 4 numaralı son boyut ise üretim-toplum yapısı ilişkisi ile ilgilidir. Toplumun kabul edilebilir yaşam kalitesi düzeyini sağlamak, üretim ve kaynak veriminin kapasitesine bağlıdır.

Taşıma kapasitesi, turistik destinasyonda ya tüm içerikle ilişkili ya da bireysel, özel hizmet ve tesis düzeyinde ölçülebilir. Her iki durumda da kapasite, ölçülebilir ekonomik, fiziksel ve sosyal özellikler ile karakterize edilir. Kapasitenin her türü, doğal ve ekolojik özelliklere, kullanımına ve amaçlanan kalkınma hedeflerine bağlı olarak bölgeden bölgeye değişiklik gösterebilir. Aynı zamanda, her kapasite türü, bir bütün olarak ya da tek tek tesisler için bölgenin tolerans sınırına göre belirlenmektedir. Değişim eşiğini işaret eden sınırın aşılması halinde, turizmde olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Tolerans sınırları aşılmazsa, turizm etkilerinin prensipte olumlu olduğu belirtilebilir [80].

Taşıma kapasitesinin eşik değerlerinin belirlenmesinde, fiziksel kaynaklar, ekonomik, ekolojik, sosyal/kültürel, politik/yönetimsel kriterler ve ziyaretçilerin algısı önem kazanmaktadır. Kapasite sınırlarının tanımlanması için gerekli bu kriterler aşağıdaki gibi açıklanabilir [81]:

- Kaynakların limitli olmasına bağlı olarak uygulanacak ilk yöntem, mevcut kaynakların araştırılması ve kaynakların gelişiminin önündeki engellerin saptanmasıdır. Potansiyel kaynaklar, kapasite çalışmalarına göre değerlendirilmelidir. Turizm kaynaklarına daha geniş bir perspektiften bakarak, limitler mali destek, işçilik ve konaklama açısından da gözden geçirilmelidir.

Teknoloji ve sermaye, yenilenemeyen ve çoğaltılamayan toprak ve su gibi kaynakların eşiği aşmasını engellemek adına büyük önem taşımaktadır. Yenilenemeyen kaynaklar haricinde, sadece limitli alanlarda aşırı kullanıma bağlı zarar gören kaynaklar da mevcuttur. Bu nedenle kaynak limitleri 3 gruba ayrılmaktadır; aşılabılır sorun olarak görünenler, mevcut finansal ve teknolojik verilere göre yeterli derecede korunamayanlar ve eğer korunmazsa tamamen tükenecek olanlar.

- Yerli nüfusun tolerans düzeyi taşıma kapasitesinin belirlenmesinde bir diğer göstergedir. Eğer turizmin yarattığı etkiler olumlu ise turizmin yaratacağı değişim de kabul edilebilir olarak görünmektedir; fakat olumsuz etkiler, halkın değişime direnmesi ile sonuçlanmaktadır. Halkın negatif tepkisi ise turistlerin memnuniyet düzeyini etkilemektedir. Kapasitenin belirlenmesinde en büyük problem davranışların ölçülememesidir. Turizmin yarattığı etkilerde insanlarda oluşan algı değişiminin geçirdiği kademeler; direniş, geri çekilme, sınırların bakımı, yeniden canlandırma ve kabullenme olarak sıralanabilir.
- Bir diğer boyut olan ziyaretçi memnuniyeti, yerli nüfusun tolerans düzeyi gibi dinamik bir kavramdır. Ziyaretçi memnuniyetini kapasite eşiği olarak belirlemenin en iyi yolu, çıkış yapan ziyaretçilerin memnuniyetini izlemek ve aynı zamanda olası ziyaretçilerin hedef nüfusla ilgili algı ve tercihlerini değerlendirmektir. Bu yaklaşımlardan yola çıkarak ya ziyaretçi sayısına kısıtlama getirilir ya da bölgenin kalkınmasında tehditler oluşur. Kaynak limitlerinin belirlenmesiyle ziyaretçi memnuniyetsizliği sorunu ortadan kaldırılabilir. Bölgeye ilk defa gelen ziyaretçi, birden çok kez gelen turiste göre daha toleranslı bir yaklaşımda bulunur. Değişimi gözlemlene şansını yakalayan turistte olumsuz algılar oluşursa, tekrar o bölgeyi tercih etmekten vazgeçer.
- Turistik destinasyonda aşırı hızlı büyüme taşıma kapasitesini etkileyen önemli faktörlerden biridir. Hızlı büyüme çevresel kaynakları olumsuz etkilerken, hızlı değişim geleneksel bir toplumda kültürel şoka neden olabilmektedir. Hızlı büyümeye karşı göreceli yavaş gelişme, küçük ölçekliye karşı büyük ölçekli yaklaşımlar her durum için ayrı test edilmelidir.

- Maliyetlerin ve faydaların değerlendirilmesine dayalı kapasiteye göre planlamacıların odak noktası, sınırlayıcı faktörlerin üstesinden gelecek maliyeti belirlemektir. Bu faktörün bölgenin kapasitesini belirlemek için yeterince önemli olup olmadığı tespit edilmelidir. Bu nedenle maliyet-fayda analizi önem kazanmaktadır. Maliyet ve faydayla bağlantılı olarak, kapasitenin üç çeşidi vardır. İlki, tüm yatırımların fırsat maliyetleridir. İkinci yönü, ekonomik büyüme sürecinde ne ölçüde maliyetin tolere edilmesi gerektiğinin analizidir. Üçüncü üzerinde durulan nokta ise, tüm maliyetlerin ve faydaların arasında optimum dengeyi bulmaktır. Bu karmaşık süreç, etkilerle ilgili ayrıntılı ve sürekli tahminler yapılmasını gerektirir. Bu aynı zamanda yatırımın optimum kullanımını belirlemek amacıyla, amaç ve hedeflerin arasında önceliklerin belirlenmesini gerektirir. Sonuç olarak maliyetlerin ve faydaların değerlendirilmesi bağlamında kapasitenin dikkate alınması net bir gerekliliktir.
- Sistemler bağlamında kapasitenin rolü yaklaşımı, sürekli analizler ve etkilerin tahmin edilmesi yoluyla maliyet ve faydaların değerlendirilmesini, planlama ve yönetim için net hedefler kurulmasını ve kapsayıcılığı vurgulamaktadır. Taşıma kapasitesi sorununa sistem yaklaşımının uygulamasında dört temel gereksinim belirlenmiştir; net hedefler, planlanan sistemin sınırlandırılması, optimizasyon için araştırma yapılması, arzu edilen kullanım düzeyini belirlerken gelecekteki maliyet ve faydaların göz önünde bulundurulması.

Sayısal olarak belirlenmesi zor olan taşıma kapasitesinin ölçümü için bazı parametreler kullanılmaktadır. Taşıma kapasitesinin hesaplanması aşağıdaki gibi formülleştirilmiştir [82]:

- $CC = T_a/A$

CC – taşıma kapasitesi

T_a – turistler tarafından kullanılan alan

A – her etkinlik için gereken arazi miktarı ile ölçülen ortalama bireysel standart (metrekareye düşen kişi sayısı)

- $T_d = CC \times R_c$

T_d – günlük toplam ziyaret sayısı

CC – taşıma kapasitesi

R_c – rotasyon katsayısı

- $R_c = N_d/A_v$

R_c – rotasyon katsayısı

N_d – bölgenin turistlere açık olduğu gün sayısı

A_v – ortalama ziyaret süresi

Turist sayısı ne kadar olduğunda limitlerin zorlandığı veya turizmin taşıma kapasitesinin ne olduğu, zamana ve o bölgeye özgü cevabı olan sorulardır. Çevrenin karakteristik özellikleri ve bölgede yaşayan yerleşik nüfusun tercihlerine bağlıdır. Bugünün koşulları için yeterli gibi görünen doğal kaynakların gelecek nesiller için yetersiz kalacağı bilinmektedir. Bir bölge geliştikçe, çevrenin değişime direnme gücü azaldığında buna bağlı çevresel bozulmalar meydana gelmeden, taşıma kapasitesinin yeniden düzenlenmesi gerekmektedir [83]. Taşıma kapasitesinin ölçülmesinde karşılaşılan problemler aşağıdaki gibi sıralanabilir [84]:

- Taşıma kapasitesi farklı bölgelerdeki farklı insanlar için aynı kavramı ifade etmediği ve tolerans düzeyi ile ilgili ortak bir kanı oluşturulamadığı için, evrensel bir tanım yapmak mümkün değildir.
- Taşıma kapasitesi birçok değişkene bağlı olduğundan, gelişimi etkileyen tüm etmenlerin test edilmesi ve turist kapasitesi, çevre kapasitesi gibi göstergelerin ölçülmesi gerekmektedir.
- Taşıma kapasitesi dinamik ve istikrarsız bir kavramdır. Sabit olmadığından geçirdiği sürecin hızına bağlı olarak değişiklik göstermektedir.
- Taşıma kapasitesi sayısal ölçümü yapılamayan bir kavramdır ve sayısal ölçümlerde ise sayısal veri eksikliğinden kaynaklı problemler yaşanmaktadır.
- Etkileri öngörmek zor olduğundan ancak yaşandığında bilinirler ve etkinin yaşandığı eşik de sürekli değişkenlik göstermektedir.

- Yönetim, etkileri ve metodu değiştirebileceğinden, bölge için uygulanacak etki değerlendirmesi turizm gelişmesinden önce, kalkınma süreci boyunca ve sonrasında ayrı yapılmalıdır.
- Bazı uzmanlar, taşıma kapasitesini teorik olarak eksik, yürütülmesi açısından gerçekçi olmayan ve ölçümü olanaksız olarak ifade ederler.

Taşıma kapasitesinin belirlenmesinin zorluğu araştırmacıları, taşıma kapasitenin aşılmaması için önlemler geliştirmeye teşvik etmiştir. Bu önlemler aşağıdaki gibidir [85]:

- Turizm faaliyetlerinin her türü, çevre üzerindeki etkileri önlemek ve yerli nüfus ile turist arasındaki çatışmaları önlemek üzere değerlendirilmelidir. Önlem almak adına, bazı faaliyetler belirli koşullarda önlenebilir, yılın belli dönemlerinde gerçekleştirilebilir veya kullanıcı sayısına limit konabilir.
- Kaynak kullanımı ve atık üretiminde azaltıcı etki yaratması için, turistik otel ve diğer kamu kuruluşlarında eko-etiketleme uygulamaları yapılmalıdır.
- Çevreci bir bakış açısıyla turist yoğunluğunu belli bir alanda toplamak, turist akışını kontrol etmek açısından zor olacağından, turizm kalkınması için farklı kutup noktalarının yaratılması ve turist yoğunluğunun dağıtılması tercih edilmelidir.
- Önemli turistik çekiciliği olan bölgelerde park ve girişler için ücretlendirme uygulamaları, ziyaretçi sayısını düşürmek adına kısa vadede etkili bir çözüm olarak kabul edilebilir olsa da en az arzu edilen bir çözümdür.
- Maliyet-fayda analizi turizm yaşam döngüsünün her aşamasında yapılmalıdır.
- Turizm talebini alanlara ve sürelerle yayararak, konaklama kullanımını optimize etmek için, hem kamu hem de özel sektörlerde teşvik programları uygulanmalıdır.
- Turizm taşıma kapasitesinin aşılmaması adına gerekli esasların, yerli nüfusun desteğiyle birlikte uygulanması için, topluma ve aynı zamanda çeşitli tekniklerin uygulanması için yerel planlamacı ve yöneticilere eğitimler verilmelidir.

- Yönetim, planlama ve turizm pazarlaması arasındaki koordinasyon geliştirilmelidir. Tur operatörleri teşvik faaliyetleri ve diğer eylemler yoluyla turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında önemli bir rol oynayabilir.

Taşıma kapasitesi çalışmaları, turizmin olumsuz etkileri görülmeden önce yapılmalıdır. Taşıma kapasitesinin belirlenmesinde, psikolojik, ekolojik, ekonomik ve sosyal özelliklerin araştırılması büyük önem taşımaktadır. Taşıma kapasitesinin farklı boyutları niceliksel verilere bağlı olarak ölçülemediğinden çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) ile kullanıldığında, turizmin olumlu gelişimini desteklemektedir [86].

Çevresel etki değerlendirmesi yönetmeliğine göre ÇED, “gerçekleştirilmesi planlanan faaliyetlerin çevreye olabilecek olumlu yada olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ve teknoloji alternatiflerinin tespit edilerek değerlendirilmesinde ve faaliyetlerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmalar” olarak tanımlanmaktadır [87]. Çevresel etki değerlendirmesi çalışmalarında derecelendirilen etki türleri; hava kalitesi, yer üstü su kalitesi, yeraltı su kalitesi, yol trafiği, gürültü düzeyi, atık arıtma sistemi, arkeolojik ve tarihi mekanlar, görsel kalite, doğal bitki örtüsü ve yaban hayvan yaşamıdır [88].

Taşıma kapasitesi ölçümü zor bir kavram olduğundan dolayı, birtakım yönetim ve planlama stratejileri geliştirilmiştir. Bu planlama modelleri, ROS (Rekreasyon Fırsat Çeşitliliği), LAC (Kabul Edilebilir Değişim Sınırları), VIM (Ziyaretçi Etki Yönetimi), TOMM (Turizm Optimizasyon Yönetim Modeli), VAMP (Ziyaretçi Aktivite Yönetim Süreci), VERP (Ziyaretçi Tecrübesi Kaynak Koruma Modeli) olarak sıralanmaktadır. Kapasite yönetimine yeni bir boyut kazandırarak konuyu daha somut hale getiren LAC ve TOMM modellerinin aşağıdaki kriterleri sağlaması açısından en iyi modeller olduğu belirtilebilir [89]:

- Bölge ölçeğinde planlama açısından uyum göstermesi,
- Ziyaretçi aktivitelerinin oluşturduğu etkilerin yönetimsel aktivitelere kaynak sağlaması,
- İşletme sahiplerine planlama konusunda fikir vermesi,

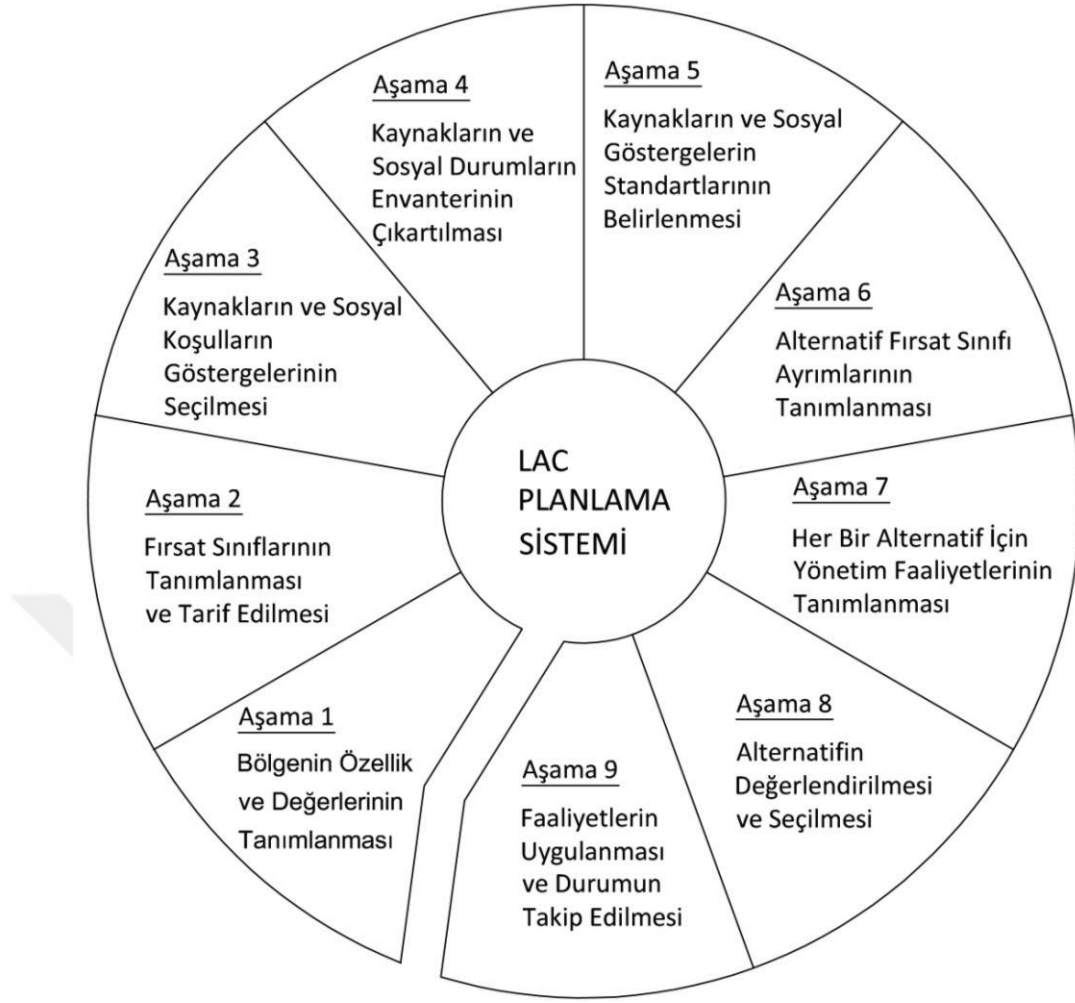
- Yönetimden sorumlu kişilerde sorumluluk ve bilinç oluşturmaları,
- Farklı planlama türlerine adaptasyonu,
- Belgelendirilip yayın yapılması.

2.3.2.1 Kabul Edilebilir Değişim Sınırları (LAC)

Kabul Edilebilir Değişim Sınırları (LAC), hangi çevresel ve sosyal koşulların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesini ve bu koşullara ulaşmak için hangi yönetim eylemlerinin uygulanacağını belirlenmesini sağlar. Taşıma kapasitesine alternatif bir yaklaşım sağlayan bu uygulama, “Ne kadar kullanım sınırları zorlar?” sorusu yerine “Ne kadar değişiklik kabul edilebilir düzeydedir?” sorusunu sormaktadır [90].

LAC yaklaşımı turizm gelişimi ve yönetimi için özel bir değer taşımaktadır. Sosyal ve çevresel açıdan turizm için yönetim standartlarının gelişmesi için adımların mantıksal sırasının belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Turizm tarafından oluşan bazı etkilerin kaçınılmaz olduğunu ve farklı etkilerin üstesinden gelmek için gereken çeşitli standartlar ve göstergelerin olduğunu belirtmektedir. Kabul edilemez etkileri tanımlamak için, belirli yönetim araçları olarak kullanılan hedef, gösterge ve kalite standartlarının tespit edilmesi gerekmektedir [91].

LAC tekniği bir alandaki fiziksel ve sosyal koşulları inceler, yerleşik nüfustaki değişimi gözlemler ve daha çok değişim sürecindeki insan etkileri ve etkileşimleri üzerine odaklanır [92]. Taşıma kapasitesinin belirlenmesinde sayısal veriler yerine kabul edilebilir değişim sınırının yol gösterici olduğu LAC modeli dört ana bileşenden oluşmaktadır; bir dizi ölçülebilir parametrelerce tanımlanmış kabul edilebilir ve ulaşılabilir kaynak ve toplumsal koşulların belirlenmesi, mevcut koşullar ve kabul edilebilir kararlar arasındaki ilişkinin analizi, şartları sağlamak için gerekli yönetim faaliyetlerinin tanımlanması, yönetimin etkilerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi için bir program yapılması. LAC modelinin uygulama aşamaları ise Şekil 2.4 ile gösterildiği gibidir [93].

Şekil 2.4 LAC Planlama sisteminin aşamaları [94]

LAC modelinin dokuz aşamadan oluşan uygulama planında her aşama aşağıdaki gibi açıklanmaktadır [94]:

- Bölgenin özellik ve değerlerinin tanımlanması: Vatandaşlar, yöneticiler ve o bölgede hakları olan diğer kimseler korunan alan için hangi özellikler ve ayırt edici niteliklerin dikkat gerektirdiği, hangi yönetim problemlerinin ele alınması gerektiği, alan için hangi yasal ve idari kısıtlamaların mevcut olduğu, bölge yönetiminde toplumu ilgilendiren hangi konuların en önemli olduğu ve bölgesel ve ulusal ölçekte o alanın ne rol oynadığını tanımlamaktan sorumludurlar. Bu aşama doğal kaynaklar açısından, rekreasyon kullanımı, turizmin gelişimi ve çevre hassasiyeti arasında karşılıklı anlayışa ve temel yönetim konularına odaklanarak kaynak yönetimi yapılmasına teşvik eder.

- Fırsat sınıflarının tanımlanması ve tarif edilmesi: Bu sınıflar alan yönetiminin alt birimlerini temsil etmektedir. Fırsat sınıflarının tanımı herbiri için uygun ve kabul edilebilir olarak yapılmakta ve herbiri farklı durumları ortaya koymaktadır. Her sınıf, sosyal, yönetsel ve sosyal koşullar arasında bir tutarlılık içinde açıklanmaktadır ve sayılabilir olan farklı durumlar göstergeler doğrultusunda ölçülmektedir. Örneğin ziyaretin yüksek düzeyde olduğu bir alan, gelişmiş rekreasyon alanına ve mevcut yönetimin varlığına karşılık gelmektedir.
- Kaynakların ve sosyal koşulların göstergelerinin seçilmesi: Göstergeler kaynakların herbiri için ayrı birer unsurdur ve koşulları temsil etmek üzere seçilen sosyal ortam her bir fırsat sınıfında uygun ve kabul edilebilir olarak görülmektedir. Göstergeler fırsat sınıfları tarafından belirtilen koşulların doğrudan ölçüsü olabilir ve bu nedenle, çevresel kaynakların ve ziyaretçi deneyim kalitesinin önemli özelliklerini yansıtmalıdır. Her bir fırsat sınıfı için ayrı ayrı göstergeler ve açıklamalar birer veri olarak toplanmalıdır.
- Kaynakların ve sosyal durumların envanterinin çıkartılması: Envanter planlamanın zaman alıcı ve pahalı bir bileşeni olabilir. LAC sürecinde envanter üçüncü aşamada seçilen göstergeler tarafından yönlendirilir. Örneğin gelişimin düzey ve türü, kaynaklar üzerindeki insan etkileri ölçülebilir. Tesisler, erişim noktalarının konumu gibi diğer değişkenler de, alanla ilgili kısıtlamaları ve fırsatları anlamak için yol gösterici olabilir. Envanter aynı zamanda, gerçekçi ve ulaşılabilir standartların kurulmasında yardımcı olan, paylaşılan bir veritabanı sağlanmasına yardımcı olur.
- Kaynakların ve sosyal göstergelerin standartlarının belirlenmesi: Bu aşamada, her bir gösterge için, koşulların spesifik, ölçülebilir aralıkları tanımlanmaktadır. Koşulların ölçülebilir olarak tanımlanması, rekreasyonel alanların belirgin ve çeşitli bir yelpazede kurulması için temel sağlamaktadır. Standartlar “kabul edilebilir değişim sınırları”nı tanımlamak için belirlenmektedir ve belirli bir fırsat sınıfında kabul edilebilir maksimum etkiyi temsil ederler. Eğer etki düşük seviyelerde tutulursa, daha zorlayıcı standartlar geliştirilerek koşulları geliştirmek için bir fırsat yaratılmış olur.

- Alternatif fırsat sınıfı ayrımlarının tanımlanması: Çoğu korunan alan farklı şekillerde yönetilebilir. Bu aşamda, farklı alternatifler tespit edilmektedir. İlk aşama (bölge ile ilgili sorunlar ve kaygılar) ve dördüncü aşamadan (mevcut koşulların envanteri) alınan bilgileri kullanarak, yöneticiler ve vatandaşlar ortaklaşa olarak, ileri sürülen çeşitli ilgi, değer ve kaygıları tanımlayan farklı fırsat sınıflarını keşfetmektedirler. Bu aşama ne yapılması gerektiğini belirleyen kuralcı bir adımdır.
- Herbir alternatif için yönetim faaliyetlerinin tanımlanması: Hem yöneticiler hem de vatandaşlar istenen koşulların sağlanması için hangi yönetim faaliyetlerinin gerektiğini bilmek ister. Bu aşama, herbir alternatif tarafından empoze edilecek fayda ve maliyetlerin analizini gerektirir. Bu analizler, çevresel etkiler, ziyaretçilerin etkileri ve yönetim maliyetleri olarak açıklanmaktadır.
- Alternatifin değerlendirilmesi ve seçilmesi: Bu aşamada, herbir alternatifin maliyet ve faydaları değerlendirilerek, seçim yapılmaktadır. Yönetim otoritesi, birçok faktörü dikkate alarak değerlendirme yapmaktadır. Değerlendirme sürecine giren faktörlerin net ve kamu incelemesine uygun olması önemlidir.
- Faaliyetlerin uygulanması ve takip edilmesi: Bir politika belirlenerek karar verilen alternatifin ardından, gerekli yönetim eylemleri yürürlüğe konarak, bir izleme programı hayata geçirilmektedir. Bu takip programı, üçüncü aşamada seçilen göstergelere odaklanarak, gösterge koşullarını tanımlanan standartlarla karşılaştırmaktadır. Bu bilgiler eylemlerin başarısını veya eksikliğini değerlendirmek ve yönetim programının performansı ile ilgili sistematik geribildirim sağlamak için kullanılmaktadır. Koşullar geliştirilmezse, yönetim çabasının artması veya yeni eylemler uygulanması gerekmektedir.

Özet olarak dokuz aşamadan oluşan LAC modeline göre, bölgenin özellik ve değerlerinin tanımlanmasını kapsayan ilk aşamayı takip eden aşamalarda, bu değerlerin korunmasına yönelik çalışmaların yapılması gerekliliği vurgulanmıştır. Son aşamaya gelindiğinde ise, geribildirimlerin hataların telafi edilmesinde önemli rol oynadığı belirtilmektedir.

2.3.2.2 Turizm Optimizasyon Yönetim Modeli (TOMM)

Diğer modellere göre yeni geliştirilen bir model olan TOMM modeli, özellikle doğal alanların planlanması için düzenlenmiştir. LAC modeline benzerlik gösteren bu model Güney Avustralya'nın Kanguru Adası sahilinde uygulanmıştır. Bu modelin hedefi, turizm faaliyetinin faydalarını ve etkilerini takip etmek, ölçmek ve sürdürülebilir turizm için alternatif seçeneklerin değerlendirilmesine yardımcı olmaktır. TOMM modelini LAC modelinden ayıran farklılıklar aşağıdaki gibi sıralanabilir [95]:

- Kamusal ve özel alanlardan oluşan geniş kapsamlı bölge uygulaması,
- Göstergelerin tanımlanmasından, veri toplama ve yorumlamaya kadar geniş kapsamlı olarak paydaşların katılımı,
- Basit raporlama tekniğiyle kullanıcı dostu bir süreç.

TOMM, LAC modeline göre koruma altına alınan bölgelerin yönetimine ve mevcut bürokrasinin bu yaklaşımı nasıl destekleyeceği konularına yeni bakış açısı getirmiştir. LAC uygun yönetimi sağlamak için sadece bir taslak sağlarken, TOMM modeli, turizm planlaması için kimler tarafından nerede ne yapılması gerektiğini belirlemektedir. LAC modeli ziyaretçi deneyimi ve çevre kalitesini vurgularken, TOMM modeli turizmin sürdürülebilirliğine daha çok önem vermektedir. Bu amaçla TOMM modeli, turizmin ekonomik, pazarlama, çevresel, deneyimsel ve sosyo-kültürel açılardan uygun koşullarda gerçekleştirilmesine yönelik geliştirilmiştir [96]. Bu bağlamda, TOMM modelinde ele alınan beş boyut aşağıdaki gibidir [97]:

- Ekonomi: Turizm faaliyetinin mali katkıları
- Pazar fırsatları: Pazar profili özellikleri ve pazarlama faaliyeti
- Deneyim: Ziyaretçi deneyiminin sağlanması
- Toplum: Yerli nüfusun ve o alanla bağlantısı olan insanların yaşam kalitesi
- Çevre: Biyoçeşitlilik ve yaban hayatından enerji tüketimine çeşitlilik gösteren biyofiziksel çevre.

TOMM modelinin vizyonu, alan yönetiminde mükemmel ve ilham verici bir öncü olan merkez haline gelmektir. Bilginin artışı yoluyla, farkındalık yaratma fikri vardır. Bilgilerin

sürekli dağıtımı, ortak ifadeler ve vizyona ulaşma konusunda insanlara ilham kaynağı olmaktadır. TOMM sistemi, hedefler, turizmin etkileri, pazar eğilimleri, yönetim faaliyetlerinin etkinliği konularında bütüncül bir turizm gelişim süreci sağlamayı amaçlamaktadır. Başarıya ulaşmasındaki ana faktörler, bilgiye erişim, eğilimlerin izlenmesi ve ortak bir vizyona bağlı işbirlikçi yaklaşımdır [98]. TOMM stratejisinin tanımladığı toplumsal değerler aşağıdaki gibidir [99]:

- Geniş ve nispeten bozulmamış kırsal ve doğal alanlar (özellikle kıyı şeritleri)
- Son derece göze çarpan yaban hayatı
- Güvenli, temiz ve sağlıklı bir çevre
- Rahat yaşam tarzı
- Alan ve alanın tarihi mirası arasındaki bağ ve toplumun güçlü duyarlılığı.

Uygulama süreci içeriğin tanımlanması, takip edilmesi ve yönetim olmak üzere toplam üç temel bileşene ayrılan TOMM modeli, toplam altı adımdan oluşmaktadır. Bu adımlar aşağıda açıklandığı gibidir:

- Turizm senaryolarının yaygınlaştırılması ve paydaşların tanımlanması ile sağlanan plan ve yatırım süreci.
- Mevcut durumu tanımlamak için derleme yapılması, bölgenin planlama ve politika belgelerinin incelenmesi ve paydaşları bilgilendirici toplantılar düzenlenmesi.
- Neyin, nasıl ölçüleceğini ve raporlama standartlarını tanımlayan izleme programlarının geliştirilmesi. Optimal durumlarla ilgili taslak hazırlanması ve ilgili göstergelerin araştırılması.
- Hissedarlarla birlikte çalışarak, ilişki tarifi ve izleme programının ayıklanması. Gösterge sayısının azaltılması ve herbir gösterge için kriter ve kabul edilebilir aralığın belirlenmesi.
- TOMM planının taslağının ve nihai halinin hazırlanması ve hissedarların bilgilendirilmesi.
- Modelin uygulanması ve takibinin başlaması. Kabul edilebilir göstergelerin tespit edilmesi. Uygulama ve sorumlulukların geliştirilmesi için neden ve sonuç

ilişkilerinin belirlenmesi. Göstergelerin ve optimal durumların ayıklanmasıyla, kendini tekrarlayan sürecin devam etmesi.

TOMM modeli, bütünleştirici ve alana özgü bir yaklaşımla, alanla ilgili gözlem sonuçlarını, etkili yönetim faaliyetlerine dönüştürmektedir. Kullanılan göstergeler, o alana özgüdür ve önemli miktarda hissedar katılımıyla geliştirilmektedir. Fakat TOMM modeli, yararlı bir referans noktası ve kendi başına başarılı bir proje olmasına rağmen, turizme sektörel yaklaşımda bulunmaktadır. Turizm ve diğer ekolojik ve sosyal durumlar arasındaki karışık etkileşimin belirlenmesinde yeterli görülmemektedir [100].

2.3.3 Taşıma Kapasitesinin Bileşenleri

Turizm taşıma kapasitesinin bileşenleri Coccossis ve Parpairis'e göre fiziksel-ekolojik, sosyo-demografik, politik- ekonomik olmak üzere üç grupta toplanmıştır. Çizelge 2.1 ile gösterilen tabloda bileşenlere bağlı parametreler sürdürülebilirlik, sürdürülebilir turizm ve taşıma kapasitesi açısından ayrı ayrı değerlendirilmiştir [101].

VISIT rehberine göre, bileşenler dört ana başlık altında toplanmıştır. Bu bileşenler (politik, çevresel, sosyo-kültürel, ekonomik) ve ölçümlerin hangi metodlar kullanılarak yapıldığı Çizelge 2.2 ile gösterilen tablolar eşliğinde açıklanmaktadır [102].

Çizelge 2.1 Turizm alanında taşıma kapasitesi bileşenleri [101]

FİZİKSEL-EKOLOJİK GÖSTERGELER			
KONULAR	SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİ	SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİ	TURİZM TAŞIMA KAPASİTESİ GÖSTERGELERİ
1. Doğal Çevre ve Biyoçeşitlilik			
1.1 Ekosistemler	-Doğal ve yarı doğal alanların toplam alanı -Doğal ve yarı doğal alanların yüzeyleri / toplam alan		
1.1.1 Ekolojik yıkılma, sahil bozulması, vs.	-Doğal alanların yüzdesi : • iyi durumda • fazla bozulmuş	-Bitki örtüsünün turizm aktivitelerine bağlı olarak değişimi -Biyolojik çeşitliliğin turizm/rekreasyon aktivitelerine bağlı olarak değişimi	
		-Kritik alanların turizm gelişmesine bağlı olarak değişimi -Bozulmamış kıyı uzunluğu / toplam kıyı uzunluğu -Yapay kıyı uzunluğu / toplam kıyı uzunluğu -Sahil uzunluğu / toplam kıyı uzunluğu	-Kilit ekosistemlerin alanı (sulak alanlar, ormanlar vs.) / toplam alan
1.1.2 Fauna, flora kaybı	-Yerel ve tehdit altındaki türlerin sayısı -Yerel türlerin sayısı / Yerel türlerin ulusal düzeydeki sayısı		
	-Yerel ve tehdit altındaki türlerin kapladığı alan / toplam alan (%)		
1.1.3 Kalabalıklık			-Turist sayısı : • km başına (ulaşılabilir) kıyı şeridi • m ² başına (ulaşılabilir) kıyı • km ² başına doğal sit
1.2 Koruma	-Koruma altındaki alanların yüzdesi (korunan alan / toplam alan) -Çeşitli anahtar ekosistemlerdeki korunan alanlar (sulak alanlar, ormanlar, vs.) / toplam anahtar ekosistem alanı -Tehdit altındaki korunan alanların yüzdesi		-Turist sayısı / korunan anahtar ekosistem yüzeyi

Çizelge 2.2 Turizm alanında taşıma kapasitesi bileşenleri (devamı) [101]

FİZİKSEL-EKOLOJİK GÖSTERGELER			
KONULAR	SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİ	SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİ	TURİZM TAŞIMA KAPASİTESİ GÖSTERGELERİ
2. Kültürel Miras			
		-Turizm kalkınmasına bağlı olarak yapıları çevrenin, arkeolojik ve tarihi alanların yok olması veya bozulması	
		-Estetik değerlerin bozulması	
3. Turist Altyapısı			
			-Turistik yatak / yerleşik nüfus
		-Turist konaklama çeşidine göre yatak yerleri sayısı / toplam yatak yeri sayısı	
		-Anahtar etkinliklerin işgal oranı	
		-Eko etiketli turistik konaklama birimleri (uluslararası, AB, ulusal, bölgesel veya yerel düzeyde) / toplam turistik konaklama birimleri	
4. Hava Kalitesi			
	-Yıllık kirlilik standardının arttığı ortalama gün sayısı		-Kirlilik standartlarının yıllık olarak arttığı turistik sezondaki ortalama gün sayısı
	-Yıllık atık gazlara bağlı olarak kirlilik seviyesi		
5. Gürültü Kirliliği			
	-Yıllık gürültü kirliliği standardının arttığı ortalama gün sayısı (rapor sayısı)		-Gürültü kirliliği standardının yıllık olarak arttığı turistik sezondaki ortalama gün sayısı
6. Enerji			
6.1 Enerji tüketimi	-Kişi başına enerji tüketimi (elektrik enerjisi ve petrokimyasal yakıtlardan)	-Ortalama yıllık enerji tüketimi / turistik sezondaki ortalama tüketim	
	-Kaynak başına enerji tüketimi (yenilenebilir ve yenilenemez kaynaklardan) / toplam enerji tüketimi	-Turizm ile ilgili aktivitelerin enerji tüketimi / toplam enerji tüketimi • Yıllık • Aylık	-Turizm ile ilgili aktivitelerin enerji tüketimi / enerji temini için yerel kapasite

Çizelge 2.3 Turizm alanında taşıma kapasitesi bileşenleri (devamı) [101]

FİZİKSEL-EKOLOJİK GÖSTERGELER			
KONULAR	SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİ	SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİ	TURİZM TAŞIMA KAPASİTESİ GÖSTERGELERİ
6.2 CO ₂ salınımı		-Yenilenebilir kaynaklardan enerji tüketimi / toplam enerji tüketimi (turistik birimlerde)	
		-Müşterilerin enerji tüketimini en aza indirmek için önleyici faaliyetler	
	-Yıllık toplam CO ₂ salınımı -Kişi başına CO ₂ salınımı	-Turizm aktiviteleri ile ilgili CO ₂ salınımı / toplam CO ₂ salınımı (yıllık)	
	-Petrol kaynaklarının her türü için CO ₂ salınımı (LPG, doğal gaz, elektrik enerjisi, vs.) / toplam CO ₂		
7. Su			
7.1 Su tüketimi	-Su tüketimi / ikamet / gün	-Turist veya yatak başına su tüketimi / gün	
	-Yıllık kesintiler / yıllık elde edilebilir kaynaklar (su kaynaklarının yıllık istismar endeksi) -Sektör başına su tüketimi (endüstri, turizm bağlantılı aktiviteler, öncelikliler, vs.) / toplam tüketim		-Turizm ile ilgili aktivitelerde su tüketimi / toplam tüketim
	-Eksiltmeler / yenilenebilir su kaynakları	-Pik sezonda ortalama su tüketimi / yıllık ortalama su tüketimi	-Toplam elde edilebilir kaynaklar açısından turizmde su tüketimi
	-Su tüketimi / Su tedarikleri (hesaba katılmamış su)	-Su tüketimini en aza indirecek uygulamaların yapıldığı turist ünitelerindeki turist yatakları / toplam turist yatakları	
7.2 Su kalitesi 7.2.1 Su kalitesi	-Yıllık su artma kalite standardı altında alınan su örneklerinin yüzdesi	-Turistik tesislerde elde edilebilir su temizlik endeksi (su içilebilir mi içilemez mi?)	
			-Yıllık yıkanma kalitesine sahip kıyı suyu kaynaklarının yüzdesi
7.2.2 Su yönetimi	-Atık su ıslahı / toplam atık su	-Su tedarığının yıllık maliyeti / turist sayısı -Yıllık içecek su tedarik maliyeti / turist sayısı	

Çizelge 2.4 Turizm alanında taşıma kapasitesi bileşenleri (devamı) [101]

FİZİKSEL-EKOLOJİK GÖSTERGELER			
KONULAR	SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİ	SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİ	TURİZM TAŞIMA KAPASİTESİ GÖSTERGELERİ
8. Atık			
8.1 Atık üretimi 8.1.1 Katı atık üretimi	-Günlük kişi başına katı atık üretimi	-Günlük turist başına katı atık üretimi	-Pik sezonda günlük katı atık üretimi / günlük ortama katı atık üretimi
	-Atık kompozisyonu yüzdesi (organik, plastik, metal, vs.)	-Pik sezonda atık kompozisyonu yüzdesi	
8.1.2 Sıvı atık üretimi	-Günlük kişi başına sıvı atık üretimi		-Pik sezonda günlük sıvı atık üretimi / günlük ortama sıvı atık üretimi
	-Her bir islah şekli için katı atık yönetimi (yakma, gömme, geri dönüşüm, tekrar kullanımı) / toplam katı atık	-Geri dönüşüm veya minimizasyon yaklaşımlarını kullanan turist üniteleri (turist yatakları) / toplam turist üniteleri (toplam turist yatağı)	-Pik sezonda günlük katı atık üretimi / günlük katı atık toplama kapasitesi veya dönüşüm sistemlerinin kapasitesi
	-Katı atık toplama veya gömme kapasitesi / gün	-Turist ünitelerinde geridönüşümlü atık üretimi / turist ünitelerinde toplam atık üretimi	
	-Hijyenik katı atık yönetim sistemleri tarafından hizmet edilen kişi yüzdesi	-Katı atık üretiminin minimizasyon alanı ile birlikte müşteriler için önleyici faaliyetler	
8.2.2 Sıvı atık yönetimi		-Atık yönetimi maliyeti / turist sayısı	
	-Sıvı atık arıtma kapasitesi / gün	-Kendi atık su arıtma tesisine sahip turizm birimlerinde turistik yatak payı	-Pik sezonda günlük sıvı atık üretimi / günlük sıvı atık islah kapasitesi
	-Atık su arıtma üniteleri tarafından hizmet edilen yerel nüfus		-Atık su arıtma tesisleri tarafından hizmet edilen turist yatakları
	-Genel olarak kullanılan toplanmış ve arıtılmış atık su / özel kanalizasyon sistemi	-Turist başına sıvı atık yönetimi maliyeti	
9. Arazi			
9.1 Arazi kullanımı 9.1.1 Yoğunluk	-Şehirleşmiş alanlar / toplam alan		-Turizm için şehirleşmiş alan (ikinci konut, otel, rekreasyon merkezleri, vs.) / toplam şehirleşmiş alan

Çizelge 2.5 Turizm alanında taşıma kapasitesi bileşenleri (devamı) [101]

FİZİKSEL-EKOLOJİK GÖSTERGELER			
KONULAR	SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİ	SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİ	TURİZM TAŞIMA KAPASİTESİ GÖSTERGELERİ
9.1.2 Değişiklikler	-Kişi başına yeşil alan oranı (m ² /kişi başı)	-İkincil ev sayısı / toplam ev sayısı	
		-Sektör başına alan kullanım yüzdesi	-Turizm gelişme yoğunluğu (yatak sayısı / turizmde gelişmiş alan)
	-Son on yılda terk edilen alan yüzdesi	-Turizm gelişmesine bağlı olarak son on yılda zirai, ormanlık, sulak alan kaybı	
9.2 Toprak erozyonu	-Aşınmış alan / toplam alan		-Kıyı erozyonu oranı
10. Peyzaj			
10.1 Estetik değer kaybı		-Yapıların ortalama ve maksimum yükseklikleri	
		-Arazi konfigürasyonu ve mimari yaklaşımlar	
11. Taşıma ve Hareket			
11.1 Erişilebilirlik (anahtar bölgelere ulaşılabilirlik kaybı)		-Sezonda günlük trafik ortalaması (gelen gemi sayısı, uçak sayısı, araba sayısı, vs.) / yılda günlük trafik ortalaması	-Hedefe ulaşmak için turist başına ortalama mesafe ve zaman -Etkinlikler için bekleme süresi
11.2 Altyapı	-Yol yoğunluğu (yol uzunluğu / toplam alan) -Telekomünikasyon ağı		-Park sayısı / günlük ortalama araba sayısı
11.3 Ulaşım modu		-Genel taşımacılığı kullanan insan sayısı / sakinler+turist	
11.4 Güvenlik		-Kaza seviyesi: Araba sayısı dağılımı / yıl boyunca meydana gelen kazalar	

Çizelge 2.6 Turizm alanında taşıma kapasitesi bileşenleri (devamı) [101]

SOSYO-DEMOGRAFİK GÖSTERGELER			
KONULAR	SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİ	SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİ	TURİZM TAŞIMA KAPASİTESİ GÖSTERGELERİ
1. Demografi			
	-Popülasyon büyüme oranı , Yaş -Popülasyon yoğunluğu (kişi/km ²)		
2. Turist Akışı			
			-Turistler / sakin: • Maksimum değer (en yoğun dönemde) • Minimum ortalama değer
			-100 sakine düşen yatak sayısı -100 sakine düşen turist geceleme sayısı -100 sakine düşen varış sayısı
			-Bölgede m ² ye düşen turist sayısı / anahtar alan (örneğin sahil, meydan, müze, doğal / kültürel alan, vs.): • Maksimum değer (en yoğun dönemde) • Minimum ortalama değer
			-Turist sayısı/ bölge yüzeyi • Maksimum değer (en yoğun dönemde) • Minimum ortalama değer
3. İstihdam			
	-Genel aktivitelerde istihdam kaydı (ziraat, balıkçılık vs.)		-Turistik yatak sayısı / istihdam edilen yerli
	-Geleneksel aktivitelerde istihdam kaybı (ziraat, balıkçılık vs.)	-Yarı zamanlı veya mevsimsel istihdam / yıllık istihdam	
			-Göçmen doğumu / ulusal ortalamaya kıyasla yerel sakinler
4. Sosyal Davranış			
	-Ulusal averaja oranla evlenme sayısı	-Anlayabilen turist yüzdesi / bölge dilini kullanma	
	-Ulusal averaja oranla boşanma sayısı	-Ulusal averaja kıyasla karışık çift sayısı -Okul terk oranı	

Çizelge 2.7 Turizm alanında taşıma kapasitesi bileşenleri (devamı) [101]

SOSYO-DEMOGRAFİK GÖSTERGELER			
KONULAR	SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİ	SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİ	TURİZM TAŞIMA KAPASİTESİ GÖSTERGELERİ
5. Sağlık ve Güvenlik			
5.1 Sağlık		-Turist sezonu boyunca ortalama ilk yardım / yıllık ortalama	
5.2 Suç	-Suç seviyesi: Yıl boyunca rapor edilen suçların dağılımı (hırsızlık, cinayet)	-Turistlerin karıştığı suç oranı / toplam suç sayısı -Turistlere karşı işlenen suç sayısı	
6. Psikolojik Konular			
6.1 Turist Tatmin Seviyesi			-Şikayetçi turist sayısı
		-Geziden memnun kalan turist sayısı	
6.2 Sakinlerin Tatmin Seviyesi		-Turizm gelişme seviyesinden memnun kalan sakin oranı	-Şikayetçi sakin sayısı (gürültü, kirlilik ve ses vb.)
		-Turizm gelişme seviyesinden memnun kalan sakin oranı	
		-Tesis sayısı / yerele hizmet eden tesis sayısı -Yıl boyunca açık yerel tesis / toplam yerel tesis	
			-Turizmden faydalanan sakin oranı (yerel işverenler + yerel istihdam / toplam nüfus)
			-Turizmin gelişmesine bağlı olarak yerel sakinlerin hareketi

Çizelge 2.8 Turizm alanında taşıma kapasitesi bileşenleri (devamı) [101]

POLİTİK-EKONOMİK GÖSTERGELER			
KONULAR	SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİ	SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİ	TURİZM TAŞIMA KAPASİTESİ GÖSTERGELERİ
1. Turizm Kazanımları ve Yatırımlar			
		-Turistik yatırıma veya aktivitesine bağlı olarak yabancı kazanç değişim ağı oranı	
		-Gidişe kadar kazanç akışı	
		-Kalış süresinde turist gideri	
		-Turizm gelirleri (mutlak olarak)	
	-Sakinlere düşen ortalama gelir		-Tedarik ve turizmde ortalama gelir
2. İstihdam			
	-Ekonomik sektör tarafından istihdam	-Turizm sektöründe yıllık ortalama istihdam (dolaylı-dolaysız) / toplam istihdam	
	-İşsizlik oranı -İşsiz sakin sayısı	-Sezon çalışanları	-Turizmde istihdam edilmiş toplam çalışan sayısında sezonsal çalışma oranı
3. Toplu Tüketim ve Gelir			
	-Genel giderler • doğayı, kültürü ve tarihsel dokuyu geliştirme, koruma • korunmuş alan yönetimi / toplam genel giderler	- turist vergi kazancı / toplam vergi kazancı - turist vergi kazancı / turizm gelişimi için genel giderler	
			-Turistik olmayan alanlarla karşılaştırıldığında arazi fiyatlarındaki farklar
			-Alanın gayrisafı milli hasılaya desteği (%)
		-İthalatta turizm fişi paylaşımı	

Çizelge 2.9 Turizm alanında taşıma kapasitesi bileşenleri (devamı) [101]

POLİTİK-EKONOMİK GÖSTERGELER			
KONULAR	SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GÖSTERGELERİ	SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GÖSTERGELERİ	TURİZM TAŞIMA KAPASİTESİ GÖSTERGELERİ
4. Politika			
4.1 Düzen / planlama ilkeleri		-Turizm sınırlılıklarının ölçüm varlığı -Zorunlu düzenleme ve standartlar	
		-Bölgesel ölçümlerin varlığı -Arazi kullanımı planlarının varlığı	
4.2 Yönetim		-Sürdürülebilir turizm için programlar, projeler / bütün projeler	
			-Turizm gelişimini kontrol etmek için mevcut ekonomik ve diğer araçlar
		-Turistler ve yerel insanlar için bilinçlendirme kampanyaları	
4.3 Örgütsel Yön		-Turizmi desteklemek için gerekli olan servislerin varlığı	
			-Turizm gelişimine bağlı problemleri yönetebilecek yerel toplumdaki bilimsel ve teknik personel

Çizelge 2.10 Turizm taşıma kapasitesi bileşenleri ve ölçümü [102]

A. POLİTİK GÖSTERGELER		
Sürdürülebilirlik için anahtar sorular: • Çevre yönetimi ve denetleme araçlarının etkinliğinin değerlendirilmesi daha entegre bir turizm stratejisi için mi? • Süreçte farklı paydaşlar yer alıyor mu? Bölgenin kalitesi için anahtar sorular: • Hedefin kalitesini artırmak ya da korumak için tasarlanmış sürekli bir raporlama ve izleme sistemi var mı?		
No	Göstergelerin tanımlanması	Göstergelerin ölçülmesi
A1	Destinasyonda sürdürülebilirliği artırıcı yerel politikaların mevcudiyeti	Stratejik politik kararlar mevcut mu? Ulaşım, toprak kullanımı ve biyoçeşitlilik, enerji, su, atık, sosyal ve ekonomik konuları kapsayan eylem planı mevcut mu?
A2	Paydaşların birlikteliği	Sürdürülebilirlik stratejilerinin revizyonunda ve denetlemesinde paydaşlar yer alıyor mu? Uygulamada ekstra personel çalışıyor mu?
A3	Kültürel miras envanteri	Anıtlar, binalar, UNESCO kültür mirası mevcut mu?
A4	Doğal miras envanteri	Korunaklı alanlar, habitatlar, hassas alanlar var mı?
A5	Çevresel yönetim planı içinde ekoetiketli turizm faaliyetlerinin sayısı (EMAS / Çevresel Yönetim Sistemi yada ISO 14000)	Oteller, restoranlar, kamp alanları ve diğer turizm hizmetlerini kapsıyor mu?
A6	Mavi Bayrak sistemi ile denetlenen alanlar	
B. ÇEVRESEL GÖSTERGELER		
B1. TURİZM TAŞIMACILIĞI Sürdürülebilirlik için anahtar sorular: • Ulaşım miktarının baskısı turizmi olumsuz etkiliyor mu? • Turistler daha sürdürülebilir ulaşım mı geliyorlar? • Konaklama süreleri artıyor mu azalıyor mu? • Turistlerin konaklama süresince bölgede kullandıkları ulaşım araçları hangileridir? Bölgenin kalitesi için anahtar sorular: • Ulaşımın gürültü, hava kalitesi ve trafik üzerinde etkileri nelerdir?		
No	Göstergelerin tanımlanması	Göstergelerin ölçülmesi
B1.1	Bütün varışlarda çevre dostu tavrın paylaşılması	Ne kadar turist (en az bir gece kalan) destinasyona araba, uçak, tren, otobüs, gemi yada bisiklet vb ulaşım araçlarını kullanarak gelmektedir? Ne kadar günlük ziyaretçi destinasyona araba, uçak, tren, otobüs, gemi yada bisiklet vb ulaşım araçlarını kullanarak gelmektedir?
B1.2	km ² başına günlük ziyaretçi sayısı	Günlük ziyaretçilerin aylık tablosu, bütün restoranlarda satılan yemeklerin aylık tablosu
B1.3	Yerel ulaşım	Yerel halk taşımacılığı ile taşınan yolcuların sayısının aylık tablosu Tesislerin yüzdesi, turizm faaliyetlerine ve diğer turistik aktivitelere ulaşım

Çizelge 2.11 Turizm taşıma kapasitesi bileşenleri ve ölçümü (devamı) [102]

B2. TAŞIMA KAPASİTESİ Sürdürülebilirlik için anahtar sorular: • Turizm konaklamaları için ne kadar arazi kullanılıyor? • İkincil konutların kapladığı alan miktarı nedir? • Bölgede doğal alanlar korunuyor mu? • Farklı turizm aktivitelerinin biyoçeşitlilik üzerinde etkisi var mı? Bölgenin kalitesi için anahtar sorular: • Bölgenin etkileyiciliğini azaltan kentsel yayılma derecesi nedir? • Bölgenin etkileyiciliğini artıran doğal alanların miktarı nedir? Kıyıların sürdürülebilirliği için anahtar sorular: • Kıyı, göl, nehir vb. yerler üzerindeki etkisi nedir? Kıyıların kalitesi için anahtar sorular: • Kıyısız alanlarda kalabalıklaşma tehlikesi var mı? Dağlık alanların sürdürülebilirliği için anahtar sorular: • Dağlık alanlarda turist baskısı var mı? Dağlık alanların kalitesi için anahtar sorular: • Dağlık alanlarda kalabalıklaşma tehlikesi var mı?		
No	Göstergelerin tanımlanması	Göstergelerin ölçülmesi
B2.1	En yoğun dönemde km ² başına düşen maksimum nüfus yoğunluğu	Aylık turistleri de kapsayan toplam nüfus sayısı tablosu
B2.2	İkincil konutlarda yatak sayısı (toplam oturma kapasitesi yüzdesine göre)	İkinci konutlarda yatak sayısı
B2.3	Yapılı çevrenin doğal alanlara oranı	km ² 'de destinasyon alanının çeşidi (yapılı çevre, binalar için korunmuş alanlar, yeşil alan, ormanlar, sulak alanlar vb.)
B2.4	Korunaklı doğal alanların büyüklüğü (toplam destinasyon alanının yüzdesi)	Korunaklı doğal alanların toplam büyüklüğü (koruma derecesinin çeşidi)
B2.5	Kaynakların yoğun kullanımı ile farklı boş vakit aktivitelerinin gelişmesi	-km ² 'de golf sahalarının toplam büyüklüğü -yıllık kişi başına golf alanlarında misafirlerin sayısı -liman kapasitesi -su sporları ekipmanlarının sayısı
B2.6	Doğal kıyıların yüzdesi	Toplam kıyı üzerinde doğal kıyıların uzunluğunun yüzdesi (sudan 1 km'lik bölge içinde yapılanmamış)
B3. ENERJİ KULLANIMI Sürdürülebilirlik için anahtar sorular: • Turizm ve enerji kaynağı için kullanılan enerjinin toplam miktarı nedir? Bölgenin kalitesi için anahtar sorular: • Dolaylı sorunların tespiti, bölgenin kalitesi üzerinde uzun vadede etkisi olabilecek iklim değişikliği etkilerini azaltma gerekliliği		

Çizelge 2.12 Turizm taşıma kapasitesi bileşenleri ve ölçümü (devamı) [102]

No	Göstergelerin tanımlanması	Göstergelerin ölçülmesi
B3.1	Toplam enerji tüketimi içinde yenilenebilir enerjinin yüzdesi (destinasyonları ve yöreyi kapsayan)	Yenilenebilir kaynakları kapsayan yıllık kişi başına enerji tüketiminin oranı
B3.2	Turist başına ve turistik faaliyetin tipine göre enerji kullanımı	Yıllık kişi başına ve yıllık turizm faaliyeti başına enerjinin toplam tüketimi (konaklama, faaliyetler, sportif aktiviteler, turistik ulaşım)
B4. SU KULLANIMI Sürdürülebilirlik için anahtar sorular: • Yerel su kaynakları üzerindeki baskı nedir? Bölgenin kalitesi için anahtar sorular: • Turistler için yeterli miktarda ulaşılabilir su var mı? • Yeraltı ve yerüstü su kalitesi iyi düzeyde mi?		
No	Göstergelerin tanımlanması	Göstergelerin ölçülmesi
B4.1	Su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı	Toplam su kaynaklarının dönüştürülmüş deniz suyuna oranı Son 5 yılda yer altı su tablalarının ortalama gelişimi
B4.2	Atık su dönüştürme tesislerine bağlı tesislerin ve konutların sayısı	Atık su dönüştürme tesislerine bağlı tesislerin ve konutların yüzdesi
B5. KATI ATIK YÖNETİMİ Sürdürülebilirlik için anahtar sorular: • Etkin bir atık yönetim sistemi var mı? Bölgenin kalitesi için anahtar sorular: • Atık arıtmanın (çöp yakma gibi) sağlık üzerinde olumsuz etkileri var mı?		
No	Göstergelerin tanımlanması	Göstergelerin ölçülmesi
B5.1	Dönüştürülmek üzere ayrılan katı atığın yüzdesi	Ayrıştırılan atığın toplam katı atığa yüzdesi
B5.2	Yakılan yada toprak altına gömülen katı atığın miktarı	Yakılan yada toprak altına gömülen katı atığın miktarı
B5.3	Atık üretiminin aylık tablosu	Atık üretiminin aylık tablosu
C. SOSYO-KÜLTÜREL GÖSTERGELER Sürdürülebilirlik için anahtar sorular: • Yerel halkın yaşam koşullarında gelişme var mı? • Gelişmeler dış faktörlerin etkisi altında mı? Bölgenin kalitesi için anahtar sorular: • Turistler bölge sakinleri tarafından kabul görülmüş hissediyor mu? • Turistlerin genel güvenliği sağlanıyor mu?		

Çizelge 2.13 Turizm taşıma kapasitesi bileşenleri ve ölçümü (devamı) [102]

No	Göstergelerin tanımlanması	Göstergelerin ölçülmesi
C1	Turizm sektöründe çalışan işçi sayısının yerleşik olmayan işçi sayısına oranı	Turizm işçilerinin yerli olmayan işçilere mevsimsel oranı
C2	Turizm personelin sözleşmelerinin ortalama uzunluğu	Turizm personelin sözleşmelerinin ortalama uzunluğu
C3	Bölge sakini olmayan kişilerin sahip olduğu arazilerin yüzdesi	Bölge sakini olmayan kişilerin sahip olduğu arazilerin yüzdesi
C4	Kayıt altındaki hırsızlık sayısı	Kayıt altındaki hırsızlık sayısı
C5	Turist/yerli nüfus oranı	Turist/yerli nüfus oranı
D. EKONOMİK GÖSTERGELER		
Sürdürülebilirlik için anahtar sorular: • Turizm sektörünün ekonomik canlılığı? Bölgenin kalitesi için anahtar sorular: • Ekonominin turizm sektörüne bağlılığı? • Turizm gelirlerinin mevsimsel varyasyonu?		
No	Göstergelerin tanımlanması	Göstergelerin ölçülmesi
D1	Turizme bağlı istihdamın mevsimsel değişimi	Destinasyonda toplam istihdama bağlı zayıf ve güçlü sezonda turizme bağlı istihdam
D2	Toplam gayrisafi milli hasılda turizmin payı	Toplam gayrisafi milli hasılda turizmin payı
D3	Konaklama tesislerinin doluluğunda mevsimlere göre değişim	Bölgede geçirilen gecelerin aylık tablosu
D4	Yerleşik nüfusta kişi başına toplam konaklama kapasitesi	Yerleşik nüfusta kişi başına toplam konaklama kapasitesi
D5	Ortalama kalış süresi	Ortalama kalış süresi

2.3.4 Turistik Destinasyonlarda Yapılan Analizler

Taşıma kapasitesinin izlenmesi, turizmin sürdürülebilirliği açısından önemli bir konudur. Dünyada farklı ülkelerde kapasitenin aşılmaması ve çevrenin korunmasına yönelik benzer girişimlerde bulunmaktadır. Örneğin Kosta Rika’da bazı parklarda ziyaretçi sayısına kısıtlama getirilirken, Ekvador’da doğanın kendini yenilemesi ve hasarlarını onarması için bir ay süre ile kapatılır. Büyük Okyanus’ta bulunan Galapagos adalarında ziyaretçilerin belirli alanlara girmeleri sınırlandırılmıştır. Hindistan’ın kuzeydoğu sınırındaki Bhutan’da ise hem ziyaretçi sayısına kısıtlama getirilirmiş, hem

de giriş ücretlerinde artış yapılmıştır [103]. Bu bölümde sürdürülebilir turizm ve turizm taşıma kapasitesi ölçümü farklı örnekler üzerinden değerlendirilecektir.

2.3.4.1 Kosta Rika’da Monteverde Bulut Ormanı

Ekoturizm destinasyonu olan Kosta Rika, Orta Amerika’da bulunan bir ülkedir. Kosta Rika’daki konaklama birimlerinin birçoğunun başkent ya da kıyı bölgelerde konumlanmış olmasına ve ekoturizmle küçük bir bağlantılarının olmasına rağmen, ülke son yıllarda uluslararası ekoturizm lideri olarak ün kazanmıştır. Yüksek yaşam ve güvenlik standardı, güçlü ekonomisi, zengin biyoçeşitliliğe sahip olması ve turizm faaliyetlerinde sürdürülebilir çevre politikalarını destekliyor olmaları sebebi ile Kosta Rika’ya “Orta Amerika’nın İsviçresi” denilmektedir [104].

Şekil 2.5 Monteverde bulut ormanı [107]

Ekoturizmi ulusal bir koruma ve geliştirme stratejisi olarak benimseyen Kosta Rika'nın yıllar geçtikçe dünyanın önde gelen ekoturizm destinasyonu olarak ün kazanmasında payı olan etkenler; mükemmel ulusal parklar, istikrarlı demokratik hükümet, hoş bir iklim ve samimi insanlardır. Ayrıca bölge en yüksek yaşam standartlarından birine, büyük orta sınıfa, iyi bir altyapıya, en iyi toplum sağlık hizmetine, üniversite düzeyinde iyi bir eğitime, Latin Amerika'daki en yüksek okuma yazma oranına sahiptir [105].

Tesisleri ve ormanları turizme uygun hale getirmek için sürdürülebilir turizm sertifikaları veren Kosta Rika'nın imzalamış olduğu çevresel sözleşmeler ise; Bioçeşitlilik, İklimsel Değişim, İklimsel Değişim Kyoto Protokolü, Çölleşme, Nesli Tükenen Canlılar, Çevresel Düzenleme, Denizler Kanunu, Deniz Kirliliği, Ozon Tabakası Koruması, Bataklık Arazi ve Balina Avcılığı'dır [106].

Zengin bir biyoçeşitliliğe sahip Kosta Rika'nın dağlık ve yüksek kesimlerinde bulut ormanları bulunmaktadır. Monteverde Bulut Ormanı, Şekil 2.5 ile gösterilen haritada görüldüğü üzere, San Jose'nin kuzeybatısında yaklaşık 1700 metre yükseklikte yer almaktadır. Bu orman 100 memeli, 2500 bitki, 120 sürüngen, 400 kuş türü ve son derece çeşitli flora ve faunaya sahiptir. Turizm başlangıçta bölgede yaşayan 5000 kişiden oluşan Hristiyan bir topluluk tarafından geliştirilmiştir. Yerleşik nüfus ormanların bakımıyla ilgilenerek turizm gelişimini sağlamıştır. 1972 yılında Tropik Bilim Merkezi, halk tarafından yönetilmek üzere, 320 hektar orman alanı satın almıştır. 1974 yılında 471 ziyaretçisi olan bölgede 1990'lı yıllarda yıllık ziyaretçi sayısı ortalama 50.000'e yükselmiştir. Turizmde aşırı büyümeyi engellemek adına, halk yollar için döşeme ve düzenleme yapılmamasını talep etmiştir. Ulaşım, 30 km'lik inişli çıkışlı toprak yolda sadece 4x4 araçlar tarafından sağlanmaktadır. Turizmdeki kontrollü gelişme sayısız faydayı da beraberinde getirmiştir [107]:

- 1970'li yıllardan beri Monteverde'de 80 yeni işletme açılmıştır.
- Monteverde Bulut Ormanı biyolojik koruma alanı 10.500 hektar alana yayılmıştır.
- Büyük Santa Elena (300 hektar) koruma alanı kurulmuştur.
- Arenal Koruma Alanı gibi birçok muhafaza edilen bölgenin boyutları artırılmıştır.

- Doğrudan turizmle ilgili olarak 400 tam zamanlı, 140 yarı zamanlı iş olanağı sayesinde istihdam sağlanmıştır.
- Yerleşik nüfusun ve turistlerin ekoturizm ve koruma altındaki bölgeler hakkında eğitilmesi için bütçe ayrılmıştır.
- Yaban hayvanlarının zarar görmemesi için parkurlar sınırlandırılarak, bulut ormanlarına giriş kontrol altına alınmıştır.
- Yerel el sanatları yeniden canlandırılmıştır.
- Ekoturist aktivitelerinde artış sağlanmıştır.

Sonuç olarak, bölgede turizm taşıma kapasitesini aşma kaygısı turizmin kontrolsüz büyümesini ve bölgenin turizmden olumsuz etkilenmesini önlemiştir. Bu sayede, günümüzde soyu tükenmekte olan canlı türleri bu bölgede koruma altındadır ve dev ağaçlara asılı köprülerde yapılan yürüyüşlerle eşsiz flora ve faunayı gözlemlemek mümkündür. Bu bölge, sürdürülebilirlik anlayışının hakim olduğu alanlarda doğal çevrenin ekolojik yapısını bozmadan turizm aktivitelerinin gerçekleştirilebileceğini göstermektedir.

2.3.4.2 Mısır'da Fuka-Matrouh Bölgesi

Fuka-Matrouh bölgesi, Mısır'ın kuzeybatısında konumlanan ve ülkenin en büyük illerinden biri olan Matrouh'ta yer almaktadır. Bu bölge, batısında Matrouh, doğusunda Fuka bölgesi bulunan bir Akdeniz kıyı bölgesidir. Fuka-Matrouh kıyı bölgesinde turizm taşıma kapasitesi değerlendirmesi, Akdeniz Eylem Planı (Mediterranean Action Plan-MAP) kapsamında, 1993-1996 yılları arasında Öncelikli Eylem Planı (Priority Actions Programme-PAP) çalışmaları dahilinde yapılmıştır [108].

Turizmin kontrolsüz gelişimi, doğal kaynakların bilinçsiz kullanımı, su temini problemi, yönetim ve koruma sorunları, planlama eksikliği, turizm pazarlama ve yönetimindeki sorunlar bu bölgenin problemleri olarak sıralanmaktadır. Dolayısıyla araştırma çalışmalarında bu konular üzerine yoğunlaşmıştır. Bu çalışmada, taşıma kapasitesinin tanımında vurgulanan sosyo-ekonomik ve kültürel parametreler önemli veri olarak

kullanılmıştır. Çalışma kapsamında, taşıma kapasitesinin değerlendirilmesi aşamasında 4 adım izlenmiştir [109]:

- Dokümantasyon ve haritaların elde edilmesi,
- Analiz ve sentez aşaması,
- Turizm kalkınması opsiyonlarının araştırılması,
- Turizm gelişiminin fiziksel dağılım planını içeren taşıma kapasitesi değerlendirme aşaması.

Fuka-Matrouh bölgesinde yapılan taşıma kapasitesi değerlendirmesinde izlenen yollar ile amaçlanan konular aşağıdaki gibidir [110]:

- Kıyı alanlarında sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması,
- Entegre Kıyı Alanları Yönetimi (ICZM) ve Stratejik Çevresel Değerlendirme (SEA) yetkililerinin derhal uygulamaya geçebilmesi için pilot alan sunulması,
- Turizmin kontrolsüz geliştiği ve kurtarılabilir olan benzer bölgeler için örnek teşkil etmesi,
- Kıyı çevre yönetimi konusunda farkındalığın yükseltilmesi.

Fuka-Matrouh kıyı bölgesinde taşıma kapasitesine yönelik yapılan analizler ışığında dikkat edilmesi gereken anahtar noktalar aşağıdaki şekilde özetlenebilir [111]:

- Fuka-Matrouh kıyı bölgesinin yeni ve kendine özgü bir turizm destinasyonu olarak daha yakın ve geniş bir çevrede konumlandırılması,
- Bölgenin Akdeniz'e ilişkin önemli avantajları lokasyona bağlı olarak karakteristik özelliklerinin olması ve sahili ile birlikte eşsiz turist profili pazarının olmasıdır. Berrak denizi, İkinci Dünya Savaşı zamanından kalan önemli anıtlar, kültürel ve tarihi mirası, eşsiz çöl bölgesi ve Mısır'ın diğer bölgelerini gezebilme imkanı tanınması,
- Alanda su kaynaklarının korunması, yenilenmesi ve rasyonel kullanımının sağlanması için projeler ve rehberler hazırlanması,

- Az sayıdaki kullanıcılara bağılı olarak su ihtyacının azaltılması ya da en azından yakın bir düzeyde tutulması,
- Turist sayısındaki kontrolle birlikte konaklama bölgesi haricindeki diğerk alanları, kültürel ve tarihi mekanları gezen ve alışveriş yapan turist profilinin teşvik edilmesi,
- Temel altyapı sistemleri için kamu finansal kaynaklarının etkinliğinin sağlanması,
- Devlet ve özel sektör arasında finansal konsorsiyumun sağlanması,
- Devlet ve özel bankalar aracılığıyla proje ve programların hazırlanması çalışmaları,
- Çevresel koruma için özel politika ölçeklerinin tasarlandığı çevresel denetleme istasyonu kurulması,
- Atık toplama ve arıtma sistemlerinin ve ulaşım (kara yolu, tren, hava yolu) ağlarının gelişim çalışmaları yapılması.
- Bölgede yatak kapasitesi önerilerinin yapılması (kapasite=turist talebi*geceleme sayısı*işgal oranı/turist kalış uzunluğu).

Sonuç olarak, bölgenin imajını düzenlemeye yönelik bu çalışmalar, hem sürdürülebilir turizmi teşvik etmiştir hem de ekonomik kazanç sağlanmasında katkıda bulunmuştur. Taşıma kapasitesinin değerlendirilmesine yönelik çalışmalarla, uzun dönemli refah sağlamanın ve doğal kaynakların gelecek nesillere de miras bırakılmasının önemi vurgulanmaktadır.

2.3.4.3 İtalya’da Rimini Bölgesi

Rimini, İtalya’da Adriyatik Denizi kıyısında bulunan bir yerleşim birimidir. Kilise, mezar ve Roma döneminden kalma anıtlar ile tarihi dokusu olan bir bölgedir ve aynı zamanda yirmi km uzunluğundaki kumsalı ile önemli bir sayfiye merkezidir [112].

Rimini, Öncelikli Eylem Planı (PAP) ve LIFE Çevre Programı ile birlikte Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi (ICZM) projesini yürütmüştür. ICZM süreci, sürdürülebilir kalkınmayı sağlayacak genel strateji çerçevesinde bölgesel planlama ile entegre edilmiştir.

Rimini, yıllık 2.6 milyon ziyaretçisiyle tipik bir kitle turizmi destinasyonudur. Kıyı alanlarında turist yoğunluğundan dolayı turizm taşıma kapasitesi sınıra ulaşmıştır. Bu sebeple çevre kalitesi bozulmuş ve turist sayısında düşüş yaşanmıştır. Bu durum çevre ve turizm arasındaki etkileşimin gücünü göstermektedir. Aynı zamanda turizm bölgenin önemli bir ekonomik aktivitesi olduğundan bölge ekonomisi de olumsuz etkilenmiştir. Taşıma kapasitesi değerlendirmesi çalışmaları çok kritik bir aşamada başlatılmış ve sürdürülebilir kalkınma için radikal değişiklik kararları alınmıştır. Taşıma kapasitesi değerlendirme kapsamında izlenen 5 aşamalı metod aşağıdaki gibidir [113]:

- Veri analizi ve haritalama,
- Sürdürülebilir turizm göstergelerinin tanımlanması ve uygulanması,
- Turizm gelişim analizi,
- Turizm kalkınma senaryolarının tanımlanması,
- Sürdürülebilir turizm taşıma kapasitesinin hesaplanması için model tanımlanması.

Geliştirilen senaryolar çevreci anlayışla yeterliliğin yeniden değerlendirilmesine yönelik düzenlenmiştir. Taşıma kapasitesi değerlendirme sürecinde sürdürülebilir yaklaşımı destekleyen fikirlerle üretilen senaryoların kombinlenmesi taşıma kapasitesinin hesaplanması aşamasına geçmek için önemli bir adımdır.

2.3.4.4 Malta Adası

Güney Avrupa'da Orta Akdeniz'de üç büyük, iki küçük adadan oluşan adalar devletinde en büyük ada olan Malta, 237 km² yüzölçümüne sahiptir. Dağ ya da akarsu bulunmayan bu adanın karakteristik özelliğini teraslanmış alanları ve alçak tepeleri oluşturur. 137km uzunluğundaki kıyılarında koy ve limanlar olan bu adada ekonomik gelirlerin %97'sini turizm oluşturmaktadır [114].

Malta çok küçük bir iç pazara sahiptir, bu sebeple yeterli gelir ve istihdam oluşturmak için yabancı turistlerin yaptığı harcamalar önem teşkil etmektedir. Aynı zamanda adada doğal kaynak eksikliği olduğundan, ekonomik kalkınma ile ilgili seçenekler sınırlıdır. Bu nedenle turizm sektörü Malta için önemli bir gelir kaynağıdır. Önemli bir sorun turizm sektörünün mevsimsel doğası ile ilgilidir. Yabancı turist toplulukları Malta'yı yoğunluklu

olarak yaz aylarında ziyaret ettiğinden yaz sezonunda yüksek seviyede olan talebin kış aylarında ters etki göstermesi mevsimsel dalgalanmalara sebep olmaktadır [115]. Malta'nın çevresel açıdan korunmasız olması aşağıdaki konularla ilgilidir [116]:

- Yüksek nüfus yoğunluğu ve limitli taşıma kapasitesine bağlı atık yönetimi ve su depolama ile ilgili problemler,
- Arazi kütlesine göre nispeten büyük bir kıyı bölgesinin olmasına bağlı erozyonlar,
- Yabancı türler gibi dış etkilere karşı düşük seviyede direnç gösteren ve tehlikeye giren flora ve fauna endemik türlerine bağlı olarak özünde kırılgan ekosistem,
- Ekonomik kalkınmanın çevre üzerinde yarattığı büyük etkiler.

Taşıma kapasitesi değerlendirme komitesi turizm kalkınması için limitli büyümeyi teşvik eden yönergeleri aşağıdaki gibi özetlemektedir [117]:

- Turizmin ekonomiye katkısı, yabancı turistlerin kişi başına harcamaları artırılarak devam ettirilmelidir.
- Yatırımlar, verimli kaynak kullanımını teşvik edecek şekilde kanalize edilmelidir.
- Toplumsal ya da özel fayda ve maliyetler kaynak dağılımını yönlendirmeye yardımcı olacak şekilde değerlendirilmelidir.
- Turistik yatak hacmi stabilize edilmeli ve servis kalitesi, doluluk oranı ve oda ücretleri geliştirilmelidir.
- Yaz sezonundaki yoğunluk, doyum noktasının altında stabilize edilmelidir.

Sonuç olarak, ekonomik refahı tehdit etmeden çevreye verilen zararı en aza indirmenin yollarını bulmak için bir takım çalışmalar yapılmıştır. Malta gibi küçük adalarda turizm ekonomik gelir için oldukça önemlidir ancak; turizm sektörünün canlılığı yüksek çevre kalitesine bağlı olduğundan turistik destinasyonun taşıma kapasitesini belirlemek, büyümenin sınırlarını tanımlamak turizmin ve sağladığı faydaların sürekliliği açısından önemlidir.

2.3.4.5 Değerlendirme

Her bir bölgeye uyabilecek taşıma kapasitesinin belirlenmesi olanaksız olduğundan, taşıma kapasitesi limitleri her bölge için ayrı belirlenmekte ve farklı öneriler getirilmektedir. Sayısal verilerden ziyade kabul edilebilir değişim sınırlarının ne olduğuna ve ziyaretçi deneyimlerine yoğunlaşmaktadır [118]. Başarılı bir turizm taşıma kapasitesi değerlendirmesi ve uygulaması için getirilen öneriler genel olarak özetle aşağıdaki gibidir [119]:

- Taşıma kapasitesi değerlendirilirken karar verme sürecinde, iki yaklaşım söz konusudur. Yaklaşımlardan biri özellikle turizmde doygunluk sorunuyla karşı karşıya olan son derece gelişmiş bölgelerde tercih edilir. Diğeri ise, taşıma kapasitesi değerlendirmesiyle ilgili çalışmaların hazırlanmasını başlatmak için yeterli mali ve insan kaynağı olmayan az gelişmiş bölgelerde tercih edilmektedir.
- Taşıma kapasitesi değerlendirmesi yapılan alanın büyüklüğü, genellikle orta ölçekli (yaklaşık alan büyüklüğü 1000km², ikamet eden kişi sayısı 100.000 olan bölge) olduğu zaman en iyi sonuçlar alınmaktadır. Daha küçük alanlarda değerlendirme yapılırken, komşu bölgelerin etkisinden kaynaklanan problemler görülmektedir. Büyük ölçekli alanlarda değerlendirme yapıldığında ise, turizm pazarı ve veri işlemeye bağlı örgütsel ve mali problemler görülmektedir.
- Farklı test analizlerinden elde edilen sonuçlara göre, veri yönetiminde önemli olan, kullanılan verinin kalitesinden çok, örgütsel ve siyasi konulara bağımlı olmasıdır. Çalışmalar ayrıntılı verilere dayalıyken, daha iyi sonuçlar elde edilebilmesine rağmen, güçlü politik baskı bazen veriyle ilgili şüpheli yorumlara ve her zaman sürdürülebilir olmayan önerilere yol açabilir. Önemli veriler, taşıma kapasitesi değerlendirmesini yürüten ekibin üstünde dış baskılar oluşturulmadığı zaman, sürdürülebilir kalkınma seçeneklerini artırabilir.
- Sürdürülebilir turizm göstergeleri kalkınma senaryolarının analizi ve taşıma kapasitesi değerlendirmesi için etkili bir araç olarak kullanılabilmektedir. Göstergelerin dahil edilmesiyle ilgili temel sorun, uzun süreli kullanım, bu süreçte ilgili göstergelerin izlenmesi ve büyük mali kaynaklara ihtiyaç zorunluluğudur.

- Yerleşik nüfusun katılım sürecine ve farkındalık yaratılmasına, özel önem verilmesi gerekmektedir. Çünkü bu durum taşıma kapasitesi değerlendirmesinde, önemli rol oynamaktadır. Diğer planlama süreçlerinde olduğu gibi, uygulamada eksikler yaşanması önemli bir sorundur. Problemi çözmenin en iyi yolu, halk katılımıyla, kendi önerileri olan kalkınma seçeneklerini kabul edecek hissedarları sürece dahil etmektir.
- Kalkınma senaryolarının tanımlanması ve seçilmesi, taşıma kapasitesi değerlendirme sürecinde önemli bir aşama olarak görülmektedir. Bu adım, işlenen verinin kalite ve miktarı ne olursa olsun siyasi faktörlere duyarlıdır. Hangi kalkınma senaryosunun seçileceği, çok derin veri analizi ve sentez üzerine kuruludur.
- Turizmde taşıma kapasitesi hesaplanırken, taşıma kapasitesi şartlarında en düşük değeri temsil eden parametre kullanılarak tanımlanan sürdürülebilir kalkınma seçeneği esas alınmalıdır. Bu değer nadiren ölçülebilir olduğundan beri, taşıma kapasitesini sihirli bir sayı olarak ifade etmek her zaman zordur. Ayrıca, en düşük değer ölçülebilir olsa da, taşıma kapasitesi, turistlerin davranışları, konaklama süresi, yerleşik nüfus tarafından gerçekleştirilen faaliyetler, komşu bölgelerin etkisi, zamana bağlı değişimler gibi birçok değişkene bağlıdır.
- Taşıma kapasitesi değerlendirmesinin, kıyı alanları yönetimi gibi diğer planlama türleriyle entegrasyonu o ülkenin gelişmişlik düzeyi ile ilgilidir. Yerleşik nüfus bu sürece katılımı ve farkındalığın artırılması taşıma kapasitesiyle ilgili uygulamaların pratikte gerçekleştirilmesini sağlar. İdeal kalkınma şekline göre, hissedarlar sürece dahil edilmez ve bölgede taşıma kapasitesi uygulamasıyla ilgili yöntemler yetersiz kalırsa başarısız olunur ve sonuç alınamaz.

Sonuç olarak sürdürülebilir turizm, ziyaretçi sayısını artırmak yerine ziyaretçinin deneyim kalitesini artırmayı hedeflemektedir. Bu başlıkta, turizm sektöründe bu anlayış kapsamında dünyadaki farklı turistik destinasyonlarda sürdürülebilir turizm kapsamında taşıma kapasitesinin belirlenmesine yönelik izlenen metodlar incelenmiştir. Bölgenin turizm taşıma kapasitesini aşmaması için alınan kararlar araştırılmıştır.

Farklı ÷lkelerde taşıma kapasitesine yönelik yapılmış çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre, bölgedeki kontrollü turizm gelişiminin, turizmin oluşturacağı olumsuz etkileri önlediğı tespit edilmiştir. Sürdürülebilir turizmi teşvik eden projelerin uygulamaya konması, bölgeye ekonomik katkı ve yerleşik nüfusa iş imkanları yaratmaktadır.

Kuşaklar arası eşitlik ilkesi kapsamında, doğal kaynakların gelecek nesiller göz önünde bulundurularak kontrollü kullanılmasının önemi vurgulanmıştır. Sürdürülebilirlik kavramını destekleyen fikirlerin taşıma kapasitesini belirlemeye yönelik çalışmalara geçmeden önce önemli bir adım olduğuna dikkat çekilmiştir. Turizmin bölgeye getirdiğı ekonomik kazancın sürekliliğı, turizmin çevre üzerinde oluşturduğu etkileri en aza indirerek sağlanmalıdır.

Sürdürülebilir turizm kapsamında taşıma kapasitesi ile ilgili elde edilen bilgiler ışığında, takip eden bölümde, sürdürülebilir turizm kapsamında taşıma kapasitesi kavramı, taşıma kapasitesinin sosyal boyutu ön plana çıkarılarak, Foça turistik alanında kullanıcı memnuniyetinin belirlenmesi üzerinden değerlendirilecektir.

FOÇA'DA TURİZM

Çalışma alanı olarak seçilen Foça, İzmir'e bağlı bir sahil ilçesidir. Foça'da yaşayan yerli nüfus ile turistlerin, turizm gelişimi ile ilgili memnuniyetlerine yönelik yapılan anket çalışmaları bu bölümde değerlendirilecektir.

3.1 Çalışma Alanının Tanımlanması

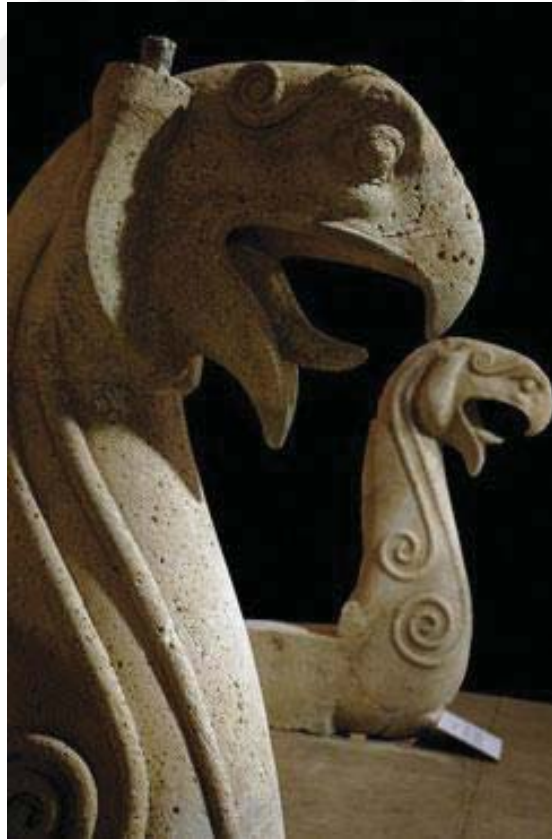
İzmir'in kuzeyinde yer alan ve bir sahil ilçesi olan Foça, Antik Çağ'da bir İyon yerleşimi olarak ortaya çıkmıştır. Foça, denizde yaşayan foklardan dolayı Yunanca fok balığından (Phokaia) adını almıştır. Phokaia, İyonya'nın on iki yerleşim yerinden biridir ve İyon yerleşimi bu bölgede MÖ 9. yüzyılda başlamıştır. Foça, 13. yüzyılda Çaka Bey tarafından alınarak Çaka Bey'in yönetimine, ardından Saruhanoğulları Beyliği'nin yönetimine geçmiştir. 1455 yılında da Osmanlı Padişahı II. Mehmed, Foça'yı alarak Osmanlı topraklarına katmıştır [120]. Son yıllarda yapılan araştırmalara göre ise Phokaia'nın bilinen en eski tarihi Tunç Çağı'nın başlarına, MÖ. 3000 yıllarına kadar çekilmiştir [121]. Yaklaşık beş bin yıldır farklı medeniyetlere evsahipliği yaptığı için Foça arkeolojik açıdan oldukça zengindir.

1867 yılında Eski Foça ve Yeni Foça birleştirilmek suretiyle merkez kabul edilip, idari olarak Manisa vilayetine bağlanmıştır. 1919-1922 seneleri arasında Yunan egemenliğinde kalan Foça, sonrasında, İzmir il sınırları içerisine dahil edilmiştir. 1953 yılında başlayan kazılar neticesinde, Helenistik dönemden kalan tiyatro, Athena Tapınağı ve Kutsal Alanı, Liman Kutsal Alanı, yaklaşık 7 km mesafede bulunan ve "taş ev" olarak bilinen Pers Anıt Mezarı ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca son zamanlarda Foça Kalesi'nin UNESCO'nun dünya mirası listesine alınması söz konusu olmuştur. 19.

Yüzyılda %70'i Rum olmak üzere 10.000 nüfusa sahip olan Foça'nın bugünkü nüfusu 30.000 olarak tespit edilmişken, yaz nüfusu ise 70.000'i aşmaktadır [122].

Yüzölçümü 228 km² olan eski Foça, Çandarlı körfezi ile İzmir körfezi arasında yarımada konumundadır. Batıda İzmir Körfezi, doğuda Menemen ilçesi, kuzeyde Aliğa ve Çandarlı Körfezi ile çevrilidir. İzmir'e 70 km uzaklıktadır ve İzmir-Çanakkale karayoluna 26 kmlik bir karayolu ile bağlıdır. Akdeniz ikliminin egemen olduğu bu bölgede, yazlar kurak ve sıcak, kışlar ılık ve yağışlı geçmektedir. Yaz ayları ortalama sıcaklığı 26°C, deniz suyu ortalama sıcaklığı ise 22°C'dir [123].

Foça'ya bağlı bir bucak (Yeni Foça), iki belde (Bağarası, Gerenköy), dört köy (Yeni Bağarası, Ilıpınar, Yeniköy, Kozbeyli) bulunmaktadır. Köylerinde tarım ve hayvancılık, Foça içinde ise, turizm ve balıkçılık genel geçim kaynağıdır [124]. Birçok tarihi ve turistik gezi yerlerine sahip olan Foça'da, Athena Tapınağı, Kybele Açık Hava Tapınağı, Siren Kayalıkları, Sur ve Beş Kapılar önemli tarihi ve doğal yapılar olarak sıralanmaktadır [125].

Şekil 3.1 Athena Tapınağı'ndan çıkan heykeller [126]

İ.Ö. 6. yüzyılın başlarında yöredeki tüf taşından inşa edilen, 800 yıl ayakta kalan, İyon yerleşiminin en eski tapınaklarından biri olan Athena Tapınağı, büyük bir depremle toprak altına gömüldükten sonra, farklı dönemlerde yapılan kazılar sonucu bir bölümü yeniden ortaya çıkarılmıştır. Athena Tapınağı'nda 2005 yılında yapılan kazılarda Şekil 3.1'de gösterilen "griffon" ve "at protom (önden görünüş)" heykelleri ortaya çıkarılmıştır ve Foçalılar Phokaia'nın gerçek sembolleriyle ilk kez tanışmıştır. Deniz kıyısında, yarımada'nın kuzeydoğusundaki kayalık yükselti üzerinde bulunan tapınak, bugünkü Batı Uygarlığını kuran ve en büyük İyon kentlerinden biri olan Phokaia ve üzerinde bulunan modern Foça yerleşimi için büyük bir önem arz etmektedir [126].

Kybele Açık Hava Tapınağı'nın geçmişi İ.Ö. 580 yılına dayanmaktadır. Şekil 3.2 ve 3.3'te görüldüğü gibi Tanrıça Kybele'ye ait heykel ve kabartmalar, farklı büyüklüklerdeki beş nişte yer almaktaydı. Denizden gelenlerin Kybele Açık Hava Tapınağı'nda tapındıklarını gösteren, kayaya oyulmuş adak havuzu ve denizcilere ait fenerlerin konulması için yapılan küçük nişler mevcuttur. Kutsal alanın yaslandığı kayalık üzerindeki sur duvarları, duvar yapımının dört ayrı dönemine örnek teşkil etmektedir. Arkaik surlar harçsız, Roma dönemine ait surlar kireç harcıyla, Ceneviz ve Osmanlı dönemi surları ise kireç harcı, kum, tuğla parçası ve kiremit tozlarından oluşan Horasan harcı ile yapılmıştır [127].

Şekil 3.2 Tanrıça Kybele'ye ait heykel

Şekil 3.3 Kybele Açık Hava Tapınağı

Volkanik püskürmelerle oluşan, rüzgarların ve dalgaların aşındırmasıyla bugünkü görüntüsüne ulaşan Siren Kayalıkları, Foça Deniz Koruma alanındaki en büyük ada olan Orak Adası'nın batı sahiline verilen addır. En önemli fok yaşam alanlarından birisi olduğu ve Akdeniz foklarının nesli tükenmek üzere olduğu için, koruma bölgesi ilan edilmiştir. Adını İ.Ö. 8 veya 9. yüzyılda, Batı Anadolu'da yaşamış olan, Yunanlı Ozan Homeros'un Odisea isimli destanındaki bir hikayeden alan Siren Kayalıkları, 1995 yılından beri geleneksel yöntemlerle avlanan küçük kıyı balıkçıları hariç her türlü kullanıma kapatılmıştır [128].

Şekil 3.4 Siren Kayalıkları

Şekil 3.5 Siren Kayalıkları

Şekil 3.6 Siren Kayalıkları

Ortaçağ döneminde kenti çevreleyen Sur ve Beş Kapılar, kente giriş amaçlı kullanılmaktaydı. Osmanlı dönemi kalesinin, kayıkthane bölümüdür ve buradaki yazıta göre, 1538-1539 yılları arasında Kanuni Sultan Süleyman döneminde onarım görmüştür. 1983 ve 1994 yılları olmak üzere toplamda iki kez restore edilmiştir. Bizans, Ceneviz ve Osmanlı dönemlerine ait onarımlar, şehrin etrafını çevreleyen surların en iyi korunmuş bölümleridir [129].

Şekil 3.7 Sur ve Beş Kapılar

Tarihi ve doğal güzellikler açısından zengin olan Foça, mevsim şartları, kıyı koşulları ve bu bölgede yaşayan fukar sebebiyle de değerli ve turistler açısından ilgi çeken bir destinasyondur. Takip eden bölümde Foça'da turizm gelişimi değerlendirilecektir.

3.2 Foça'da Turizm Gelişimi

Turizm faaliyetleri dünya genelinde 1960'lı yıllar itibariyle canlanmaya başlamıştır. Turizm faaliyetlerinde önemli rolü olan tabiat, iklim, tarihi doku gibi unsurlar açısından Türkiye, potansiyeli olan bir ülkedir. Ege ve Akdeniz kıyılarında, deniz, kum, güneş turizmi, sektörün bel kemiğini oluşturmaktadır.

Foça'da turizm gelişmekte olan ve önem kazanan bir geçim kaynağıdır. Türkiye'nin ilk tatilkylerinden biri olan Fransız Tatil Köyü'nün 1967'de Foça'da açılmasıyla, Foça turizm alanında ön plana çıkmıştır. Foça'da farklı dönemlere ait turizm gelişimi aşağıda belirtilen süreçlerden geçmiştir [130]:

- Foça'da turizm faaliyetleri 1960'lı yıllarda başlamıştır. Dış turizm yolunda ilk adım 1967 yılında Fransız tatil köyünün açılmasıyla atılmıştır. İlk pansiyonların işletilmeye başlanması 1972 yılını, ilk otelin faaliyete geçmesi ise 1978 yılını bulmuştur. İkincil konutlardaki artışlar 1980'li yılların sonunda olmuştur. Ancak 1968-1980 arası dönem hem ülke genelinde hem de Foça'da turizm açısından durağan geçmiştir.
- 1980'den sonra turizm faaliyetlerinin canlanması, balıkçı ve tarım kasabası olan Foça'da kırsal nüfusun azalmasına sebep olmuştur. 1980'li yılların ortasında ise aile pansiyonları, otel, kamping gibi konaklama tesislerinin sayısı artmıştır.
- 1968-1980 arası dönemin turizm açısından durağan geçmesinin sebebi o yıllardaki sosyal ve siyasi istikrarsızlıklardan kaynaklanmıştır. 1980 sonrası ekonomiyi güçlendiren faaliyetlerin desteklenmesi kararı turizmi destekleyen politikaların uygulanma kararını beraberinde getirmiştir. Bu kararlar dahilinde, Foça-Yeni Foça yolunun açılmış olması, bölgeye ulaşılabilirliği kolaylaştırmış, rekreasyonel faaliyetlerin yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur.
- Parti seçimleri ve siyasetin etkisiyle, 1986 yılından itibaren Foça'da sit kararlarında değişiklikler yapılmıştır. Sit kararlarını kaldırmayı vaad eden siyasi gler, sit alanların kapsamının daraltılmasında etkili olmuştur. Bu duruma bağlı olarak yapılaşma ve ikincil konut sayısında artışlar gözlemlenmiştir. Turistik tesisler ve ikincil konutların %28,5'i 1968-1985 aralığında, %71,5'i ise 1985'ten sonra yapılmıştır.
- 1989 yılında yeni belediye'nin kararlarıyla arkeolojik çalışma ve kazılar yeniden başlatılmıştır. Kazılar sonucu çıkan surlar ve tarihi kalıntılar sebebiyle sit alanları genişletilmiştir. Yapılaşma süreci yavaşlatılmış, ikincil konut sayısındaki artış durdurulmuştur.

Cumhuriyet döneminde Foça'nın durumunu değerlendirecek olursak, konumunun önemi nedeniyle, 1923 yılında Foça'nın askeri yasak bölge ilan edilmesi, ekonominin zarar görmesine ve yerleşik nüfusun dışarıya göç etmesine sebep olmuştur. 1952 yılında askeri yasağın kalkmasıyla birlikte, 1960 ve 70li yıllarda göç edenlerin bir kısmının geri gelip nüfusun artması ve kentsel hayatın hızlanmasıyla ticaret ve turizm sektörü de canlanmaya başlamıştır [131].

Nüfus içinde askerlerin önemli bir paya sahip olması sebebiyle, Foça'da gelişme yavaş yaşanmıştır; ancak 1980'lerde bölgenin ikincil konut ve turistik tesislere yoğun olarak açılmasıyla bu durum değişmeye başlamıştır. Foça'da yer alan askeri bölge ve 1. derece sit alanları, uzun bir süre Foça'nın kıyılarını betonlaşmaktan kurtarmış ve diğer turizm merkezleri gibi kitle turizminin hakim olmasından kurtarmıştır. Aynı zamanda 1991 yılında, Foça ilçesinin "Özel Çevre Koruma Bölgesi" ilan edilmesi ile, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'nun önerileri doğrultusunda, Özel Çevre Koruma Kurumu tarafından, ikincil konut amacıyla yapılaşma isteklerinin sınırlandırılması, bunun yerine sosyal, kültürel ve rekreatif alanların artırılmasına yönelik planlar yapılması nüfus kontrolünü sağlamıştır [132].

Anayasamızın 56. maddesi, Çevre Kanununun 1. maddesi ve 383 sayılı kanun hükmünde kararname gereğince Foça Özel Koruma Bölgesi olmuştur. Ayrıca 13 Haziran 2007 tarih ve 2007/12212 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Foça Özel Çevre Koruma Bölgesinin sınırları genişletilerek yeniden düzenlenmiştir. Akdeniz çevresinde yaklaşık 600 adet kalan deniz canlısı Akdeniz foklarının, yaklaşık 100 adedinin Türkiye kıyılarında yaşıyor olması koruma bölgesi olarak seçilmesinde büyük etken olmuştur [133].

Sürdürülebilir turizmin gerçekleştirilebilmesi için, tarihsel ve kültürel varlıkların korunmasıyla beraber, kıyı alanlarının ve deniz canlılarının korunması, kapasitenin üzerindeki yapılaşmadan uzak durulması bir bütün olarak ele alınmalıdır. Foça'ya özellikle İzmir ve çevresinden yaz aylarında gününbirlik gelen turist sayısı çok olduğundan sezonluk nüfus artışı da göz önünde bulundurularak düzenleme ve kamu yatırımlarının yapılması önemlidir. Aksi durumda planlama ve kamu hizmetlerinin yetersizliği çevre ve turizmin devamlılığı açısından önemli bir sorun haline gelebilmektedir.

3.3 Alan Araştırmasının Kapsam ve Yöntemi

Sürdürülebilir turizm ve taşıma kapasitesi kavramları çerçevesinde, Foça'daki yerli nüfus ve turistlerden oluşan kullanıcıların görüşlerinin değerlendirilmesi çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Çalışma alanı olarak Foça'nın seçilme nedenleri; arkeolojik sit alanlarına sahip olması, tarihi ve doğal güzelliklerinin olması, kitle turizmine maruz kalmamış olması olarak sıralanmaktadır. Foça'da yerli nüfus ve turist için, bölge turizmi ile ilgili memnuniyetlerine yönelik iki ayrı anket uygulaması yapılmıştır.

Yapılmış olan literatür taramalarına göre, bir önceki bölümde detaylı olarak açıklanan kapasite sınırlarının tanımlanması için gerekli kriterlerden ikisi Foça ölçeğinde değerlendirilmiştir. Bu kriterler arasında yerli nüfusun toleransı ve yerli ve yabancı turistlerin memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi, Foça'nın taşıma kapasitenin sosyal boyutta değerlendirilmesine katkıda bulunmuştur. Ziyaretçi memnuniyeti, yerli nüfusun toleransı gibi sosyal açıdan taşıma kapasitesini belirleyen dinamik bir boyuttur.

Bölgedeki turizm gelişimi olumlu etkiler oluşturduğunda, turizmin yaratacağı değişim de kabul edilebilir olarak görülmektedir. Yerli nüfusun turizm gelişiminden memnun olması, turistlere bakışını da olumlu kılmaktadır. Turizmin yarattığı etkiler olumsuz olduğunda ise, turizm gelişimi yerli nüfusun değişime karşı direnmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu durum ziyaretçilerin memnuniyetini de olumsuz olarak etkilemektedir.

Alan araştırması kapsamında, anket çalışmasına katılan yerli nüfusun demografik bilgilerine yönelik sorularla başlayan araştırma, turizmin bölgeye etkilerini değerlendirmelerine yönelik sorularla devam etmiştir. Yerli nüfusun turizm gelişimi, kültürel ve doğal mirasın korunması ile ilgili oluşan algısı, turizmin bölgeye kazandırdıkları (bölgenin temiz ve bakımlı tutulmasına katkısı, yaşam standartlarını iyileştirmesi vb.) ve oluşturduğu problemler (açık alanların kullanımına etkisi, yapılaşma, kalabalık, göç, trafik vb.) gibi konular hakkında görüşleri değerlendirilmiştir. Turizmin bölgeye etkilerini değerlendirmeye yönelik sorularda katılımcılara sunulan görüşlere hiç katılmıyorum, az katılıyorum, orta düzeyde katılıyorum, çok katılıyorum, tamamen katılıyorum olmak üzere katılım derecelerini değerlendirmeye yönelik beş seçenek sunulmuştur. SPSS programında, 5'li Likert ölçeğine göre değerlendirme

yapılmış, katılım derecelerinin ortalaması (mean değeri) alınmıştır. Çıkan ortalama değerlere göre yerli nüfusun turizm gelişimine bağlı memnuniyeti ve toleransı ile ilgili bulgular elde edilmiştir.

Yerli nüfusun toleransının dikkate alındığı gibi, yerli ve yabancı turistlerin memnuniyet düzeyleri de izlenmesi gereken bir göstergedir. Turizm gelişiminin olumsuz olduğu durumda, değişimi gözlemleyen turist bölgeyi tercih etmekten vazgeçmektedir. Yerli nüfus ile yapılan anket çalışmasında olduğu gibi, alan araştırmasına yönelik çalışma, yerli ve yabancı turistlerin demografik bilgilerini belirlemeye yönelik sorularla başlamıştır. Bölgeyi tercih nedenleri, ziyaret sıklık ve zamanları demografik bilgilerine yönelik soruları takip eden sorular olmuştur. Alan araştırması kapsamında, turizmin Foça'da oluşturduğu problemler ile ilgili görüşleri alınmıştır. Yerli ve yabancı turistlerle yapılan anket çalışmasının son bölümünde ise, Foça'da turizm potansiyelini etkileyen unsurları değerlendirmeleri istenmiştir. Bölgedeki konaklama koşulları, kıyı alanlarının kullanımı, turist yoğunluğu, bölge halkının turistlere karşı olan tutumu, kültürel ve doğal yaşamla ilgili oluşan algılar ziyaretçilerin değerlendirmeleri gereken konular olarak belirlenmiştir. Bu değerlendirme yerli nüfus ile yapılan anket çalışmasında olduğu gibi 5'li Likert ölçeğine göre yapılmış, verilerden sonuç elde etmek için ise katılım derecelerinin ortalaması (mean değeri) dikkate alınmıştır. Foça'da alan çalışması kapsamında, kullanıcıların memnuniyetine yönelik, yerli nüfus ve yerli ya da yabancı turistlerle yapılan anket çalışmalarından elde edilen bulgular takip eden başlıklarda detaylı olarak işlenecektir.

3.3.1 Yerli Nüfus Anket Formu ile Elde Edilen Bulgu ve Yorumlar

Araştırma kapsamında, seçkisiz olarak belirlenen toplam 40 kişinin oluşturduğu yerli nüfusun öncelikle demografik bilgileri verilecektir. Demografik bilgiler kapsamında, yaş, eğitim durumları, meslekleri ve Foça'da yaşama süreleri yorumlanacaktır. Bir sonraki aşamada ise yerli nüfusun, turizmin bölgeye etkileri hakkında görüşleri değerlendirilecek, turizmin bölgeye olumlu ve olumsuz etkilerine katılım düzeyleri belirlenecektir.

3.3.1.1 Araştırmaya Katılan Yerli Nüfusun Demografik Bilgileri

Çizelge 3.1 Cinsiyet

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Kadın	21	52,5	52,5	52,5
Erkek	19	47,5	47,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Ankete katılan 40 kişilik yerli nüfus grubunda, Çizelge 3.1’de görüldüğü gibi kadın erkek dağılımı birbirine yakındır. 21 kişi ile %52,5’ini kadınlar, 19 kişi ile %47,5’ini erkekler oluşturmaktadır.

Çizelge 3.2 Yaş

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli 18-35	19	47,5	47,5	47,5
35-50	8	20,0	20,0	67,5
50 yaş ve üzeri	13	32,5	32,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.2 araştırmaya katılan 40 kişilik yerli nüfus grubunun yaş aralığı hakkında bilgi vermektedir. Tabloda görüldüğü gibi, %47,5 oran ile 18-35 yaş arası genç kesim, çoğunluğu oluşturmaktadır. %20 ile 35-50 yaş arası, %32,5 ile 50 yaş ve üzeri kişi ankete katılmıştır. Araştırmada 19 kişi ile 18-35 yaş grubunun etkili olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.3 yerli nüfusun eğitim durumunu göstermektedir. Araştırmaya katılanların %2,5’ini ilkokul, %7,5’ini ortaokul, %32,5’ini lise mezunları oluşturmaktadır. Bu oranı %57,5 ile üniversite mezunları takip etmektedir. Yaş ve eğitim durumu sorularına verilen cevaplara bakıldığında, ankete katılan yerli nüfusun çoğunluğunu genç ve eğitim seviyesi yüksek insanların oluşturduğu belirtilebilmektedir.

Çizelge 3.3 Eğitim durumu

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli İlkokul	1	2,5	2,5	2,5
Ortaokul	3	7,5	7,5	10,0
Lise	13	32,5	32,5	42,5
Üniversite	23	57,5	57,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.4’te ankete katılan yerli nüfusun “Kaç yıldır Foça’da yaşıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında, 1 ile 5 yıl arası Foça’da yaşayanların %25’lik bölümü, 6 ile 10 yıl arası yaşayanların %12,5’lik bölümü oluşturduğu görülmektedir. Bu oranı, %17,5 ile 11-15 yıl arası yaşayanlar, %20 ile 16-25 yıl arası yaşayanlar, %12,5 ile 26-35 yıl arası yaşayanlar, %12,5 ile 36 yıl ve üstü süredir Foça’da yaşayanlar takip etmektedir. Yerleşik nüfusun Foça’da yaşam süreleri tablosuna bakıldığında, %62,5’inin 10 yıldan uzun süredir, %25’inin ise 25 yıldan uzun süredir Foça’da yaşadığı belirtilebilmektedir.

Çizelge 3.4 Foça’da yaşam süreleri

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli 1-5 yıl	10	25,0	25,0	25,0
6-10 yıl	5	12,5	12,5	37,5
11-15 yıl	7	17,5	17,5	55,0
16-25 yıl	8	20,0	20,0	75,0
26-35 yıl	5	12,5	12,5	87,5
36 yıl ve üstü	5	12,5	12,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.5 Meslek

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Optisyen	1	2,5	2,5	2,5
Aktar	1	2,5	2,5	5,0
Emlak komisyoncusu	1	2,5	2,5	7,5
Doktor	1	2,5	2,5	10,0
Öğrenci	4	10,0	10,0	20,0
Turizmci	4	10,0	10,0	30,0
Kuyumcu	2	5,0	5,0	35,0
Avukat	2	5,0	5,0	40,0
Aşçı	1	2,5	2,5	42,5
Eczacı	1	2,5	2,5	45,0
Emekli	5	12,5	12,5	57,5
Serbest meslek	3	7,5	7,5	65,0
Öğretmen	1	2,5	2,5	67,5
İşletmeci	2	5,0	5,0	72,5
Ev hanımı	4	10,0	10,0	82,5
Berber	1	2,5	2,5	85,0
Muhasebeci	2	5,0	5,0	90,0
Elektrik mühendisi	1	2,5	2,5	92,5
Satış temsilcisi	2	5,0	5,0	97,5
Diş hekimi	1	2,5	2,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.5'te belirtildiği gibi araştırmaya katılan yerli nüfusun meslek grupları çeşitlilik göstermektedir ve tek bir sektörde yoğunlaşma olmadığı görülmektedir; ancak tablodan görüldüğü üzere turizmcilerin oranı %10'dur. Emekliler %12,5'ini, öğrenciler %10'unu, diğer %10'luk bölümü ise ev hanımları oluşturmaktadır. Optisyen, aktar,

kuyumcu, işletmeci, berber olarak cevaplandırılan meslek gruplarına bakıldığında, toplamda %17,5'ini esnafın oluşturduğu belirtilebilmektedir. Turizmcilerle birlikte esnaf olarak çalışan kişilerin bir bölümü turizm sektörünün canlı tutulmasında rol oynamaktadır.

Çizelge 3.6 Turizm sektöründe faaliyet gösterenler

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	7	17,5	17,5	17,5
Hayır	33	82,5	82,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.6'da "Turizm sektöründe çalışıyor musunuz?" sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında, turizm sektöründe faaliyet gösteren kişiler, ankete katılan 40 kişilik yerli nüfusun %17,5'ini oluşturmaktadır. %82,5'i ise farklı sektörlerde çalışmaktadır.

Çizelge 3.7 Turizm sektöründe çalışma isteği

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	20	50,0	50,0	50,0
Hayır	20	50,0	50,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.7'de "Turizm sektöründe çalışmak ister misiniz?" sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında, gelen olumlu ve olumsuz cevapların eşit olduğu görülmektedir. Foça'da yaşayan ve turizm sektöründe çalışmayan 33 kişinin 13'ü turizm sektöründe çalışmak istediğini belirtmiştir. 20 kişi ise olumsuz yanıt vermiştir.

3.3.1.2 Araştırmaya Katılan Yerli Nüfusun Turizmin Bölgeye Etkilerini Değerlendirmeleri

Yerli nüfusun Foça'daki turizm gelişiminden memnuniyetini araştırmaya yönelik yapılan ankette, sunulan görüşlere katılım oranları Foça'da turizm gelişimi hakkında bilgi

vermektedir. Yerli nüfusun sunulan görüşe katılım durumunu belirlemek için en olumsuz seçenek “Hiç katılmıyorum.” 1 rakamı ile, “Az katılıyorum.” 2 rakamı ile, “Orta düzeyde katılıyorum.” 3 rakamı ile, “Çok katılıyorum.” 4 rakamı ile, “Tamamen katılıyorum.” ise 5 rakamı ile temsil edilmektedir. Yerli nüfusun görüşe katılımıyla ilgili bulgu, SPSS programından alınan ortalama (mean değeri) üzerinden ifade edilmiştir.

Çizelge 3.8’de yerli nüfusun “Foça’da turizm gelişiminden memnunum.” görüşüne katılım oranları görülmektedir. Foça’da turizm gelişiminden %37,5 oran ile hiç memnun olmadıkları cevabı alınmıştır. Memnuniyetleri hakkındaki görüşe, %30’u az katılırken, %22,5’i orta düzeyde, %10’u yüksek düzeyde katılmaktadır. Foça’daki turizm gelişiminden tamamen memnun olan kimse çıkmamıştır. Katılım düzeylerinin ortalaması (mean değeri) 2,33 olduğuna göre, yerli nüfusun Foça’daki turizm gelişiminden memnun olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Foça’da turizmin gelişiminden memnun olan kesimin emekli ve 50 yaş ve üzeri kişilerden oluştuğu, turizm gelişiminden memnun olmayan grubu ise, esnaf ve işletmecilerden oluşan genç ve orta yaşlı insanların oluşturduğu belirtilebilmektedir.

Çizelge 3.8 Yerli nüfusun Foça'daki turizm gelişiminden memnuniyeti

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	15	37,5	37,5	37,5
Az katılıyorum	12	30,0	30,0	67,5
Orta düzeyde katılıyorum	9	22,5	22,5	90,0
Çok katılıyorum	4	10,0	10,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.9’da yerli nüfusun “Kültürel ve doğal miras gerektiği gibi korunuyor.” görüşüne katılım oranları verilmiştir. Kültürel ve doğal mirasın gerektiği gibi korunduğu görüşüne yerli nüfusun %5’i tamamen, %32,5’i yüksek düzeyde, %17,5’i orta düzeyde, %25’i ise az düzeyde katıldığını belirtmiştir. Yerli nüfusun %20’si ise bu görüşe katılmamaktadır. Katılım düzeylerinin ortalaması 2,90 olduğuna göre bu görüşe katılan ve katılmayanların yaklaşık olarak eşit sayıda olduğu söylenebilmektedir. Kültürel ve

doğal mirasın gerektiği gibi korunmadığı görüşünde olanlar, aynı zamanda turizm gelişiminden memnun olmayan esnaf ve işletmecilerden oluşan grubun bir bölümüdür.

Çizelge 3.9 Yerli nüfusun kültürel ve doğal mirasın korunması hakkındaki görüşü

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	8	20,0	20,0	20,0
Az katılıyorum	10	25,0	25,0	45,0
Orta düzeyde katılıyorum	7	17,5	17,5	62,5
Çok katılıyorum	13	32,5	32,5	95,0
Tamamen katılıyorum	2	5,0	5,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.10 Turizmin doğal çevre üzerindeki etkisi

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	20	50,0	50,0	50,0
Az katılıyorum	12	30,0	30,0	80,0
Orta düzeyde katılıyorum	4	10,0	10,0	90,0
Çok katılıyorum	2	5,0	5,0	95,0
Tamamen katılıyorum	2	5,0	5,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.10’da “Turizm doğal çevrenin tahrip olmasına sebep olmaktadır.” görüşünü araştırmaya katılan yerli nüfusun %50’si onaylamamaktadır. Turizmin doğal çevrenin dokusunu bozduğuna tamamen katılanlar ise %5’lik küçük bir bölümü oluşturmaktadır. Katılım düzeylerinin 1,90 olan ortalaması, turizmin doğal çevrenin tahrip olmasına sebep olmadığı sonucunu oluşturmaktadır. Yerli nüfus ile yapılan görüşmelerde turizmin en yoğun döneminin yaz aylarında yaşandığı, fakat yaz sezonunda dahi

sahillerde rahatsız edici bir kalabalığın yaşanmadığı görüşü alınmıştır. Bu görüşe katılanları, çeşitli yaş ve meslek grubundan insanlar oluşturmaktadır.

Çizelge 3.11 Turizm tesisleri ve yapılaşmanın bölgenin doğal güzelliğine etkisi

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	19	47,5	47,5	47,5
Az katılıyorum	12	30,0	30,0	77,5
Orta düzeyde katılıyorum	5	12,5	12,5	90,0
Çok katılıyorum	3	7,5	7,5	97,5
Tamamen katılıyorum	1	2,5	2,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.11’de “Turizm tesisleri ve yapılaşma bölgenin doğal güzelliğini bozmaktadır.” görüşüne yerli nüfusun katılım düzeyleri verilmiştir. Araştırmaya katılan yerli nüfusun %47,5’i, turizm tesisleri ve yapılaşmanın, bölgenin doğal güzelliğini kesinlikle bozmadığını söylemektedir. %30’u düşük seviyede katılırken, sadece %2,5’i bu görüşü tamamen onaylamaktadır. Yerli nüfusun katılım düzeylerinin ortalaması 1,85 olduğuna göre, turizm tesisleri ve yapılaşmanın bölgenin doğal güzelliğini bozmadığı söylenebilmektedir. Turizmci, işletmeci ve esnaflardan oluşan orta yaş grubundaki kişiler, yapılaşmanın Foça’nın doğal güzelliğini kesinlikle bozmadığını, hatta yetersiz turizm tesisinin olduğunu vurgulamıştır. Fransız Tatil Köyü’nün yıllar önce kapandığını, bir daha açılmadığını, turistik konaklamaların çoğunluğunu butik otel ve pansiyonların oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge 3.12’de “Turizm ve turizm tesisleri yerel yönetimin vermiş olduğu su, elektrik, kanalizasyon, çöp toplama, sağlık ve güvenlik gibi hizmetlere ek yük getirmektedir.” görüşüne yerli nüfusun katılım düzeyi görülmektedir. Turizm ve turizm tesislerinin, yerel yönetimin vermiş olduğu çeşitli hizmetlere ek yük getirdiği ile ilgili görüşe, yerli nüfusun %30’u hiç katılmamış, %35’i düşük seviyede katılmışlardır. Orta düzeyde katılanlar %20’yi, yüksek düzeyde katılanlar %7,5’i oluşturmaktadır. Tamamen katıldığını belirtenler ise yerli nüfusun %7,5’ini oluşturmaktadır. 2,25 ortalama ile

turizm ve turizm tesislerinin yerel yönetimin vermiş olduğu hizmetlere ek yük getirmediği söylenebilmektedir.

Çizelge 3.12 Turizmin yerel yönetimin vermiş olduğu hizmetlere etkisi

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	12	30,0	30,0	30,0
Az katılıyorum	14	35,0	35,0	65,0
Orta düzeyde katılıyorum	8	20,0	20,0	85,0
Çok katılıyorum	3	7,5	7,5	92,5
Tamamen katılıyorum	3	7,5	7,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.13 Turizm gelişiminin bölgenin daha temiz ve bakımlı tutulmasına katkısı

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	12	30,0	30,0	30,0
Az katılıyorum	11	27,5	27,5	57,5
Orta düzeyde katılıyorum	9	22,5	22,5	80,0
Çok katılıyorum	6	15,0	15,0	95,0
Tamamen katılıyorum	2	5,0	5,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.13'te "Turizm gelişimiyle bölgemiz daha temiz ve bakımlı tutulmaktadır." görüşüne yerli nüfusun katılım düzeyi görülmektedir. Ankete katılanların %30'u, turizm gelişimiyle Foça'nın daha temiz ve bakımlı tutulduğu görüşüne katılmamışlardır. Katılımcıların %27,5'i düşük seviyede bu görüşü onaylarken, %22,5'i orta düzeyde onaylamıştır. Yerleşik nüfusun %15'i yüksek düzeyde, %5'i ise tamamen katılıyorum yönünde görüş bildirmiştir. Katılım düzeylerinin ortalaması 2,55 olduğuna göre, turizm gelişiminin bölgenin temiz ve bakımlı tutulmasına katkıda bulunmadığı yönünde yerli nüfusta algı oluştuğu söylenebilmektedir. Bölgenin bakımlı ve temiz olduğunu

düşünenler emekli ve orta yaş üstü kişilerden oluşmaktadır. Bölgede turizm gelişimini yetersiz bulan çalışan kesim, turizmin Foça'nın temiz ve bakımlı tutulmasına bir katkısı olmadığını belirtmiştir.

Çizelge 3.14 Turizmin bölge trafiğine etkisi

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	13	32,5	32,5	32,5
Az katılıyorum	12	30,0	30,0	62,5
Orta düzeyde katılıyorum	7	17,5	17,5	80,0
Çok katılıyorum	3	7,5	7,5	87,5
Tamamen katılıyorum	5	12,5	12,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Yerli nüfusun “Turizm bölgede trafik sorununu artırmıştır.” görüşüne katılım düzeyi Çizelge 3.14’te verilmiştir. Turizmin bölgedeki trafik sorununu artırdığı yönündeki görüşe, ankete katılan yerli nüfusun %32,5’i hiç katılmıyorum, %30’u az katılıyorum, %17,5’i orta düzeyde katılıyorum yönünde görüş bildirmiştir. Bu görüşe, çok katılanlar ve tamamen katılanlar sırasıyla, anket çalışmasına katılan yerli nüfusun %7,5 ve %12,5’ini oluşturmaktadır. Bu görüşe katılım düzeylerinin ortalaması 2,38’dir. Bu sebeple, turizmin bölgedeki trafik sorununu artırmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir. Bu görüşe katılanların çoğunluğunu, turizm gelişimini yetersiz bulan insanlar oluşturmaktadır.

Yerli nüfusun “Turizmin gelişimi bölgede göç problemine neden olmaktadır.” görüşüne katılım düzeyi Çizelge 3.15’te verilmiştir. Turizm gelişiminin bölgede göç problemine yol açtığı ile ilgili görüşe, %50 oranında hiç katılım sağlanmamıştır. Bu oranı %25 ile az katılanlar takip etmektedir. Turizm gelişimini yetersiz bulan, özellikle turizm sektöründe çalışan kesim %75’lik gruba dahil olmuşlardır. Bu görüşe yüksek seviyede katılan kişiler %5’i, tamamen katılanlar da %5’i oluşturmaktadır. Ortalamanın 1,90 olarak hesaplanması, turizm gelişiminin bölgede göç problemine neden olmadığı

görüşünü desteklemektedir. Bu görüşe katılan kişiler ise, göç problemini, yakın çevreden gelen insanların oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge 3.15 Turizm gelişiminin bölgedeki göç üzerindeki etkisi

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	20	50,0	50,0	50,0
Az katılıyorum	10	25,0	25,0	75,0
Orta düzeyde katılıyorum	6	15,0	15,0	90,0
Çok katılıyorum	2	5,0	5,0	95,0
Tamamen katılıyorum	2	5,0	5,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.16 Turistlerin açık alan ve plaj tesisleri kullanımına etkisi

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	14	35,0	35,0	35,0
Az katılıyorum	12	30,0	30,0	65,0
Orta düzeyde katılıyorum	9	22,5	22,5	87,5
Çok katılıyorum	3	7,5	7,5	95,0
Tamamen katılıyorum	2	5,0	5,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.16’da “Yerli ve yabancı turistler açık alan ve plaj tesislerinden faydalanma imkanlarını kısıtlamaktadır.” görüşüne yerli nüfusun katılım düzeyi verilmiştir. Ankete katılanların %35’i, yerli ve yabancı turistlerin, açık alan ve plaj tesislerinden faydalanma imkanlarını kısıtladığı ile ilgili görüşe katılmamıştır. %30’u düşük seviyede katılmıştır. Yerli nüfusun bu görüşe katılım düzeylerinin ortalaması 2,15 olarak hesaplanmıştır. Bu sebeple, yerli ve yabancı turistlerin açık alan ve plaj tesislerinden faydalanma imkanlarını kısıtlamadığı sonucuna ulaşılabilmektedir. Açık alan ve plaj tesislerinden

faydalanma imkanını kısıtladığı görüşüne katılan grup ise orta yaş üstü ve emekli kişilerden oluşmaktadır.

Çizelge 3.17 Turistlerin ortak kullanım alanlarındaki kalabalığa etkisi

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	15	37,5	37,5	37,5
Az katılıyorum	12	30,0	30,0	67,5
Orta düzeyde katılıyorum	9	22,5	22,5	90,0
Çok katılıyorum	1	2,5	2,5	92,5
Tamamen katılıyorum	3	7,5	7,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.17’de verilmiş olan “Yerli ve yabancı turistler, ortak kullanım alanları olan plajlarda, parklarda ve açık alanlarda rahatsız edici kalabalıklara neden olmaktadır.” görüşüne ankete katılanların %37,5’i katılmamıştır. Bu oranı %30 ile az katılanlar takip etmektedir. Bu görüşe katılmayanların büyük çoğunluğu aynı zamanda, bir üstteki, yerli ve yabancı turistlerin, açık alan ve plaj tesislerinden faydalanma imkanlarını kısıtladığı ile ilgili görüşe de katılmamaktadırlar. Bu görüşe katılanlar ise yine bir üst görüşte de olduğu gibi orta yaş üstü ve emekli kişilerden oluşmaktadır. Yerleşik nüfusun bu görüşe katılım düzeylerinin ortalaması 2,08 olduğuna göre, yerli ve yabancı turistlerin, ortak kullanım alanları olan plajlarda, parklarda ve açık alanlarda rahatsız edici kalabalıklara neden olmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Çizelge 3.18’de “Turizm sayesinde yerli nüfusun geliri artmış, yaşam standardı iyileşmiştir.” görüşüne ankete katılanların %12,5’i katılmamıştır. %22,5’i az katılıyorum, %30’u orta düzeyde katılıyorum yönünde görüş bildirmiştir. Yerli nüfusun %25’i yüksek düzeyde, %10’u ise tamamen katıldığını belirtmiştir. Bu görüşe katılım düzeylerinin ortalaması 2,98 olduğuna göre, turizm sayesinde yerli nüfusun gelirinin arttığı, yaşam standardının iyileştiği görüşüne katılan ve katılmayanların yaklaşık olarak eşit oranda olduğu söylenebilmektedir. Bu görüşe hiç katılmayan ya da az katılan kişiler genç ve orta yaşlı çalışan insanlardan oluşmaktadır. Özellikle esnaf, turizmden yeterli

derecede gelir sağlayamadıklarını ifade etmiştir. Bu görüşe katılanlar ise, orta yaş üstü ve emekli kişilerden oluşmaktadır.

Çizelge 3.18 Turizmin yerli nüfusun yaşam standardına etkisi

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	5	12,5	12,5	12,5
Az katılıyorum	9	22,5	22,5	35,0
Orta düzeyde katılıyorum	12	30,0	30,0	65,0
Çok katılıyorum	10	25,0	25,0	90,0
Tamamen katılıyorum	4	10,0	10,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.19’da “Turizmin bölgeye kazandırdığı ekonomik kazanca karşılık getirdiği bazı güçlüklerle katlanmak zorundayız.” görüşüne ankete katılanların %10’u katılmamıştır. Az seviyede katılanlar %15’i, orta seviyede katılanlar %40’ı oluşturmaktadır. Bu görüşe yüksek seviyede katılanlar, ankete katılan yerli nüfusun %32,5’i, tamamen katılanlar ise %2,5’idir. Bu görüşe katılım düzeylerinin ortalaması 3,03 olduğuna göre, turizmin bölgeye kazandırdığı ekonomik kazanca karşılık bazı güçlükler getirdiği söylenebilmektedir. Bu görüşe hiç katılmayanlar ya da az katılanlar, bir üst görüşe de katılmayan genç ve orta yaşlı çalışan insanlardan oluşmaktadır.

Çizelge 3.19 Turizmin bölgede oluşabilecek güçlüklerle etkisi

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	4	10,0	10,0	10,0
Az katılıyorum	6	15,0	15,0	25,0
Orta düzeyde katılıyorum	16	40,0	40,0	65,0
Çok katılıyorum	13	32,5	32,5	97,5
Tamamen katılıyorum	1	2,5	2,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.20’de “Genel anlamda Foça bölgesinde uygun sayıda ziyaretçi mevcuttur.” görüşüne ankete katılanların %27,5’i hiç katılmıyorum, %35’i az katılıyorum, %17,5’i ise orta düzeyde katılıyorum yönünde görüş bildirmiştir. Bu oranları %20 ile yüksek düzeyde katılanlar takip etmektedir. Tamamen katılıyorum yönünde görüş bildiren kimse olmadığı görülmektedir. Yerleşik nüfusun bu görüşe 5’li ölçekte katılım düzeylerinin ortalaması 2,35 olduğuna göre, Foça’da uygun sayıda ziyaretçi olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Uygun sayıda ziyaretçi olmadığını düşünenler, turist sayısını yetersiz bulmaktadırlar. Bu grup aynı zamanda turizm gelişiminden de memnun olmayan, genç ve orta yaşlı çalışan insanlardan oluşmaktadır.

Çizelge 3.20 Foça’daki ziyaretçi sayısının uygunluğu

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	11	27,5	27,5	27,5
Az katılıyorum	14	35,0	35,0	62,5
Orta düzeyde katılıyorum	7	17,5	17,5	80,0
Çok katılıyorum	8	20,0	20,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.21 Tesisleşme ve ziyaretçi sayısına kısıtlama getirilmesi gerekliliği

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	19	47,5	47,5	47,5
Az katılıyorum	12	30,0	30,0	77,5
Orta düzeyde katılıyorum	6	15,0	15,0	92,5
Çok katılıyorum	1	2,5	2,5	95,0
Tamamen katılıyorum	2	5,0	5,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.21’de “Tesisleşme ve ziyaretçi sayısına belli kısıtlama getirilmesi gerektiğine inanıyorum.” görüşüne ankete katılanların %47,5’i katılmamıştır. Bu oranı %30 ile az katılanlar takip etmektedir. %15’i orta düzeyde katılıyorum, %2,5’i çok katılıyorum, %5’i ise tamamen katılıyorum yönünde görüş bildirmiştir. Yerli nüfusun bu görüşe katılım düzeylerinin ortalaması 1,78 olduğuna göre, tesisleşme ve ziyaretçi sayısına kısıtlama getirilmemesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu görüşe katılmayan kişiler, genç ve orta yaşlı çalışan insanlardan oluşmaktadır.

3.3.1.3 Araştırmaya Katılan Yerli Nüfus ile Yapılan Anket Çalışmasının Yorumlanması

Bu bölümde, araştırmaya katılan yerli nüfus ile yapılan görüşmeler ve anket sonuçları değerlendirilecektir. Anketten elde edilen bulgular yorumlanacaktır.

Ankete katılan halk ile yapılan görüşmelerde, sunulan ilk görüşte, 5’li katılım ölçeğine göre katılım düzeylerinin ortalaması 2,33 olarak hesaplandığına göre, halkın Foça’daki turizm gelişiminden memnun olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Memnun olmamalarının sebebi, ankete katılan yerli nüfusun bir bölümünün esnaf olarak çalışması olarak yorumlanabilmektedir. Çünkü, turist sayısının az olmasından dolayı, turizmin yaz sezonlarında yeterince canlı olmadığı, ticaret ve para akışının sağlanamadığı vurgulanmıştır. Foça’da turizmin gelişiminden memnun olan kesimin ise emekli ve 50 yaş ve üzeri kişilerden oluştuğu belirtilebilmektedir. Bu grup ile yapılan görüşmelerde ise, turist sayısının fazla olmadığından dolayı, sahillerde yoğunluk yaşanmadığı ve rahat ettiklerini belirtmişlerdir. Esnaf ve işletmecilerin yeterli turistin ziyaret etmediği ve ekonomik kazanç sağlamadıkları yönündeki görüşleri doğrultusunda, turizm sektöründe çalışan yerli nüfus, özellikle de esnaflar turizm gelişiminden memnun değildir sonucuna varılabilir.

Ankete katılan yerli nüfusun yarısının, Foça’da kültürel ve doğal mirasın gerektiği gibi korunduğuna yönelik algısı oluşmuştur. Yüzyıllardır farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan tarihi Foça Kalesi, Birleşmiş Milletler Bilim Eğitim ve Kültür Teşkilatı’nın (UNESCO) Dünya Mirası Geçici Listesinde yer almaktadır [134]. Tarihi zenginlikler ve kültürel mirasın bu bölgede tescillenmiş olması da gerektiği gibi korunduğu görüşünü desteklemektedir.

Araştırmaya katılan yerli nüfusun %50'si, turizmin doğal çevreyi kesinlikle tahrip etmediğini düşünmektedir. Turizmin doğal çevrenin dokusunu bozduğuna tamamen katılanlar ise %5'lik küçük bir bölümü oluşturmaktadır. Yerli nüfus ile yapılan görüşmelerde turizmin en yoğun döneminin yaz aylarında yaşandığı, fakat yaz sezonunda dahi sahillerde rahatsız edici bir kalabalığın yaşanmadığı görüşü alınmıştır. Bu yöndeki görüşlerle birlikte ankete verilen cevaplar değerlendirildiğinde ortalamanın 1,90 olması, turizmin çok yoğun yaşanmadığı ve doğal çevre, sahillere, park alanları üzerinde bozucu bir etki oluşturmadığı sonucunu doğurmaktadır.

Ankete verilen cevaplara bakıldığında 1,85 ortalama ile, turizm tesisleri ve yapılaşmanın, bölgenin doğal güzelliğini olumsuz etkilemediği sonucuna ulaşılmaktadır. Foça ilçesinde Belediye belgeli konaklama tesisleri (otel, pansiyon, kamping alanları dahil) toplam 35 tanedir [135]. Yapılan görüşmelerde, esnaf ve turizm sektöründe faaliyet gösteren kişiler, turistik tesislerin çoğunluğunun butik otel ve pansiyonlardan oluştuğunu ve az sayıda olduğunu, turistlerin Çeşme ve Alaçatı'yı tatil beldesi olarak tercih ettiklerini, Foça'da turist yoğunluğu olmadığını belirtmişlerdir. Bu sebeple, Foça'da betonlaşmanın az olduğu, doğanın korunduğu, turist sayısının rahatsız edici düzeyde olmadığı sonucuna varabiliriz. Bu sonuç aynı zamanda, yerli nüfusun da onayladığı gibi, turizm ve turizm tesislerinin, yerel yönetimin vermiş olduğu su, elektrik, kanalizasyon, çöp toplama, sağlık ve güvenlik gibi hizmetlere ek yük getirmediğini göstermektedir.

Ankete katılan yerli nüfusun çoğunluğu, 2,55 ortalama ile turizmin, Foça'nın temiz ve bakımlı tutulmasına katkısı olmadığını düşünmektedir. Bakımlı tutulmasına katkısı olmadığını düşünenler, Foça'yı temiz bulduklarını; fakat turizmin bir katkısı olmadığını belirtmişlerdir. Yapılan görüşmelerde turizm yoğunluğunun çevreyi olumsuz yönde etkilemediği ve çevre kirliliğine sebebiyet vermediği sonucuna ulaşılmaktadır. Foça'daki turizm gelişimini yetersiz bulan halkın, turizmin yoğun yaşanmamasının getirdiği avantajları görmediği belirtilebilmektedir. Bunun sebebi olarak turizmin maddi getirisinin düşük olması gösterilebilir. Aynı zamanda, anket çalışmasına katılan yerli nüfusun çoğunluğu, Foça'da en yoğun zamanların yaşandığı yaz döneminde dahi trafik sorunu oluşmadığını belirtmişlerdir.

Turizm gelişimini yetersiz bulan halkın büyük bir bölümü, 1,90 ortalama ile, bölgede göç problemi yaşanmadığını dile getirmiştir. Yapılan görüşmelerde yerli nüfus, İzmir'in diğer ilçelerinden insanların geldiğini belirtmiştir. Uzun vadeli gelenlerle birlikte, toplu taşıma imkanlarının artmasıyla, İzmir'in diğer ilçelerinden gününbirlik gelenlerin çoğunlukta olduğunu ve bu durumdan şikayetçi olduklarını belirtmiştir. İzmir'in diğer ilçelerinden gelen insanların, turizme katkısı olmadığı, maddi gelir sağlamadıkları ve açık alan ve plajlarda kalabalık oluşturdıkları sonucuna varılmaktadır.

Yerli ve yabancı turistlerin, açık alan ve plaj tesislerinden faydalanma imkanlarını kısıtladığı ile ilgili görüşe katılan kesimin çoğunluğu, bu kişilerin İzmir'in diğer ilçelerinden geldiğini belirtmişlerdir. Ankete katılan halkın çoğunluğu ise 2,15 ortalama ile bu görüşe katılmamaktadır. Bu sebeple, yerli ve yabancı turistlerin, açık alan ve plaj tesislerinden faydalanma imkanlarını kısıtlamadığı ve rahatsız edici kalabalıklara neden olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

Ankete katılan yerli nüfusun bir bölümünün, turizmin yaşam standartlarını iyileştirmedeğini düşünmelerinin sebebi, turizmin getirdiği maddi kazancın yetersiz bulunması gösterilebilir. Çünkü esnaflar ve turizm sektöründe faaliyet gösterenler, turist sayısını yetersiz bulduklarını ve turistlerin az alışveriş yaptığını belirtmişlerdir. Yerli nüfus ile yapılan görüşmelerde emekli ve orta yaş üstü kişilerin yaşam standartlarından memnun oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Emekli ve orta yaş üstü kişilerin bir bölümü, turizmin bölgeye kazandırdığı ekonomik kazanca karşılık, bu durumun bazı güçlükleri beraberinde getirdiğini düşünmektedirler. Bu kişiler aynı zamanda yerli ve yabancı turistlerin, açık alan ve plaj tesislerinden faydalanma imkanlarını kısıtladığı ile ilgili görüşü onaylayan kişilerdir. Ankete katılanların çoğunluğu ise bu görüşe ya hiç katılmamış ya da düşük seviyede katılmışlardır. Bunun sebebi olarak, genç ve orta yaşlı çalışan insanların, turizmin bölgeye kazandırdığı maddi kazancı yetersiz bulmaları gösterilebilir.

Foça bölgesinde uygun sayıda ziyaretçi bulunduğu görüşüne ankete katılan kişilerden hiçbirisi tamamen katılıyorum yönünde görüş bildirmemiştir. Orta düzeyde katılıyorum ve çok katılıyorum yönünde görüş bildiren kişiler, emekli ve çalışmayan orta yaş üstü kişilerden oluşmaktadır. Bu kişiler turizm gelişiminden memnundur. Bu görüşe hiç

katılmayanlar ya da az katılıyorum yönünde görüş bildirenler, ankete katılan halkın 2,35 ortalama ile çoğunluğunu oluşturmaktadır. Çünkü bu kişiler, ziyaretçi sayısını maddi kazanç kaygısından dolayı yetersiz bulmaktadır. Bu sebeple, turist yoğunluğunun bölgenin taşıma kapasitesini zorlamadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Aynı zamanda yerli nüfus ile yapılan ankete katılan insanların çoğunluğunun, tesisleşme ve ziyaretçi sayısına kısıtlama getirilmemesi gerektiğini düşünmesi bu sonucu doğrulamaktadır.

Özetle, genç nüfusu oluşturan yerli nüfus, Foça bölgesindeki turizm gelişiminden maddi kaygılardan dolayı memnun değildir. Maddi kaygıdan uzak olan emekli kesim ise turist ve tesisleşme sayısının bölgenin taşıma kapasitesini aşmamasından dolayı turizm gelişiminden memnundur. Foça’da doğal ve tarihi mirasın korunduğu, çevrenin temiz tutulduğu, açık alan ve plajlarda rahatsız edici kalabalıkların oluşmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durum, Foça’da turizmin zirve yapmadan, gelecek nesillere de aktarılabilirliğini ve sürdürülebilir olacağını göstermektedir.

3.3.2 Yerli ve Yabancı Turist Anket Formu ile Elde Edilen Bulgu ve Yorumlar

Araştırma kapsamında, seçkisiz olarak belirlenen toplam 40 kişiden oluşan yerli ve yabancı turistlerin öncelikle, cinsiyet, yaş, eğitim durumları, meslekleri ve nereden geldikleri ile ilgili bilgilere yer verilecektir. Bir sonraki aşamada ise yerli ve yabancı turistlerin, Foça’yı tatil destinasyonu olarak seçme sebepleri, ziyaret sıklık ve zamanları, turizmin Foça’da oluşturduğu problemler ve Foça turizm potansiyelini etkileyen unsurlar ile ilgili görüşleri değerlendirilecektir.

3.3.2.1 Araştırmaya Katılan Yerli ve Yabancı Turistlerin Demografik Bilgileri

Çizelge 3.22 Yerli ve yabancı turistlerin cinsiyeti

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Kadın	23	57,5	57,5	57,5
Erkek	17	42,5	42,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.22’de belirtildiği gibi araştırmaya katılan yerli ve yabancı turistlerden oluşan 40 kişilik grubun, 23 kişi ile %57,5’ini kadınlar, 17 kişi ile %42,5’ini erkekler oluşturmaktadır.

Çizelge 3.23 Yerli ve yabancı turistlerin yaşı

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli 18-35	18	45,0	45,0	45,0
35-50	13	32,5	32,5	77,5
50 yaş ve üzeri	9	22,5	22,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.23’te yerli ve yabancı turistlerin yaşlarına göre dağılımları verilmiştir. Araştırmaya katılan yerli ve yabancı turistlerden oluşan grupta, 18-35 yaş arası kesim 18 kişi ile %45’i, 35-50 yaş arası kesim 13 kişi ile %32,5’i, 50 yaş ve üzeri kesim ise 9 kişi ile %22,5’i oluşturmaktadır. 35 yaş altı ve üstü insanların yaklaşık olarak eşit dağılım gösterdiği belirtilebilmektedir.

Çizelge 3.24 Yerli ve yabancı turistlerin eğitim durumu

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli ilkokul	3	7,5	7,5	7,5
Ortaokul	1	2,5	2,5	10,0
Lise	14	35,0	35,0	45,0
Üniversite	22	55,0	55,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan yerli ve yabancı turistlerin %55’i üniversite mezunudur. Bu oranı %35 ile lise mezunları takip etmektedir. %10’u ise ilkokul veya ortaokul mezunu kişilerden oluşmaktadır. Yerli ve yabancı turistlerin eğitim durumlarına bakıldığında, eğitim seviyesi yüksek insanların çoğunluğu oluşturduğu belirtilebilmektedir.

Çizelge 3.25 Yerli ve yabancı turistlerin mesleği

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli				
gemi makinisti	1	2,5	2,5	2,5
psikolog	1	2,5	2,5	5,0
öğretmen	3	7,5	7,5	12,5
ressam	1	2,5	2,5	15,0
ev hanımı	7	17,5	17,5	32,5
emekli	5	12,5	12,5	45,0
satış yöneticisi	1	2,5	2,5	47,5
müzisyen	2	5,0	5,0	52,5
esnaf	3	7,5	7,5	60,0
elektronik mühendisi	1	2,5	2,5	62,5
kimya mühendisi	1	2,5	2,5	65,0
yönetici asistanı	1	2,5	2,5	67,5
insan kaynakları uzmanı	1	2,5	2,5	70,0
garson	1	2,5	2,5	72,5
işletmeci	1	2,5	2,5	75,0
muhassebeci	1	2,5	2,5	77,5
kasiyer	1	2,5	2,5	80,0
avukat	2	5,0	5,0	85,0
satış görevlisi	1	2,5	2,5	87,5
finans uzmanı	1	2,5	2,5	90,0
turizmci	1	2,5	2,5	92,5
eczacı	1	2,5	2,5	95,0
mimar	1	2,5	2,5	97,5
makine mühendisi	1	2,5	2,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan yerli ve yabancı turistlerin meslek grupları çeşitlilik göstermektedir. %17,5'i ev hanımlarından, %12,5'i ise emeklilerden oluşmaktadır.

Çizelge 3.26 Yerli ve yabancı turistlerin geldiği ülke ya da şehir

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli İzmit	2	5,0	5,0	5,0
İstanbul	4	10,0	10,0	15,0
İsviçre	1	2,5	2,5	17,5
İtalya	2	5,0	5,0	22,5
İzmir	10	25,0	25,0	47,5
Tekirdağ	2	5,0	5,0	52,5
Ankara	4	10,0	10,0	62,5
Bursa	2	5,0	5,0	67,5
Trabzon	1	2,5	2,5	70,0
Almanya	3	7,5	7,5	77,5
Balıkesir	1	2,5	2,5	80,0
Rusya	2	5,0	5,0	85,0
Kayseri	1	2,5	2,5	87,5
Hollanda	1	2,5	2,5	90,0
Yunanistan	1	2,5	2,5	92,5
Antalya	1	2,5	2,5	95,0
Bolu	1	2,5	2,5	97,5
Şanlıurfa	1	2,5	2,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.26'da, araştırmaya katılan yerli ve yabancı turistlerin hangi ülke ya da şehirden geldikleri ile ilgili soruya verdikleri cevaplara bakıldığında, 30 kişi ile %75'i yerli turistlerden, 10 kişi ile %25'i ise yabancı turistlerden oluşmaktadır. 40 kişilik grubun %25'i İzmir'in diğer ilçelerinden gelen turistlerden, %10'u Ankara'dan, diğer %10'u da

İstanbul'dan gelen turistlerden oluşmaktadır. İzmir, Ankara ve İstanbul'dan gelen turistlerin çoğunluğu oluşturduğu belirtilebilmektedir.

3.3.2.2 Araştırmaya Katılan Yerli ve Yabancı Turistlerin Foça'yı Tercih Etme Sebepleri

Bu bölümde, ankete katılan yerli ve yabancı turistlere yöneltilmiş olan “Neden Foça'da tatil yapmayı tercih ettiniz?” sorusuna verilen cevaplar ışığında, turistlerin Foça'yı tatil destinasyonu olarak tercih etme sebeplerine yer verilmiştir. Sunulan seçenekler, tarihi ve doğal güzellikler, kültürel özellikleri tanımak, ucuz tatil olanakları, deniz, kum, güneşten faydalanmak, bölge ulaşım kolaylığı ve diğer olmak üzere altı maddeden oluşmaktadır. Ucuz tatil olanakları ve bölge ulaşım kolaylığı, ankete katılan turistlerin hiçbiri için Foça'yı tercih etmelerinde etkili olmamıştır. Diğer seçeneklere katılım oranları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Çizelge 3.27'de görüldüğü gibi, Foça'nın tarihi ve doğal güzellikleri sebebiyle, Foça'yı tercih eden turistler %67,5'i oluşturmaktadır. %32,5'inin ise bu bölgeyi tercih etmesinde etkisi olmamıştır. Anket çalışması esnasında yapılan görüşmelerde, yabancı turistler Foça'yı tercih etmelerinde tarihi ve doğal güzelliklerin, sakin bir tatil destinasyonu olmasının önemli bir rolü olduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge 3.27 Tarihi ve doğal güzellikler

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	27	67,5	67,5	67,5
Hayır	13	32,5	32,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.28 Kültürel özellikleri tanımak

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	12	30,0	30,0	30,0
Hayır	28	70,0	70,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.28’de verilen bilgiye göre, çalışmaya katılan yerli ve yabancı turistlerin %30’u, kültürel özellikleri tanımak için Foça’yı tatil için tercih etmiştir. Kültürel özellikleri tanımak için Foça’yı tercih eden turistlerin çoğunluğunu yabancı turistler oluşturmaktadır. Çoğunluğunu yerli turistin oluşturduğu %70lik kesimin ise Foça’yı tercih etmesinde kültürel özellikleri tanımak etkili olmamıştır. %70lik grubun içinde, İzmir’in diğer bölgelerinden gelen kişiler vardır.

Çizelge 3.29’a göre, ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin Foça’yı tatil yeri olarak seçmesinde, deniz, kum, güneşten faydalanmak %40’ında etkili olmuştur. %60 oran ile çoğunluk, Foça’yı deniz, kum, güneş için tercih etmemiştir. Foça’yı deniz, kum, güneş için tercih etmeyen turistlerin çoğunluğu, tarihi ve doğal güzellikler için tercih etmiştir.

Çizelge 3.29 Deniz, kum, güneşten faydalanmak

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	16	40,0	40,0	40,0
Hayır	24	60,0	60,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.30 Diğer

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	2	5,0	5,0	5,0
Hayır	38	95,0	95,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.30’a göre, ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin %5’i Foça’da tatil yapmayı tercih etme sebebi olarak diğer seçeneğini işaretlemiştir. Yerli turistlerden oluşan %5’lik kesim açıklama olarak, Foça’da yaşayan tanıdıklarını ziyaret amacıyla ve İzmir’in diğer ilçelerinden geldiklerini belirtmişlerdir.

3.3.2.3 Araştırmaya Katılan Yerli ve Yabancı Turistlerin Foça'yı Ziyaret Sıklık ve Zamanları

Bu bölümde ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin, Foça'yı ziyaret sıklıkları ve hangi aylarda Foça'da tatil yapmayı tercih ettikleri ile ilgili bilgilere yer verilecektir. Ankete katılan yerli ve yabancı turistler Foça'ya hangi aylarda gelmeyi tercih ettikleri ile ilgili soruya yalnızca Nisan, Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül ayları için evet cevabı vermişlerdir. Her bir ayı tercih etme oranları tabloların altında açıklanacaktır.

Çizelge 3.31'de görüldüğü gibi, ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin %50'sinin Foça'yı ilk ziyaretleridir. %10'u ikinci kez gelenlerden, %40'ı ise ikiden fazla Foça'da bulunanlardan oluşmaktadır. Foça'yı ilk kez ziyarete gelenler ile birden fazla kez gelenler eşit orandadır. Anket çalışması esnasında yapılan görüşmelerde, ilk ziyareti olan turistlerin çoğunluğu tekrar gelmek istediklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 3.31 Turistlerin Foça'yı ziyaret sıklığı

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli İlk kez	20	50,0	50,0	50,0
2. kez	4	10,0	10,0	60,0
2'den fazla	16	40,0	40,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.32 Nisan ayında ziyaret

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	1	2,5	2,5	2,5
Hayır	39	97,5	97,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.32 itibariyle takip eden tablolarda, yerli ve yabancı turistlerin Foça'yı ziyaret için tercih ettikleri aylar verilecektir. Çizelge 3.32'de görüldüğü gibi, ankete katılanların

1 kişi ile %2,5'i Nisan ayında Foça'da tatil yapmayı tercih etmektedir. %97,5 oran ile neredeyse ankete katılan tüm turistler Foça'yı Nisan ayında tercih etmemektedir. Nisan ayından gelmeyi tercih eden kişi aynı zamanda Eylül ayında gelmeyi de tercih eden ve İzmir'in vre ilçelerinden gelen biridir.

Çizelge 3.33'te Haziran ayında Foça'da tatil yapmayı tercih edenlerin sayısı verilmiştir. Tercih edenler ankete katılanların %10'unu oluşturmaktadır. %90'ı ise Haziran ayını tercih etmemektedir. Haziran ayında gelmeyi tercih edenler, Nisan ayında olduğu gibi, aynı zamanda Eylül ayında da Foça'yı ziyaret etmeyi tercih eden kişilerdir.

Çizelge 3.33 Haziran ayında ziyaret

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	4	10,0	10,0	10,0
Hayır	36	90,0	90,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.34'te Temmuz ayının tercih edilme oranı verilmiştir. Temmuz ayında Foça'da tatil yapmayı tercih edenler ankete katılanların %90'ını oluşturmaktadır. Yalnızca %10'u Temmuzda Foça'da tatil yapmayı tercih etmemektedir. Ankete katılanların büyük çoğunluğu Temmuz ayında Foça'da bulunmayı tercih etme sebebi olarak, denizden faydalanma isteği, yaz mevsiminin ortası olması ve okulların tatil olması olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 3.34 Temmuz ayında ziyaret

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	36	90,0	90,0	90,0
Hayır	4	10,0	10,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.35 Ağustos ayında ziyaret

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	16	40,0	40,0	40,0
Hayır	24	60,0	60,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.35'e göre, Ağustos ayında Foça'da tatil yapmayı tercih edenler ankete katılanların %40'ını oluşturmaktadır. %60'ı ise Ağustos ayını tercih etmemektedir. Ağustos ayında Foça'yı tercih eden ve etmeyen turistler sayı olarak birbirine yakın dağılım göstermektedirler.

Çizelge 3.36 Eylül ayında ziyaret

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	10	25,0	25,0	25,0
Hayır	30	75,0	75,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.36'ya göre, Eylül ayında Foça'da tatil yapmayı tercih edenler ankete katılanların %25'ini oluşturmaktadır. %75'lik oran ile ankete katılanlardan 30 kişi ise Eylül ayını tercih etmemektedir. Eylül ayında Foça'yı ziyaret etmeyi tercih eden kişiler, sebep olarak yaz sıcaklarından rahatsız olduklarını ve Foça'yı sakinliği için tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

3.3.2.4 Araştırmaya Katılan Yerli ve Yabancı Turistlere Göre Turizmin Foça'da Oluşturduğu Problemler

Anketin bu bölümünde turizmin Foça'da oluşturduğu problemler olarak,

- Doğal çevrenin tahribi
- Kültürel ve Tarihi Çevrenin Tahribi

- Yapılaşma
- Kalabalık
- Trafik Yoğunluğu ve Otopark Sorunu
- Güvenlik
- Çevresel Kirlilik ve Çöp Sorunu
- Gürültü
- Göç Problemi
- Diğer

maddeleri sıralanmıştır. “Sizce turizmin Foça’da oluşturduğu problemler nelerdir?” sorusu altında sunulan seçeneklere yerli ve yabancı turistlerin katılım oranları aşağıdaki tabloların altında açıklanacaktır.

Çizelge 3.37 Doğal çevrenin tahribi

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	9	22,5	22,5	22,5
Hayır	31	77,5	77,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.37’de “Doğal çevrenin tahribi” seçeneğine katılım oranları verilmiştir. Ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin %22,5’i, turizmin, Foça’da doğal çevrenin tahribine yol açtığını düşünmektedir. %77,5 oran ile çoğunluk ise turizmin doğal çevre üzerinde olumsuz etkisi olmadığını düşünmektedir. Turizmin doğal çevreye zarar verdiğini düşünen kişilerin yaşları, eğitim durumları ve meslekleri değişkenlik göstermektedir.

Çizelge 3.38’deki verilere göre, ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin %90’ı, turizmin, Foça’da kültürel ve tarihi çevre üzerinde olumsuz bir etki yaratmadığını düşünmektedir. Turizmin kültürel ve tarihi çevrenin tahribine yol açmadığını belirten turistlerin çoğunluğu aynı zamanda, doğal çevrenin tahribine de yol açmadığını düşünmektedirler.

Çizelge 3.38 Kültürel ve tarihi çevrenin tahribi

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	4	10,0	10,0	10,0
Hayır	36	90,0	90,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.39'daki verilere göre, ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin %35'i turizmin, yapılaşma üzerinde olumsuz etki yarattığını düşünmektedir. %65'i ise turizmin yapılaşma problemi oluşturmadığını belirtmiştir. Turizmin yapılaşma üzerinde olumsuz bir etki yarattığı görüşüne katılan, İzmir'in yakın çevresinden Foça'yı ziyaret eden bir turist, 1980'li yılların başında, sit alanı kanunuyla birlikte, iki katlı taş evlerin bir gecede yıkıldığını ve müteahhitler tarafından üç katlı binalar yapılarak dokuyu bozduklarını belirtmiştir. Turizmin yapılaşma üzerinde problem oluşturmadığı görüşüne katılanlar ise, özellikle son yıllarda taş evlerin restore edilip, butik otellere dönüştürülerek turizme kazandırıldığını belirtmişlerdir.

Çizelge 3.39 Yapılaşma

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	14	35,0	35,0	35,0
Hayır	26	65,0	65,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.40'taki verilere göre, ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin %80'i turizmin, Foça'da kalabalığa sebep olmadığını belirtmiştir. Yalnızca %20'si turizmin kalabalık yarattığını düşünmektedir. Turizmin Foça'da kalabalık yarattığı görüşüne katılanların yaşları, eğitim durumları ve meslekleri değişkenlik göstermektedir.

Çizelge 3.40 Kalabalık

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	8	20,0	20,0	20,0
Hayır	32	80,0	80,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.41'deki verilere göre, ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin %12,5'i turizmin, trafik yoğunluğu ve otopark sorununa yol açtığını düşünmektedir. %87,5 oran ile ankete katılanların çoğunluğu turizmin trafik yoğunluğuna sebep olmadığını düşünmektedir. Trafik yoğunluğu ve otopark sorununa yol açtığını düşünen kişiler, Ankara, Antalya ve İzmir'in diğer ilçelerinden gelen, 35-50 yaş aralığındaki turistlerden oluşmaktadır.

Çizelge 3.41 Trafik yoğunluğu ve otopark sorunu

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	5	12,5	12,5	12,5
Hayır	35	87,5	87,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.42'deki verilere göre, ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin tamamı, turizmin bölgede güvenlik problemi yaratmadığını düşünmektedir.

Çizelge 3.42 Güvenlik

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hayır	40	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.43'teki verilere göre, ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin %47,5'i, turizmin bölgede çevresel kirlilik ve çöp sorununa yol açtığını düşünmektedir. %52,5'i ise turizmin çevresel kirlilik ve çöp sorunu oluşturmadığını düşünmektedir. Çevresel

kirlilik ve çöp sorunu yaşandığını belirten 19 kişiden 6 kişi yabancı turistlerden oluşmaktadır. Yabancı turistlerin ise %60'ı turizmin çevresel kirlilik ve çöp sorunu oluşturduğunu düşünmektedir. Foça'ya yakın ilçelerden gelen turistler ise çevre temizliği konusunda belediyenin yeterli derecede çalışmadığından şikayet etmişlerdir.

Çizelge 3.43 Çevresel kirlilik ve çöp sorunu

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	19	47,5	47,5	47,5
Hayır	21	52,5	52,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.44 Gürültü

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	1	2,5	2,5	2,5
Hayır	39	97,5	97,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.44'teki verilere göre, ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin %97,5'i, turizmin bölgede gürültü problemi oluşturmadığını düşünmektedir.

Çizelge 3.45 Göç problemi

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	4	10,0	10,0	10,0
Hayır	36	90,0	90,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.45'teki verilere göre, ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin %90'ı, turizmin bölgede göç problemi oluşturmadığını düşünmektedir. Turizmin bölgede göç problemi

oluşturduğunu düşünen %10'u oluşturan kesim, göçün İzmir'in diğer ilçelerinden yapıldığını belirtmiştir.

3.3.2.5 Araştırmaya Katılan Yerli ve Yabancı Turistlere Göre Foça Turizm Potansiyelini Etkileyen Unsurlar

Anketin bu bölümünde yerli ve yabancı turistler, Foça turizm potansiyelini etkileyen unsurlara katılma derecelerine göre değerlendirme yapmışlardır. Turistlere sunulan görüşlere katılım durumlarını belirlemek için en olumsuz seçenek “Hiç katılmıyorum.” 1 rakamı ile, “Az katılıyorum.” 2 rakamı ile, “Orta düzeyde katılıyorum.” 3 rakamı ile, “Çok katılıyorum.” 4 rakamı ile, “Tamamen katılıyorum.” ise 5 rakamı ile temsil edilmektedir. Aşağıdaki tablolarda turizm potansiyelini etkileyen her bir unsura katılım oranları, SPSS programından alınan ortalama (mean değeri) üzerinden açıklanmıştır.

Çizelge 3.46 Bölgeye ulaşım kolaylığı

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	1	2,5	2,5	2,5
Az katılıyorum	4	10,0	10,0	12,5
Orta düzeyde katılıyorum	5	12,5	12,5	25,0
Çok katılıyorum	19	47,5	47,5	72,5
Tamamen katılıyorum	11	27,5	27,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.46’da yerli ve yabancı turistlerin “Bölgeye ulaşım kolay ve rahattır.” görüşüne katılım düzeyleri verilmiştir. Bölgeye ulaşımın kolaylık ve rahatlığıyla ilgili, ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin %47,5’i çok katılıyorum, %27,5’i ise tamamen katılıyorum yönünde görüş bildirmiştir. %12,5’i orta düzeyde katıldıklarını belirtirken, %10’u az katıldığını belirtmiştir. %2,5’i ise bölgeye ulaşımın kolay ve rahat olmadığını düşünmektedir. Yabancı turistlerin %20’si, yerli turistlerin ise %10’u bölgeye ulaşımın çok kolay olmadığını düşünmektedir. Görüşe katılım düzeylerinin ortalaması (mean

değeri) 3,88 olduğuna göre, bölgeye ulaşımın kolay ve rahat olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 3.47 Bölgenin teknik altyapısı

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Az katılıyorum	9	22,5	22,5	22,5
Orta düzeyde katılıyorum	24	60,0	60,0	82,5
Çok katılıyorum	7	17,5	17,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.47’de yerli ve yabancı turistlerin “Bölgenin teknik altyapısı iyi çözümlenmiştir.” görüşüne katılım düzeyleri verilmiştir. Ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin, %17,5’i bölgenin teknik altyapısının iyi çözümlendiğini düşünmektedir. %60’ı orta düzeyde katılıyorum, %22,5’i ise az katılıyorum yönünde görüş bildirmiştir. Bölgenin teknik altyapısının yeterli derecede çözümlenmediği görüşüne katılan turistlerin hepsi yerli turistlerden oluşmaktadır. Yerli ve yabancı turistlerin görüşe katılım düzeylerinin ortalaması 2,95 olduğuna göre, katılan ve katılmayanların yaklaşık olarak eşit dağılım gösterdiği söylenebilmektedir.

Çizelge 3.48 Bölgede konaklama kapasitesi ve olanakları

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Az katılıyorum	3	7,5	7,5	7,5
Orta düzeyde katılıyorum	10	25,0	25,0	32,5
Çok katılıyorum	17	42,5	42,5	75,0
Tamamen katılıyorum	10	25,0	25,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.48’de yerli ve yabancı turistlerin “Bölgede konaklama kapasitesi ve olanakları iyi düzeydedir.” görüşüne katılım düzeyleri verilmiştir. Ankete katılanların, %25’i tamamen katılıyorum, %42,5’i çok katılıyorum yönünde görüş bildirmiştir. %25’i orta

düzeyde katılım gösterirken, %7,5'i bölgede konaklama kapasitesi ve olanaklarını yetersiz bulmaktadır; ancak ankete katılanlar arasında bu görüşe tamamen katılmayan turist yoktur. Bölgede konaklama kapasitesi ve olanaklarının iyi olduğuyula ilgili görüşe yabancı turistlerin %90'ı yüksek oranda katılmışlardır. Bu görüşe orta ve az düzeyde katılan yerli turistlerin, yaşları, eğitim durumları ve meslekleri çeşitlilik göstermektedir. Yerli ve yabancı turistlerin görüşe katılım düzeylerinin ortalaması 3,85 olduğuna göre, bölgede konaklama kapasitesi ve olanaklarının iyi düzeyde olduğu söylenebilmektedir.

Çizelge 3.49 Bölgede kültürel ve doğal yaşam

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	3	7,5	7,5	7,5
Az katılıyorum	4	10,0	10,0	17,5
Orta düzeyde katılıyorum	5	12,5	12,5	30,0
Çok katılıyorum	14	35,0	35,0	65,0
Tamamen katılıyorum	14	35,0	35,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.49'da yerli ve yabancı turistlerin "Bölgede kültürel ve doğal yaşam iyi korunmaktadır." görüşüne katılım düzeyleri verilmiştir. Ankete katılan turistlerin, %35'i tamamen katılıyorum, %35'i çok katılıyorum, %12,5'i orta düzeyde katılıyorum, %10'u az katılıyorum yönünde görüş bildirmiştir. Bu oranları %7,5 ile hiç katılmayanlar takip etmektedir. Yabancı turistlerin %80'i ise, bölgede kültürel ve doğal yaşamın korunduğu görüşünü yüksek seviyede onaylamıştır. Yerli ve yabancı turistlerin görüşe katılım düzeylerinin ortalaması 3,80 olduğuna göre, bölgede kültürel ve doğal yaşamın iyi korunduğuna dair turistlerde algı oluştuğu söylenebilmektedir.

Çizelge 3.50'de yerli ve yabancı turistlerin "Bölgenin kıyı koşulları turistlerin kullanımı için elverişlidir." görüşüne katılım düzeyleri verilmiştir. Ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin %25'i tamamen katılıyorum, %42,5'i çok katılıyorum, %17,5'i orta düzeyde katılıyorum, %12,5'i az katılıyorum yönünde görüş bildirmiştir. Bu oranları, %2,5 ile bu görüşe hiç katılmayanlar takip etmektedir. Yabancı turistlerin %80'i, bölgenin kıyı

koşullarının turistlerin kullanımı için elverişli olduğu görüşüne yüksek seviyede katılmaktadırlar. Yerli ve yabancı turistlerin görüşe katılım düzeylerinin ortalaması 3,75 olduğuna göre, bölgenin kıyı koşullarının turistlerin kullanımı için elverişli olduğu sonucuna varılmaktadır.

Çizelge 3.50 Bölgenin kıyı koşulları

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli				
Hiç katılmıyorum	1	2,5	2,5	2,5
Az katılıyorum	5	12,5	12,5	15,0
Orta düzeyde katılıyorum	7	17,5	17,5	32,5
Çok katılıyorum	17	42,5	42,5	75,0
Tamamen katılıyorum	10	25,0	25,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.51 Bölgede ziyaretçi yoğunluğu

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli				
Hiç katılmıyorum	2	5,0	5,0	5,0
Az katılıyorum	5	12,5	12,5	17,5
Orta düzeyde katılıyorum	13	32,5	32,5	50,0
Çok katılıyorum	12	30,0	30,0	80,0
Tamamen katılıyorum	8	20,0	20,0	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.51’de yerli ve yabancı turistlerin “Genel anlamda bölgede uygun sayıda ziyaretçi mevcuttur.” görüşüne katılım düzeyleri verilmiştir. Bu görüşü ankete katılan turistlerin %5’i onaylamamıştır. Turistlerin %12,5’i az katılıyorum, %32,5’i orta düzeyde katılıyorum yönünde görüş bildirirken, %30’u çok katılıyorum, %20’si tamamen katılıyorum yönünde görüş bildirmiştir. Yabancı turistlerin de %50’si bu görüşe yüksek düzeyde katılmıştır. Ankete katılan turistlerle yapılan görüşmelerde, bu görüşe az ya da

çok katılan çoğunluk, turist sayısının rahatsız edici boyutta olmadığından dolayı memnuniyetlerini dile getirmişlerdir. Yerli ve yabancı turistlerin görüşe katılım düzeylerinin ortalaması 3,48 olduğuna göre, bölgede uygun sayıda ziyaretçi olduğu söylenebilmektedir.

Çizelge 3.52 Tesisleşme ve ziyaretçi sayısına kısıtlama getirilmesi

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Hiç katılmıyorum	15	37,5	37,5	37,5
Az katılıyorum	12	30,0	30,0	67,5
Orta düzeyde katılıyorum	8	20,0	20,0	87,5
Çok katılıyorum	5	12,5	12,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.52’de yerli ve yabancı turistlerin “Tesisleşme ve ziyaretçi sayısına belli kısıtlama getirilmesi gerektiğine inanıyorum.” görüşüne katılım düzeyleri verilmiştir. Bu görüşü ankete katılan turistlerin %37,5’i onaylamamıştır. Toplamda %30’u az katılıyorum, %20’si orta düzeyde katılıyorum yönünde görüş bildirirken, bu oranı %12,5 ile çok katılanlar takip etmiştir. Yabancı turistlerin %40’ı bu görüşe hiç katılmamaktadır. Bu oranı %60 ile az seviyede katılanlar takip etmektedir. Tesisleşme ve ziyaretçi sayısına kısıtlama getirilmesi gerektiğini düşünen yerli turistler, anketten çıkan verilere göre, turizmin yapılaşma, kalabalık ve otopark sorunları üzerinde etkisi olduğunu düşünmektedir. Yerli ve yabancı turistlerin görüşe katılım düzeylerinin ortalaması 2,08 olduğuna göre, tesisleşme ve ziyaretçi sayısına kısıtlama getirilmemesi gerekmektedir. Bu sonuç bölgede uygun sayıda ziyaretçi olduğunu düşündükleri sonucunu pekiştirmektedir.

Çizelge 3.53’te “Bölge halkının turizme ve turistlere bakışı olumludur.” görüşüne katılım düzeyleri verilmiştir. Ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin, %7,5’i az katılıyorum, %17,5’i orta düzeyde katılıyorum yönünde görüş bildirirken, %42,5’i çok katılıyorum, %32,5’i tamamen katılıyorum yönünde görüş bildirmiştir. Yabancı turistlerin ise %90’ı yüksek düzeyde bu görüşü onaylamaktadır. Yerli ve yabancı

turistlerin görüşe katılım düzeylerinin ortalaması 4,00 olduğuna göre,bölge halkının turizme ve turistlere bakışının olumlu olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çizelge 3.53 Bölge halkının turizme ve turistlere bakışı

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Az katılıyorum	3	7,5	7,5	7,5
Orta düzeyde katılıyorum	7	17,5	17,5	25,0
Çok katılıyorum	17	42,5	42,5	67,5
Tamamen katılıyorum	13	32,5	32,5	100,0
Total	40	100,0	100,0	

Çizelge 3.54 Foça'da tatilden memnuniyet

	Sıklık	%	Geçerli %	Biriken %
Geçerli Evet	40	100,0	100,0	100,0

Çizelge 3.54'te "Tatilimi Foça'da geçirdiğim için mutluyum" görüşüne katılım tablosu verilmiştir. Anket çalışmasına katılan yerli ve yabancı turistlerin tamamı tatillerini Foça'da geçirdikleri için mutludur. Anket çalışması esnasında turistlerle yapılan görüşmelerde, Foça'da bulunmaktan, tarihi ve doğal güzelliklerini keşfediyor olmaktan memnun olduklarını dile getirmişlerdir.

3.3.2.6 Araştırmaya Katılan Yerli ve Yabancı Turist ile Yapılan Anket Çalışmasının Yorumlanması

Bu bölümde, araştırmaya katılan yerli ve yabancı turistler ile yapılan görüşmeler ve anket sonuçları değerlendirilecektir. Yerli ve yabancı turistlerin Foça'yı tercih etme sebepleri, Foça'yı ziyaret sıklık ve zamanları, turizmin Foça'da oluşturduğu problemler ve Foça'da turizm potansiyelini etkileyen unsurlar anketten elde edilen bulgulara göre yorumlanacaktır.

Anket çalışmasına göre ortaya çıkan tablolar incelendiğinde, Foça'nın tarihi ve doğal güzelliklerinin, Foça'nın tercih edilmesinde rolü olduğu sonucuna varılmaktadır. Ankete katılan turistlerin çoğunluğunun tarihi ve doğal güzellikler için Foça'yı tercih etmiş olması verisine göre, Foça'nın tarihi ve doğal güzelliklerinin korunarak günümüze ulaştırıldığı belirtilebilmektedir.

Anketten elde edilen bulgulara göre, kültürel özellikleri tanımak Foça'nın tercih edilmesinde çok etkili olmamıştır. Bunun sebebi olarak, yerli olan turistlerin çoğunluğu oluşturması ve bir bölümünün de yakın çevreden geliyor olması gösterilebilir.

Ankete katılan turistlerin çoğunluğu, Foça'yı sadece deniz, kum, güneş için tercih etmediğini belirtmiştir. Farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan Foanın, taş evleri, bozulmamış tarihi dokusu ve doğası ile bölgeyi deniz, kum, güneş odaklı turizmden kurtardığı yorumu yapılabilir. Anketten elde edilen bulgular arasında Foça'yı tarihi ve doğal güzellikleri için tercih edenlerin çoğunlukta olması da bu yorumu desteklemektedir. Bu durum turist sayısının kontrolsüzce artmadığını ve fotoğrafçılar, doğa severler, tatil için sakin ve huzurlu bir yer arayanlar tarafından Foça'nın tercih edildiğini göstermektedir. Aynı zamanda iklim ve plajların uygun olması, bir alternatif olarak turistlerin deniz ve güneşten faydalanmalarına da imkan sağlamaktadır.

Ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin yarısının, Foça'yı ilk ziyaretleri olmaması bölgenin tercih edilir olduğunu ve bölgede turizmin sürdürülebilir olduğunu göstermektedir. Anketten çıkan verilere göre, Foça'nın yaz sezonunda özellikle de Temmuz ayında tercih ediliyor olması, deniz, kum, güneşten faydalanma imkanının ankete katılan turistlerin bir bölümü için Foça'yı tercih etme konusunda etkili olduğu sonucunu pekiştirmektedir. Çoğunluk için ise temmuzun yaz ortası olması, temmuzda rüzgarsız ve sıcak havanın olması, okulların tatil olması tercih sebepleri olarak sıralanmaktadır.

Ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin çoğunluğuna göre, turizm Foça'da doğal çevrenin tahribine, kültürel ve tarihi evre üzerinde olumsuz bir etkiye ve yapılaşmaya sebebiyet vermemektedir. Bu veri, Foça'da doğal, kültürel ve tarihi çevrenin korunduğunu doğrulamakta, turizmin sürdürülebilir olduğunu göstermektedir.

Ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin büyük çoğunluğuna göre, turizm Foça'da kalabalık, trafik yoğunluğu, otopark, güvenlik, gürültü ve göç problemi oluşturmamaktadır. Foça'da turist sayısı bölgenin taşıyabileceği kapasitenin üzerinde olsaydı, birbiri ile ilişkili olan kalabalık, trafik yoğunluğu ve gürültü gibi problemler bu bölgede görülürdü. Bu durumdan yola çıkarak, Foça'da taşıma kapasitesinin zorlanmadığı sonucuna varılmaktadır.

Ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin yaklaşık olarak yarısına göre, turizm Foça'da çevresel kirlilik ve çöp sorununa yol açmaktadır. Yabancı turistlerin ise %60'ına göre bölgede çevresel kirlilik ve çöp sorunu yaşanmaktadır. Bu durum turistlerin kendi yaşadıkları bölgeye göre kıyaslama yapmış olabileceklerini göstermektedir.

Foça ile ilgili anketten elde edilen bulgulara göre;

- Bölgeye ulaşım kolay ve rahattır.
- Bölgenin altyapısı yeterli derecede çözülmemiştir.
- Bölgede konaklama kapasitesi ve olanakları iyi düzeydedir.
- Bölgede kültürel ve doğal yaşam iyi korunmaktadır.
- Bölgenin kıyı koşulları turistlerin kullanımı için elverişlidir.
- Genel anlamda bölgede uygun sayıda ziyaretçi mevcuttur.
- Tesisleşme ve ziyaretçi sayısına kısıtlama getirilmemelidir.
- Bölge halkının turizme ve turistlere bakışı olumludur.

Bu verilerden yola çıkarak, bölgede sürdürülebilir turizm yaşandığı ve bölgenin taşıma kapasitesinin sınırın üzerinde olmadığı sonuçlarına varılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm, bacasız sanayi olarak adlandırılan, istihdam ve sermaye akışı sağlayan; fakat aynı zamanda çevre sorunlarının temel nedenleri arasında olan bir sektördür. Bu sebeple çevre kavramı ile birlikte ele alınması gereken turizm, doğal çevreyi ve kaynakları koruma kaygısı ile gerçekleştirilmelidir. Sürdürülebilirlik kavramı turizm, mimarlık ve teknoloji gibi farklı alanlarda değerlendirilmektedir. Ortak amaç, kendi alanındaki kaynakların bilinçli kullanılması ve kuşaklar arası eşitliğin sağlanmasıdır. Gelecek kaygısı, ekonomik ve çevresel faktörlerin dengesi ve çevresel kapasiteler sürdürülebilirliğin temel ilkeleri arasında yer almaktadır.

Sürdürülebilir turizm kavramı ise sürdürülebilirlik kavramının tanımlanması ve temel ilkelerinin belirlenmesinin ardından, turizmin çevresel kaynaklarla olan ilişkisinin önem kazanması ve çevresel, kültürel, sosyal etkilere neden olması sebebiyle ortaya çıkmıştır. Turizmde sürdürülebilirliğin sağlanmasında, doğal çevreyi koruma, doğal kaynakları bilinçli kullanma, gelecek nesillerin memnuniyetini oluşturma ve yerleşik nüfusa istihdam yaratma kaygısı önemli katkıda bulunmaktadır.

Sürdürülebilir turizmin ilkelerinin uygulanabilir olması planlama ile mümkün kılınmaktadır. Sürdürülebilir turizm planlaması kapsamında, doğal kaynaklar araştırılıp, kaynakların mevcut durumu göz önünde bulundurulmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda turizm gelişiminin büyüme sınırları belirlenmektedir. Planlama kapsamında amaç, bölgenin taşıyabileceği sınırlar içinde turizm gelişimi olduğuna göre, planlamanın bir parçası olan taşıma kapasitesi kavramı önem kazanmaktadır.

Turist sayısı ve turizm aktiviteleri yoğunluğu, bölgenin taşıyabileceği kapasitenin üzerine çıkmadığı koşullarda doğal, kültürel ve tarihi çevrede bozulma görülmez. Bu

durum, turizm faaliyetlerinde sürekliliği sağlamaktadır. Bu nedenle sürdürülebilir turizm ve taşıma kapasitesi kavramları birbirinden ayrı düşünülemez. Ziyaretçi sayısı artışına değil, ziyaretçinin deneyim kalitesini artırmaya yönelik olan turizm hedefi, turizmde devamlılık, kalkınma, döviz akışı ve istihdamı beraberinde getirmektedir.

Taşıma kapasitesi kavramı, çevresel, sosyal ve ekonomik olmak üzere üç boyutta ele alınmaktadır. Çevresel taşıma kapasitesi, çevresel kaynakların korunduğu, ekonomik kaygının ikinci sırada yer aldığı planlamaya yönlendirmektedir. Sosyal taşıma kapasitesi, yerleşik nüfusun toleransı ve ziyaretçilerin deneyim kalitesini ön planda tutan bir kavramdır. Ekonomik taşıma kapasitesi ise, bölgenin genel ekonomisi, sağlanan ekonomik fayda, yatırım ve yerel nüfusa sağlanan istihdam ile ilgili bir kavramdır.

Taşıma kapasitesinin sınırlarının belirlenmesi için gerekli olan kriterler, kaynakların araştırılması, kaynakların gelişimini engelleyebilecek problemlerin belirlenmesi, yerel halkın tolerans düzeyinin belirlenmesi, ziyaretçi memnuniyetinin değerlendirilmesi, gelişme hızının test edilmesi, gelecekteki maliyet fayda analizinin yapılması olarak sıralanmaktadır.

Yerel halkın tolerans düzeyinin belirlenmesi ve ziyaretçi deneyiminin kaliteli olması taşıma kapasitesinin sosyal boyutu kapsamında değerlendirilen kriterlerdir. Sürdürülebilir turizm kapsamında çevresel, sosyal ve ekonomik olmak üzere toplam üç boyutta incelenen taşıma kapasitesi kavramı, tez çalışmasında gerçekleştirilen alan araştırması kapsamında sosyal boyutta değerlendirilmiştir. Alan çalışması kapsamında kullanıcının memnuniyet düzeyinin belirlenmesi, sosyal taşıma kapasitesinin belirlenmesi için gerekli olan kriter olarak seçilmiştir.

Sürdürülebilir turizm kapsamında taşıma kapasitesi ölçümü, çalışma alanında araştırma yapılmadan önce farklı ülkelerde yapılmış olan çalışmalar üzerinden incelenmiştir. Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar kapsamında, taşıma kapasitesinin bölgenin taşıyabileceği sınırın üstüne çıkmamasının kontrolsüz büyümeyi ve turizmin çevre üzerinde yaratacağı olumsuz etkileri engellediği görülmüştür. Bölgenin imajını tercih edilir kılmaya yönelik yapılan tüm çalışmaların, yerleşik nüfusa istihdam ve ekonomik kazanç sağladığı tespit edilmiştir.

Çalışma alanı olarak seçilen Foça'da kullanıcı memnuniyeti üzerine bir araştırma yapılarak, sürdürülebilir turizm kapsamında taşıma kapasitesi kavramı yerli nüfusun toleransı, yerli ve yabancı turistlerin memnuniyeti çerçevesinde değerlendirilmiştir. Sosyal taşıma kapasitesinin turistik bölgenin kaldırabileceği sınırların üzerinde olmaması için yerleşik nüfusun toleransı ve turistlerin memnuniyeti arasında denge kurulmalıdır. Foça, en yoğun dönemini yaz aylarında, özellikle de Temmuz ayında yaşamaktadır. Bu sebeple, anket çalışması için Temmuz ayı tercih edilmiştir. Sokak ve sahillerde rahatsız edici bir kalabalık gözlemlenmemiş olup, turistlerin de görüşünün bu yönde olduğu tespit edilmiştir.

Kalabalığın gözlenmemiş olması turistler, emekli olan yerli nüfus ve orta yaş üstü kişiler için Foça'yı tercih edilir kılarsa da, esnaf ve işletmeciler bu durumdan şikayetçi olduklarını belirtmektedir. Özellikle esnafların ve turizm sektöründe çalışan kişilerin yeterli derecede ekonomik kazanç elde edemedikleri yönündeki görüşleri memnuniyetsizliklerinin sebebini açıklamaktadır. Bu sebeple, turistler ve emekli ya da turizm sektörü dışında faaliyet gösteren yerli nüfus turizm gelişiminden memnun iken, yerli nüfusun bir bölümü turizm gelişiminden memnun değildir. Turizm aktiviteleri ve turist sayısının bölgenin taşıma kapasitesinin üzerine çıktığı yoğunlukta, bölgedeki turizm gelişiminin yavaşlayacağı hatta gerilemeye gideceği konusunda esnaf ve işletmecilerin farkındalığı olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Çünkü, doğal çevrenin, tarihi ve kültürel dokunun zarar görmesi bölgenin turistik çekiciliğini yitirmesine sebep olacak ve turizmden elde edilen geliri düşürecektir. Turizmden elde edilen kazanç, turist sayısı yoğunluğu ve doğal, kültürel, tarihi dokunun korunması arasında süreklilik adına denge sağlanmalıdır.

Foça'da turizmin mevsimsel yaşanması, bu duruma bağlı olarak turizm sektöründe faaliyet gösterenler ve işletme sahiplerinin düzenli ekonomik kazanç elde edememesi, turizmin tüm bir yıla yayılması ve çeşitlendirilmesi gerekliliğini doğurmaktadır. Foça'da Mersinaki koyunda ülkenin ilk tatil köylerinden biri olan Fransız Tatil Köyü bugün atıl durumdadır. Bu durum bölgenin sürdürülebilir turizmi destekleyen girişimlere ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

Yerli nüfus ve turistlerle yapılan görüşmelerden, Foça'da tarihi ve kültürel dokunun korunduğu ile ilgili algı oluştuğu sonucuna ulaşılmaktadır. Gelecekteki dönemlerde uygulanacak olan yapılaşmalarda da tarihi ve kültürel dokunun korunması kaygısı ön planda tutulmalıdır.

Yerli nüfusla yapılan görüşmelerden elde edilen bir diğer bulguya göre, Foça'da betonlaşmanın az olduğu ve turizm yoğunluğunun çevre kirliliğine sebebiyet vermediği sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak turistlerin görüşlerine göre, Foça'da çevresel kirlilik ve çöp sorunu yaşanmaktadır. Yerli nüfus ve turistler doğal çevrenin korunduğuna dair hem fikir olsa da, çevresel temizlik konusunda yerli nüfus ve turistlerin hassasiyet göstermeleri gerekmektedir.

Foça, turist yoğunluğunun bölgenin taşıma kapasitesinin sınırlarını zorlamadığı ve sürdürülebilir turizm gelişmesinin yaşandığı bir turistik destinasyondur. Tarihi ve kültürel mirasın korunduğu Foça'da yerli nüfus ve turistler Foça'daki turizm gelişiminden memnundur. Foça'da yapılan alan çalışması kapsamında, farklı turistik destinasyonlara da fayda sağlayabilecek öneriler aşağıdaki gibi sunulabilir:

- Koılar beton yapılaşmadan uzak tutularak, çadır ve kamping turizmi alanları olarak değerlendirilmelidir. Kıyı şeritlerinde yine yapılaşmadan uzak kalarak, yerli nüfus, günübirlik ziyaretçiler ve turistler için rekreasyon alanları düzenlenmelidir.
- Akdeniz fokları sebebiyle Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak seçilen Foça'da fokların tanıtımına ve koruma çalışmalarına yönelik insanlar eğitilmeli, turistler için eğitim içerikli geziler düzenlenmelidir. Farklı kuş türlerine ev sahipliği yapan Foça'da kuş türlerinin tanıtımı ve gözlem deneyimi turistlere yaşatılarak eko-turizm faaliyetleri düzenlenmelidir.
- Özellikle emeklilerin ve orta yaş üstü kişilerin memnuniyetlerini dile getirdikleri Foça'da, turizmde mevsimselliğin önüne geçmek ve turizmi yılın dört mevsimine yaymak için sosyal tesisler tüm kuşaklara hitap edecek şekilde planlanmalıdır.
- Foça'da yerli nüfus ve turistlerden oluşan kullanıcıların ortak kullanım alanlarının temiz ve bakımlı tutulması konusunda özen göstermeleri gerekmektedir. Yerel yönetim, Foça'nın temiz tutulması konusunda farkındalık oluşturmak adına

bilgilendirici çalışmalar yapılmalıdır. Turizm aktivitelerinin yoğun olduğu özellikle yaz dönemde, turistik tesislerin ve ikincil konutların artıkları kıyı alanlarında çevresel kirlilik riski oluşturabileceğinden yerel yönetimlerin de bu konuda çalışması gerekmektedir.

- Farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan Foça'da, tarihi dokunun, doğal çevrenin, kıyı alanlarının korunması adına sürdürülebilir yaklaşımla hareket edilmelidir.

Sonuç olarak, tez çalışması Foça'da daha önce yapılan çalışmaları destekleyici ve sürdürülebilir turizm gelişimini destekleyen projelere ışık tutacak niteliktedir. Foça'da sürdürülebilir turizm kapsamında taşıma kapasitesi kavramı sosyal boyutta irdelenerek, yerli nüfusun tolerans, yerli ve yabancı turistlerin memnuniyet düzeyi üzerinden test edilmiştir. Mevcut yenilenemeyen ve çoğaltılamayan doğal kaynakların araştırmasına yönelik çalışma yapılması gelecekte düşünülebilecek bir proje olarak belirlenebilir.

KAYNAKLAR

- [1] Kinacı, B., Pehlivan, N.A. ve Seyhan, G., (2011). Turizm ve Çevre (Çevre Koruma), 1. Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- [2] Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html>, 17 Mayıs 2016.
- [3] Coccossis, H., (2004). Sustainable Tourism and Carrying Capacity: A New Context; Ed: Coccossis, H., Mexa, A., The Challenge of Tourism Carrying Capacity Assessment: Theory and Practice, Ashgate Publishing, UK.
- [4] Kahraman, N., Türkay, O., (2011). Turizm ve Çevre, 4. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- [5] Report of the World Comission on Environment and Development: Our Common Future, <http://conspect.nl/pdf/Our Common Future-Brundtland Report 1987.pdf>, 17 Mayıs 2013.
- [6] Shaw, G., Williams, A., M., (2002). Critical Issues in Tourism: A Geographical Perspective, Second Edition, Blackwell Publishers, USA.
- [7] İnam, E.A., (2009). Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Yöre İmgesi: Antalya-Belek Turizm Merkezi Örneği, Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [8] Rio Deklarasyonu, <http://www.gezeganimiz.com/riodektr.asp>, 23 Mayıs 2013.
- [9] Vouc'h, A., Denman, R., (2003). Tourism and Local Agenda 21: The Role of Local Authorities in Sustainable Tourism, First Edition, United Nations Publication, Paris.
- [10] Kahraman, N., Türkay, O., (2011). Turizm ve Çevre, 4. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- [11] Gönel, F., D., (2002). "Johannesburg Zirvesi: Dağ Fare Doğurdu Ama Kimse Şaşırmadı", Birikim Aylık Sosyalist Kültür Dergisi, 162:16-22.
- [12] UNEP&WTO, (2005). Making Tourism More Sustainable, A Guide for Policy Makers, Paris: United Nations Environment Programme, Madrid: Word Tourism Organization.

- [13] Sezgin, M., Karaman, A., (2008). "Turistik Destinasyon Çerçevesinde Sürdürülebilir Turizm Yönetimi ve Pazarlaması", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19:429-437.
- [14] Ercoşkun, Ö., Y., (2007). Sürdürülebilir Kent İçin Ekolojik-Teknolojik (Eko-Tek) Tasarım: Ankara-Güdül Örneği, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [15] Keleş, R., (1998). Kentbilim Terimleri Sözlüğü, 1. Baskı, İmge Yayınları, Ankara.
- [16] Beyhan, Ş., G., Ünügür, S., M., (2005). "Çağdaş Gereksinimler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Modeli", İTÜ Dergisi Mimarlık Planlama Tasarım, 4(2):79-87.
- [17] Kirk, D., (1996). Environmental Management for Hotels: A Student's Handbook, First Edition, Butterworth Heinemann, Oxford.
- [18] Epstein, M., J., (2008). Making Sustainability Work: Best Practices in Managing and Measuring Corporate Social, Environmental and Economic Impacts, First Edition, Greenleaf Publishing, UK.
- [19] Sürdürülebilirlik, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Sürdürülebilirlik>, 29 Mayıs 2013.
- [20] Kınacı, B., Pehlivan, N.A. ve Seyhan, G., (2011). Turizm ve Çevre (Çevre Koruma), 1. Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- [21] Najdeska, K., A., Rakicevik, G., (2012). "Planning of Sustainable Tourism Development", Procedia - Social and Behavioral Sciences, 44:210-220.
- [22] Aldemir, Ş., Kaypak Ş., (2008). "Eko-ekonomi Kavramı ve Türkiye için Bölgesel Ölçekli Bir Değerlendirme", 2. Ulusal İktisat Kongresi Bildiriler Kitabı, 20-22 Şubat 2008, DEÜ, İzmir.
- [23] Najdeska, K., A., Rakicevik, G., (2012). "Planning of Sustainable Tourism Development", Procedia - Social and Behavioral Sciences, 44:210-220.
- [24] Kınacı, B., Pehlivan, N.A. ve Seyhan, G., (2011). Turizm ve Çevre (Çevre Koruma), 1. Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- [25] Altunbaş, D., (2004). "Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Ekseninde Türkiye'deki Kurumsal Değişimlere Bir Bakış", Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yönetim Bilimleri Dergisi, 1:103-118.
- [26] Hunter, C., (1997). "Sustainable Tourism as an Adaptive Paradigm", Annals of Tourism Research, 24(4):850-867.
- [27] İnce, C., Duman, T., (2007). Geleneksel (Deniz, Kum ve Güneş) Turizm; Editörler: Bulu, M., Eraslan, İ., H., Sürdürülebilir Rekabet Avantajı Elde Etmede Turizm Sektörü Sektörel Stratejiler ve Uygulamalar, Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu Derneği Yayınları, İstanbul.
- [28] Glasson, J., Godfrey, K., Goodey, B., (2000). Towards Visitor Impact Management: Visitor Impacts, Carrying Capacity and Management Responses in Europe's Historic Towns and Cities, Fourth Edition, Ashgate Publishing, UK.

- [29] Kahraman, N., Türkay, O., (2011). Turizm ve Çevre, 4. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- [30] Shaw, G., Williams, A., M., (2002). Critical Issues in Tourism: A Geographical Perspective, Second Edition, Blackwell Publishers, USA.
- [31] Impacts of Tourism, <http://www.unep.org/resourceefficiencySectoralActivities/Tourism/FactsandFiguresaboutTourism/ImpactsofTourism/tabid/78774/Default.aspx>, 14 Ocak 2014.
- [32] Yavuz, E., Zığındere, Y., Ö., (2000). “Sürdürülebilir Kalkınmanın Turizme Etkisi”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(4):322-336.
- [33] Eren, İ., A., (2009). Antalya İli, Alanya İlçesinde Sürdürülebilirlik Açısından Turizm ve Çevre Konulu Bir Alan Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [34] Akış, S., (1999). “Sürdürülebilir Turizm ve Türkiye”, Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, 10:36-46.
- [35] Definiton of Sustainable Tourism, <http://www.unwto.org/sustainable/doc/a21-def.pdf>, 14 Ocak 2014.
- [36] Swarbrooke, J., (1999). Sustainable Tourism Management, First Edition, CABI Publishing, CAB International: New York.
- [37] Ceylan, T., (2001). “Turizm ve Sürdürülebilir Gelişme”, Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi, 12:169-177.
- [38] Hunter, C., (1997). “Sustainable Tourism as an Adaptive Paradigm”, Annals of Tourism Research, 24(4):850-867.
- [39] Akşit, S., (2007). “Doğal Ortam Duyarlılığı Açısından Sürdürülebilir Turizm”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23:441-460.
- [40] Moisey, R.N., McCool, S.F., (2001). Sustainable Tourism in the 21st Century: Lessons From the Past; Challenges to Address; Ed: McCool, S.F., Moisey, R.N., Tourism, Recreation and Sustainability: Linking Culture and the Environment, CABI Publishing, UK.
- [41] İnam, E.A., (2009). Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Yöre İmgesi: Antalya-Belek Turizm Merkezi Örneği, Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [42] Sarkım, M., (2008). “Değişen Seyahat Eğilimleri Kapsamında Sürdürülebilir Turizm Anlayışının Turizm Politikaları Üzerine Etkileri”, 2. Ulusal İktisat Kongresi, DEÜ İİBF İktisat Bölümü, 20-22 Şubat 2008, İzmir.
- [43] Glasson, J., Godfrey, K., Goodey, B., (2000). Towards Visitor Impact Management: Visitor Impacts, Carrying Capacity and Management Responses in Europe’s Historic Towns and Cities, Fourth Edition, Ashgate Publishing, UK.
- [44] Kaya,İ., (1997). Sürdürülebilir Turizm Kalkınması ve Ülkemiz Açısından Bir Değerlendirme, Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

- [45] Erdoğan, N., (2003). Çevre ve (Eko)turizm, 1. Baskı, Erk Yayıncılık, Ankara.
- [46] Weaver, D., (2000). Sustainable Tourism: Is it Sustainable?; Ed: Faulkner, B., Moscardo, G., Laws, E., Tourism in the Twenty-first Century: Reflections on Experience, Continuum, London.
- [47] Demir, C., Çevirgen, A., (2006). Ekoturizm Yönetimi, 1. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- [48] Atanur, G., (2004). "Kitle Turizminde Sürdürülebilir Turizme Geçiş Çabaları ve Balear Örneği", V. Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi, 5-8 Ekim 2004, Bolu.
- [49] Dal, N., Baysan, S., (2010). "Turizmin Çevresel Etkileri Konusunda Yerel Halkın Tutumları Kuşadası Örneği", 11. Ulusal Turizm Kongresi, 2-5 Aralık 2010, Kuşadası.
- [50] Erdoğan, N., (2003). Çevre ve (Eko)turizm, 1. Baskı, Erk Yayıncılık, Ankara.
- [51] Gunn, C.A., (2002). Tourism Planning: Basics, Concepts, Cases, Fourth Edition, Taylor and Francis, New York.
- [52] Kahraman, N., Türkay, O., (2011). Turizm ve Çevre, 4. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- [53] Soykan, F., (2000). "Turizm Coğrafyası ve Turizm Planlaması", Ege Coğrafya Dergisi, 11:39-55.
- [54] Özdemir, S.B., (2007). Çevre Koruma Kullanma Dengesinde Taşıma Kapasitesinin Önemi Örnek Turizm Sektörü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [55] Kaya,İ., (1997). Sürdürülebilir Turizm Kalkınması ve Ülkemiz Açısından Bir Değerlendirme, Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- [56] İçöz, O., İlhan, İ., (2007). Turizmde Bölgesel Planlama ve Yönetimi; Editörler: Bulu, M., Eraslan, İ., H., Sürdürülebilir Rekabet Avantajı Elde Etmede Turizm Sektörü: Sektörel Stratejiler ve Uygulamalar, Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu Derneği Yayınları, İstanbul.
- [57] Khanna, P., Babu, P.R., George, M.S, (1999). "Carrying Capacity as a Basis for Sustainable Development: A Case Study of National Capital Region in India", Progress in Planning, 52(2):101-166.
- [58] Coccossis, H., Parpairis, A., (1996). Tourism and Carrying Capacity in Coastal Areas: Mykonos, Greece; Ed: Priestley, G.K., Edwards, J.A., Coccossis, H., Sustainable Tourism? European Experiences, Cab International, UK.
- [59] Tuna, M. ve Yanardağ, A.A., (2012). Turizm Sosyolojisi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:2606, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1574, Eskişehir.
- [60] Kallis, G., Coccossis, H., (2004). Theoretical Reflections on Limits, Efficiency and Sustainability: Implications for Tourism Carrying Capacity; Ed: Coccossis, H., Mexa, A., The Challenge of Tourism Carrying Capacity Assessment: Theory and Practice, Ashgate Publishing, UK.

- [61] Tokmak, C., (2008). Sürdürülebilir Turizm Açısından Taşıma Kapasitesi: Topkapı Sarayı Örneği, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [62] Coccossis, H., (2004). Sustainable Tourism and Carrying Capacity: A New Context; Ed: Coccossis, H., Mexa, A., The Challenge of Tourism Carrying Capacity Assessment: Theory and Practice, Ashgate Publishing, UK.
- [63] Glasson, J., Godfrey, K., Goodey, B., (2000). Towards Visitor Impact Management: Visitor Impacts, Carrying Capacity and Management Responses in Europe's Historic Towns and Cities, Fourth Edition, Ashgate Publishing, UK.
- [64] Williams, P.W., Gill, A., (1994). Tourism Carrying Capacity Management Issues; Ed: Theobald, W.F., Global Tourism, Oxford: Butterworth-Heinemann, GB.
- [65] Butler, R.W., (2010). Carrying Capacity in Tourism: Paradox and Hypocrisy?; Ed: Pearce, D.G., Butler, R.W., Tourism Research: A 20-20 Vision, Goodfellow Publishers, UK.
- [66] Avcı, N., (2007). "Turizmde Taşıma Kapasitesinin Önemi", Ege Akademik Bakış, 7(2):485-501.
- [67] Kahraman, N., Türkay, O., (2011). Turizm ve Çevre, 4. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- [68] UNEP/PAP-RAC, (2009). "Sustainable Coastal Tourism: An Integrated Planning and Management Approach", Paris: United Nations Environment Programme, Split: Priority Actions Programme.
- [69] Demir, C., Çevirgen, A., (2006). Ekoturizm Yönetimi, 1. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- [70] Coccossis, H., (2004). Sustainable Tourism and Carrying Capacity: A New Context; Ed: Coccossis, H., Mexa, A., The Challenge of Tourism Carrying Capacity Assessment: Theory and Practice, Ashgate Publishing, UK.
- [71] Glasson, J., Godfrey, K., Goodey, B., (2000). Towards Visitor Impact Management: Visitor Impacts, Carrying Capacity and Management Responses in Europe's Historic Towns and Cities, Fourth Edition, Ashgate Publishing, UK.
- [72] Patil, D.Y., Patil, L.S., (2008). "Environmental Carrying Capacity and Tourism Development in Maharashtra", Conference on Tourism in India, Challenges Ahead, 15-17 May, IIMK.
- [73] Castellani, V., Sala, S., (2012). Carrying Capacity of Tourism System: Assessment of Environmental and Management Constraints Towards Sustainability; Ed: Kasımoğlu, M., Visions for Global Tourism Industry: Creating and Sustaining Competitive Strategies, Intech, Croatia.
- [74] Coccossis, H., Parpairis, A., (2000). Tourism and the Environment – Some Observations on the Concept of Carrying Capacity; Ed: Briassoulis, H., Straaten J.V., Tourism and the Environment: Regional, Economic, Cultural and Policy Issues, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht.

- [75] Saveriades, A., (2000). "Establishing the Social Tourism Carrying Capacity for the Tourist Resorts of the East Coast of the Republic of Cyprus", *Tourism Management*, 21(2):147-156.
- [76] Avcı, N., (2007). "Turizmde Taşıma Kapasitesinin Önemi", *Ege Akademik Bakış*, 7(2):485-501.
- [77] Framework Guidelines for Assessing Carrying Capacity, <http://www.fao.org/docrep/X5626E/x5626e0e.htm>, 10 Mart 2014.
- [78] Glasson, J., Godfrey, K., Goodey, B., (2000). *Towards Visitor Impact Management: Visitor Impacts, Carrying Capacity and Management Responses in Europe's Historic Towns and Cities*, Fourth Edition, Ashgate Publishing, UK.
- [79] Bishop, A.B., Fullerton, H., Crawford, Chambers, M.D., A.B., McKee, M., (1974). *Carrying Capacity in Regional Environmental Management*, Government Printing Office, Washington.
- [80] Jovicic, D., Dragin, A., (2008). "The Assessment of Carrying Capacity – A Crucial Tool for Managing Tourism Effects in Tourist Destinations", *Turizam*, 12(4-11).
- [81] Batta, R.N., (2000). *Tourism and the Environment: A Quest for Sustainability with Special Reference to Developing Countries and Policy Analysis on Himachal Pradesh*, Indus Publishing, New Delhi.
- [82] Shaw, G., Williams, A., M., (2002). *Critical Issues in Tourism: A Geographical Perspective*, Second Edition, Blackwell Publishers, USA.
- [83] Velikova, M.P., (2001). "How Sustainable is Sustainable Tourism?", *Annals of Tourism Research*, 28(2):496-499.
- [84] Simon, F.J.G., Narangajavana, Y., Marques, D.P., (2004). "Carrying Capacity in the Tourism Industry: A Case Study of Hengistbury Head", *Tourism Management*, 25(2):275-283.
- [85] Coccossis, H., Parpairis, A., (2001). "Defining, Measuring and Evaluating Carrying Capacity in European Tourism Destinations", Final Report, Athens.
- [86] Avcı, N., (2007). "Turizmde Taşıma Kapasitesinin Önemi", *Ege Akademik Bakış*, 7(2):485-501.
- [87] Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/10/20131003-3.htm>, 12 Nisan 2014.
- [88] Dupont, L., (1996). *Development Planning: The Test of Facts*, University Press of America, England.
- [89] Tokmak, C., (2008). *Sürdürülebilir Turizm Açısından Taşıma Kapasitesi: Topkapı Sarayı Örneği*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [90] Newsome, D., Moore, S.A., Dowling, R.K., (2002). *Natural Area Tourism: Ecology, Impacts and Management*, Channel View Publications, Clevedon.

- [91] Glasson, J., Godfrey, K., Goodey, B., (2000). Towards Visitor Impact Management: Visitor Impacts, Carrying Capacity and Management Responses in Europe's Historic Towns and Cities, Fourth Edition, Ashgate Publishing, UK.
- [92] Murphy, P.E., Murphy, A.E., (2004). Strategic Management for Tourism Communities: Bridging the Gaps, First Edition, Channel View Publications, Clevedon.
- [93] Stankey, G.H., Cole, D.N., Lucas, R.C., Petersen, M.E. ve Frissel, S.S., (1985). "The Limits of Acceptable Change (LAC) System for Wilderness Planning", General Technical Report, Intermountain Forest and Range Experiment Station No 176, Ogden, Utah.
- [94] Stankey, G.H., McCool, S.F., Stokes, G.L., (1984). "Limits of Acceptable Change: A New Framework for Managing the Bob Marshall Wilderness Complex", Proceedings of the National Wilderness Research Conference Western Wildlands, 10(3): 33-37.
- [95] Brown, G., Koth, B., Kreag, G., Weber, D., (2006). "Managing Australia's Protected Areas: A Review of Visitor Management Models, Frameworks and Processes", CRC for Sustainable Tourism, Australia.
- [96] Borrie, W.T., McCool, S.F., Stankey, G.H., (1998). Protected Area Planning Principles and Strategies; Ed: Lindberg, K., Wood, M.E., Engeldrum, D., Ecotourism: A Guide for Planners and Managers, Second Edition, The Ecotourism Society, Vermont.
- [97] Brown, G., Koth, B., Kreag, G., Weber, D., (2006). "Managing Australia's Protected Areas: A Review of Visitor Management Models, Frameworks and Processes", CRC for Sustainable Tourism, Australia.
- [98] Arnberger, A., Eder, R., Jiricka, A., Pröbstl, U., Salak, B., (2011). "VVTOMM-The Tourism Optimisation Management Model for the Needs of Marginal Areas: Managing and Steering Sustainable Tourism Development Processes", WP3-Research and Analysis Final Report Part II, Europäische Kommission.
- [99] Tourism Optimisation Management Model Annual Report Kangaroo Island, <http://www.utok.cz/sites/default/files/data/USERS/u28/TOMM%20Tourism%20optimisation%20management%20model.pdf>, 17 Nisan 2014.
- [100] Twining-Ward, L., Butler, R., (2002). "Implementing STD on a Small Island: Development and Use of Sustainable Tourism Development Indicators in Samoa", Journal of Sustainable Tourism, 10(5):363-387.
- [101] Coccossis, H. ve Parpairis, A., (2001). "Defining, Measuring and Evaluating Carrying Capacity in European Tourism Destinations", Final Report, Athens.
- [102] ECEAT, ECOTRANS, (2004). Tourism Eco-labelling in Europe - Moving the Market Towards Sustainability, The VISIT Initiative.
- [103] Erdoğan, N., Yağcı, Ö., (2002). "Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekoturizmin Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi", Akdeniz Ülkeleri 1. Turizm Kongresi, 17-21 Nisan 2002, Antalya.

- [104] Weaver, D., B., (1998). Ecotourism in the Less Developed World, CABI Publishing, UK.
- [105] Buchsbaum, B., D., (2004). Ecotourism and Sustainable Development in Costa Rica, MSc Dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia.
- [106] Costa Rica, <http://www.atn.com.tr/?pid=257>, 13 Mayıs 2014.
- [107] Case Study of Ecotourism, <https://greenfieldgeography.wikispaces.com/Case+study+of+ecotourism>, 13 Mayıs 2014.
- [108] Abul-Azm, A., G., Abdel-Gelil, I., Trumbic, I., (2003). "Integrated Coastal Zone Management in Egypt: The Fuka-Matrouh Project", Journal of Coastal Conservation, 9:5-12.
- [109] Coastal Area Management Programme (CAMP), (1999). "Carrying Capacity Assessment for Tourism Development: Fuka-Matrouh-Egypt", Priority Actions Programme, Regional Activity Centre, Split.
- [110] El-Raey, M., (2002). "CAMP Fuka-Matrouh, Egypt", Coastal Area Management Programmes: Improving the Implementation, PAP/METAP/W.2/1. Split, Priority Actions Programme / Regional Activity Center (PAP/RAC).
- [111] Coastal Area Management Programme (CAMP), (1999). "Carrying Capacity Assessment for Tourism Development: Fuka-Matrouh-Egypt", Priority Actions Programme, Regional Activity Centre, Split.
- [112] Rimini, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Rimini>, 25 Mayıs 2014.
- [113] PAP, RAC, (2003). "Guide to Good Practice in Tourism Carrying Capacity Assessment", Split.
- [114] Malta, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Malta>, 25 Mayıs 2014.
- [115] Briguglio, L. ve Briguglio, M., (2002). Sustainable Tourism in Small Islands: The Case of Malta; Ed: Di Castri F., Balaji, V., Tourism, Biodiversity and Information, Backhyus Publishers, Leiden.
- [116] Briguglio, L., (2002). Malta National Report submitted by the Government of Malta to the World Summit on Sustainable Development, Government of Malta.
- [117] PAP, RAC, (2003). Guide to Good Practice in Tourism Carrying Capacity Assessment, Split.
- [118] Avcı, N., (2007). "Turizmde Taşıma Kapasitesinin Önemi", Ege Akademik Bakış, 7(2):485-501.
- [119] PAP, RAC, (2003). Guide to Good Practice in Tourism Carrying Capacity Assessment, Split.
- [120] Foça, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Foça>, 10 Temmuz 2015.
- [121] Tarihçe, <http://www.foca.gov.tr/ilcemiz/tarihce/>, 10 Temmuz 2015.
- [122] Doğan, S., (2013). "Poyraz Güzeli Foça", Gezgin Kültür Dergisi, 81:42-47.

- [123] Ünal, V., (2001). Foça Balıkçılığının Sosyo-ekonomik Analizi ve Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- [124] Foça Hakkında Genel Bilgiler, [http://www.foca.bel.tr/foç_hakkında-4-Genel Bilgiler.aspx#ad-image-3](http://www.foca.bel.tr/foç_hakkında-4-Genel_Bilgiler.aspx#ad-image-3), 17 Mayıs 2016.
- [125] Foça Hakkında, [http://www.foca.bel.tr/foça_hakkında-2-Foça Hakkında.aspx](http://www.foca.bel.tr/foça_hakkında-2-Foça_Hakkında.aspx), 17 Mayıs 2016.
- [126] Athena Tapınağı, http://www.izmirdergisi.com/site/index.php?option=com_content&view=article&id=143&Itemid=744&lang=tr, 11 Temmuz 2015.
- [127] Foça'nın Tarihi Eserleri, <http://foca.meb.gov.tr/feserleri.html>, 11 Temmuz 2015.
- [128] Özüpekçe, S., (2008). Turizm Yerleşmelerinde Nüfusun Sosyo-Ekonomik Özelliklerinde Ortaya Çıkan Değişimler ve Eğitim Üzerindeki Etkisi (Foça Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- [129] Foça, <http://www.kultur.gov.tr/TR,72721/foca.html>, 11 Temmuz 2015.
- [130] Özüpekçe, S., (2008). Turizm Yerleşmelerinde Nüfusun Sosyo-Ekonomik Özelliklerinde Ortaya Çıkan Değişimler ve Eğitim Üzerindeki Etkisi (Foça Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- [131] Özgür, H., (1992). Türkiye'nin Özel Çevre Koruma Bölgeleri Politikası ve Foça Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- [132] Özüpekçe, S., (2008). Turizm Yerleşmelerinde Nüfusun Sosyo-Ekonomik Özelliklerinde Ortaya Çıkan Değişimler ve Eğitim Üzerindeki Etkisi (Foça Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- [133] Ergürhan, E., (2008). Foça'da Kıyı Alanı Kullanımı ve Kıyı Kullanımı Bilincinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- [134] Unesco'nun Listesine İzmir'in Foça Kalesi ve Çandarlı Kalesi de Girdi, <http://www.kultur.gov.tr/TR,72313/unesconun-listesine-izmirin-foca-kalesi-ve-candarli-kal-.html>, 12 Temmuz 2015.
- [135] İzmir İli Foça İlçesinde Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri, http://www.foca.bel.tr/foça_hakkında-9-Konaklama.aspx, 17 Mayıs 2016.

FOÇA YERLİ NÜFUSU İLE ANKET ÇALIŞMASI

Bu anket çalışması, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi Tuğçe SINMAZ tarafından yürütülen “Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Taşıma Kapasitesi: Foça’da Kullanıcı Memnuniyeti” isimli tez çalışması kapsamında size sunulmaktadır. Bu çalışmaya katkınız, Foça turizminin sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır. Gösterdiğiniz ilgi ve hassasiyet için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Deniz ERİNSEL ÖNDER

Mimar Tuğçe SINMAZ

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ /

BİNA ARAŞTIRMA VE PLANLAMA PROGRAMI

KİŞİSEL BİLGİLER**1. CİNSİYET**

KADIN

ERKEK

2. YAŞ

18-35

35-50

50 YAŞ VE ÜZERİ

3. EĞİTİM DURUMU

İLKOKUL

ORTAOKUL

LİSE

ÜNİVERSİTE

4. MESLEK**5. AYLIK GELİR DURUMU**

500 TL ALTI

500 – 1000 TL

1.000 – 2000 TL

2000 TL ÜZERİ

CEVAPSIZ

6. KAÇ YILDIR FOÇA’DA YAŞIYORSUNUZ?

7. MÜLKİYET DURUMU

KENDİ MÜLKİYETİ KİRACI DİĞER

8. TURİZM SEKTÖRÜNDE ÇALIŞIYOR MUSUNUZ? / ÇALIŞMAK İSTER MİSİNİZ?

EVET HAYIR / EVET HAYIR

TURİZMİN BÖLGEYE ETKİLERİ

1) Hiç Katılmıyorum (2) Az Katılıyorum 3) Orta Düzeyde Katılıyorum (4) Çok Katılıyorum

(5) Tamamen Katılıyorum

İfadelerin sağındaki rakamlar yukarıda belirtilen katılım düzeyinizi ortaya koymaktadır.

Size uygun olan seçeneği “X” işareti ile işaretleyiniz.

9. FOÇA'DA TURİZM GELİŞİMİNDEN MEMNUNUM.

1 2 3 4 5

10. KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRAS GEREKTİĞİ GİBİ KORUNUYOR.

1 2 3 4 5

11. TURİZM DOĞAL ÇEVRENİN TAHRİP OLMASINA SEBEP OLMAKTADIR.

1 2 3 4 5

12. TURİZM TESİSLERİ VE YAPILAŞMA BÖLGENİN DOĞAL GÜZELLİĞİNİ BOZMAKTADIR.

1 2 3 4 5

13. TURİZM VE TURİZM TESİSLERİ YEREL YÖNETİMİN VERMİŞ OLDUĞU SU, ELEKTRİK, KANALİZASYON, ÇÖP TOPLAMA, SAĞLIK VE GÜVENLİK GİBİ HİZMETLERE EK YÜK GETİRMEKTEDİR.

1 2 3 4 5

14. TURİZM GELİŞİMİYLE BÖLGEMİZ DAHA TEMİZ VE BAKIMLI TUTULMAKTADIR.

1 2 3 4 5

15. TURİZM BÖLGEDE TRAFİK SORUNUNU ARTIRMIŞTIR.

1 2 3 4 5

16. TURİZMİN GELİŞİMİ BÖLGEDE GÖÇ PROBLEMİNE NEDEN OLMAKTADIR.

1 2 3 4 5

17. YERLİ VE YABANCI TURİSTLER AÇIK ALAN VE PLAJ TESİSLERİNDEN FAYDALANMA İMKANLARINI KISITLAMAKTADIR.

1 2 3 4 5

18. YERLİ VE YABANCI TURİSTLER ORTAK KULLANIM ALANLARI OLAN PLAHLARDA, PARKLARDA VE AÇIK ALANLARDA RAHATSIZ EDİCİ KALABALIKLARA NEDEN OLMAKTADIR.

1 2 3 4 5

19. TURİZM SAYESİNDE YERLİ HALKIN GELİRİ ARTMIŞ, YAŞAM STANDARDI İYİLEŞMİŞTİR.

1 2 3 4 5

20. TURİZMİN BÖLGEYE KAZANDIRDIĞI EKONOMİK KAZANCA KARŞILIK GETİRDİĞİ BAZI GÜÇLÜKLERE KATLANMAK ZORUNDAYIZ.

1 2 3 4 5

21. GENEL ANLAMDA FOÇA BÖLGESİNDE UYGUN SAYIDA ZİYARETÇİ MEVCUTTUR.

1 2 3 4 5

22. TESİSLEŞME VE ZİYARETÇİ SAYISINA BELLİ KISITLMA GETİRİLMESİ GEREKTİĞİNE İNANIYORUM.

1 2 3 4 5

YERLİ VE YABANCI TURİSTLER İLE ANKET ÇALIŞMASI

Bu anket çalışması, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi Tuğçe SINMAZ tarafından yürütülen “Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Taşıma Kapasitesi: Foça’da Kullanıcı Memnuniyeti” isimli tez çalışması kapsamında size sunulmaktadır. Bu çalışmaya katkınız, Foça turizminin sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır. Gösterdiğiniz ilgi ve hassasiyet için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Deniz ERİNSEL ÖNDER

Mimar Tuğçe SINMAZ

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ / FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BİNA ARAŞTIRMA VE PLANLAMA PROGRAMI

KİŞİSEL BİLGİLER

1. CİNSİYET

KADIN

ERKEK

2. YAŞ

18-35

35-50

50 YAŞ VE ÜZERİ

3. EĞİTİM DURUMU

İLKOKUL

ORTAOKUL

LİSE

ÜNİVERSİTE

4. MESLEK

5. AYLIK GELİR DURUMU

500 TL ALTI

500 – 1000 TL

1.000 – 2000 TL

2000 TL ÜZERİ

CEVAPSIZ

6. GELİNEREN ÜLKE/ŞEHİR

BÖLGE TERCİH NEDENLERİ

7. FOÇA'DA TATİL YAPMAYA NASIL KARAR VERDİNİZ?

Seyahat Acentası

Tavsiye

TV Programı

Önceki Seyahat Deneyimi

İnternet

Diğer

8. NEDEN FOÇA'DA TATİL YAPMAYI TERCİH ETTİNİZ?(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

Tarihi ve Doğal Güzellikler
Ulaşım Kolaylığı

Ucuz Tatil Olanakları

Bölge

Kültürel Özellikleri Tanımak

Deniz-kum-güneşten Faydalanmak

Diğer

9. FOÇA'YA NE SIKLIKTA GELİYORSUNUZ?

İlk Kez

2. Kez

2 den Fazla

10. NEREDE KONAKLAMAYI TERCİH EDİYORSUNUZ?

Pansiyon

Otel

Tatil Köyü

Kamu Kampları

Kamping

Diğer

11. FOÇA'DA NE KADAR SÜRE KALMAYI PLANLADINIZ?

Günübirlik
Gün ve Üzeri

1-3 Gün

4-6 Gün

7-9 Gün

10-15 Gün

15

12. HANGİ AYLARDA GELMEYİ TERCİH EDİYORSUNUZ?

Nisan

Mayıs

Haziran

Temmuz

Ağustos

Eylül

Diğer

13. SİZCE TURİZMİN FOÇA'DA OLUŞTURDUĞU PROBLEMLER NELERDİR? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

Doğal Çevrenin Tahribi

Kültürel ve Tarihi Çevrenin Tahribi

Yapılaşma

Kalabalık

Trafik Yoğunluğu ve Otopark Sorunu

Güvenlik

Çevresel Kirlilik ve Çöp Sorunu

Gürültü

Göç Problemi

Diğer

14. AŞAĞIDA VERİLEN, FOÇA TURİZM POTANSİYELİNİ ETKİLEYEN UNSURLARI DEĞERLENDİRİR MİSİNİZ?

1) Hiç Katılmıyorum (2) Az Katılıyorum 3) Orta Düzeyde Katılıyorum (4) Çok Katılıyorum

(5) Tamamen Katılıyorum

İfadelerin sağındaki rakamlar yukarıda belirtilen katılım düzeyinizi ortaya koymaktadır.

Size uygun olan seçeneği “X” işareti ile işaretleyiniz.

-Bölgeye Ulaşım Kolay ve Rahattır.

1 2 3 4 5

-Bölgenin Teknik Altyapısı İyi Çözümlemiştir.

1 2 3 4 5

-Bölgede Konaklama Kapasitesi ve Olanakları İyi Düzeydedir.

1 2 3 4 5

-Bölgede Kültürel ve Doğal Yaşam İyi Korunmaktadır.

1 2 3 4 5

-Bölgenin Kıyı Koşulları Turistlerin Kullanımı İçin Elverişlidir.

1 2 3 4 5

- Genel Anlamda Bölgede Uygun Sayıda Ziyaretçi Mevcuttur.

1 2 3 4 5

- Tesisleşme ve Ziyaretçi Sayısına Belli Kısıtlama Getirilmesi Gerekliğine İnanıyorum.

1 2 3 4 5

-Bölge Halkının Turizme ve Turistlere Bakışı Olumludur.

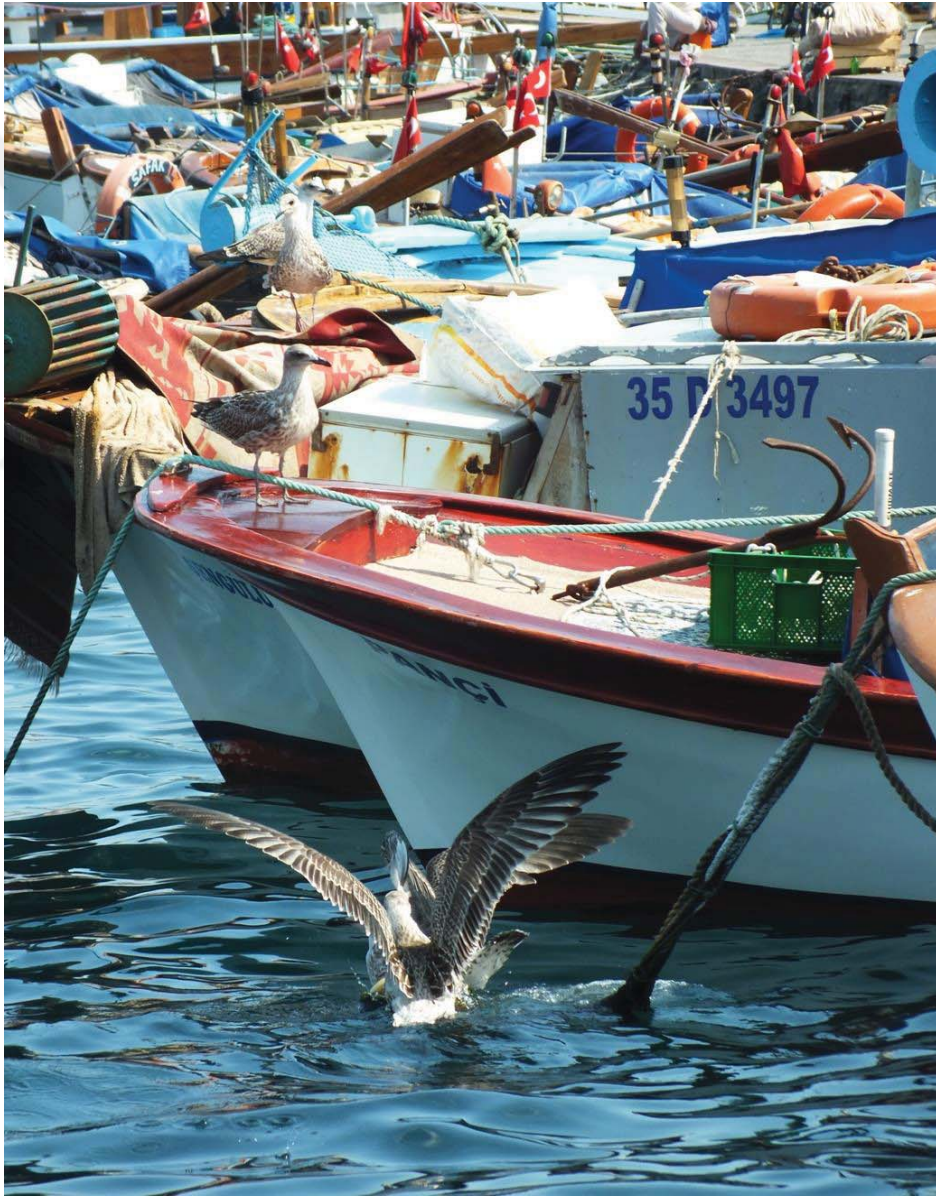
1 2 3 4 5

15.TATİLİMİ FOÇA’DA GEÇİRDİĞİM İÇİN MUTLUYUM.

Evet

Hayır

FOÇA FOTOĞRAFLARI

Şekil Ek C.1 Foça'da balıkçılık

Şekil Ek C.2 Foça sahili

Şekil Ek C.3 Foça sahili

Şekil Ek C.4 Sur ve Beş Kapılar

Şekil Ek C.5 Beş Kapılar içinde düzenlenen sanat galerisi

Şekil Ek C.6 Foça çarşısı

Şekil Ek C.7 Foça'da mimari doku

Şekil Ek C.8 Foça'da mimari doku

Şekil Ek C.9 Foça'nın sokakları

Şekil Ek C.10 Yeldeğirmenleri ve Anatanrıça Kutsal Alanı

Şekil Ek C.11 Yeldeğirmeni

Şekil Ek C.12 Foçalı balıkçı

Şekil Ek C.13 Farklı kuş türlerine ev sahipliği yapan Siren Kayalıkları

Şekil Ek C.14 Foça koyları

Şekil Ek C.15 Foça koyları

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Tuğçe SINMAZ
Doğum Tarihi ve Yeri : 02.08.1987 Çorlu/Tekirdağ
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : tugcesinmaz@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Bina Araştırma ve Planlama	Yıldız Teknik Üniversitesi	2016
Lisans	Mimarlık	Yıldız Teknik Üniversitesi	2009
Lise	Fen-Matematik	TVO Şişli Terakki Lisesi	2005

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	Firma/Kurum	Görevi
2014-2016	Tago Mimarlık	Mimar
2012-2014	Detay Yapı	Mimar
2011-2012	Profil Mimarlık	Mimar